

อธิบาย

ธรรมเนียมปกครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับ

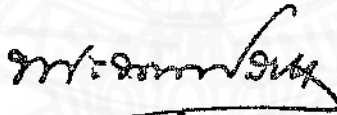
กับประเทศต่าง ๆ

พร้อมทั้งข้อวิจารณ์และความเห็นในอันที่จะยังธรรมเนียมนี้

ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น

กับยังมีธรรมเนียมประเทศต่าง ๆ

อีก ๘ ประเทศในภาคผนวก.

โดย

หลวงจักรปาณีสรีศรีวิสุทธ (วิสุทธ ไกรฤกษ์)

ผู้พิพากษาในกระทรวงยุติธรรม

เนติบัณฑิตสยามและอังกฤษ

ปี. เอ. มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด

เลขเป็น

บรรณาธิการหนังสือ “สามัคคีสาร” จำหน่ายในประเทศไทยอังกฤษ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ

พ. ศ. ๒๔๖๕

(สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)

อุทิศแด่

ชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์.

สำนักหอสมุด

“ The end to be aimed at is not Life,
but ‘ living well.’ ”
Socrates

เต๋อเนตตเพอเนไทย

หากสยามยังอยู่ ชึ่ง	ยืนยง,
เราก็เหมือนอยู่ คง	ที่พด้วย,
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ได้ฤา
เราก็เหมือนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย.

(พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๖).

ที่มาแห่งหนังสือเล่มนี้

๑. เด็กเข็วักกฎหมายปกครอง โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม.
๒. ประชุมกฎหมายไทย โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม.
๓. เรื่องบุคคลพิเศษ โดยหลวงประสาธศุภนิติ.
๔. หนังสือรายเดือนนิติสารัตน์.
๕. พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
๖. ข่าวในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ.
๗. Law of the Constitution, Dicey.
๘. The English Constitution, Bagehot.
๙. Outlines of Constitutional Law, Chalmers and Asquith
๑๐. English Constitutional History, Taswell-Langmead.
๑๑. The Constitutional History of England, Maitland.
๑๒. Leading Cases in Constitutional Law, Thomas.
๑๓. The Principles of International Law, Lawrence.
๑๔. Outlines of General History, Renouf.
๑๕. A History of Great Britain, Mowat.
๑๖. Whitaker's Almanac, 1929.
๑๗. The Statesman's Year Book, 1931.
๑๘. The Japan Year Book, 1929.
๑๙. The Encyclopaedia Britannica, 13th Edition.
๒๐. Le Gouvernement de la France, Barthélemy.
๒๑. Codes d'Audience, Dalloz.

คำนำ

พอข้าพเจ้าจะลงมือเขียนหนังสือเล่มนี้ ก็มีผู้ท้วงว่าเขียนทำไม
ชักหน่อยเขาก็เปลี่ยนกฎหมาย ข้าพเจ้าจึงต้องชี้แจงให้ทราบ ว่า พระ
ราชบัญญัติธรรมนูญปกครองนี้แม่จะเป็นกฎหมายชั่วคราวก็จริง แต่
มีเหตุสำคัญอยู่ในนั้นพอที่ข้าพเจ้าจะยึดเป็นที่มั่น สำหรับพาผู้อ่าน ถาด
ตระเวนไปรอบอาณาเขตแห่งกฎหมายธรรมนูญปกครอง (ซึ่งบางท่าน
เรียกว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ ตุกระทัตรัตติ) ได้ เพราะฉะนั้นคำ
อธิบายนี้จึงเป็นของถาวรใช้ได้ตลอดไป. แม้ตัวบทกฎหมายจะเปลี่ยน
สักกี่ครั้ง ก็คงจะไม่พ้นขอบเขตแห่งคำอธิบายนี้ไปสักเท่าใดนัก.

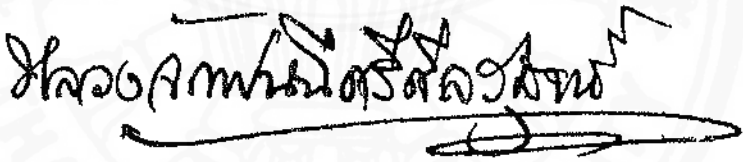
ภายในเวลาไม่กี่เดือนนี้รัฐบาล คองนำ ธรรมนูญ ฉบับใหม่ ออกใช้
แต่ธรรมนูญใหม่นั้นควรเป็นของถาวรไม่ต้องเปลี่ยนแปลง ไร้เหตุ
ถูกรื้อถอน เพราะฉะนั้นจึงควรให้โอกาสราษฎรทุกคนตรวจวิจารณ์
เสียโดยถ่วงเท่ก่อน. แต่การวิจารณ์ โดยไม่มีความรู้ นั้นจะทำได้โดย
ยาก เพื่อช่วยผดุงความรู้ ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรเขียนหนังสือขึ้น
และได้พยายาม ชี้อธิบายและขออย่าง ตรงไป ตรงมา ตามหลัก วิชชาโดยไม่
เห็นแก่หน้าบุคคล ยึดเอาความหวังดีต่อเพื่อนร่วมชาติเป็นสรณะ

ศกตงใจตั้งนี้แล้วข้าพเจ้าจึงได้เขียนหนังสือขึ้นโดยรีบร้อน ไม่
ผิดกับที่ท่านคณะราษฎรได้ร่างธรรมนูญชั่วคราวขึ้นเท่าใดนัก เพราะ

ระนั้นข้อผิดพลาดคงมีมาก ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่าท่านผู้รู้คงจะอธิบาย และ
ข้าพเจ้ายินดีรับข้อ ทักท้วง ต่าง ๆ ไว้ประดับสติปัญญาโดยจะ ถือเป็น
บุญคุณอย่างหนึ่งด้วย.

ข้าพเจ้าได้แบ่งหนังสือออกเป็น ๒ ภาค ภาคที่ ๓ ว่าด้วย
กฎหมายขรรชนูญปกครองโดยตรง ภาคที่ ๒ ว่าด้วยกฎหมายเกี่ยว
กับการเลือกผู้แทนและระเบียบการประชุม (Organic Law) กับยังมี
ภาคผนวกอีก ทั้งนี้เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชา.

ในที่สุดข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ญาติมิตรที่เคารพ นับถือหลายท่าน
ซึ่งได้กรุณาให้ความแนะนำบางอย่างเกี่ยวกับการ ออกหนังสือ.

บ้านมหิธร, ถนนราชวิถี, พระนคร.

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

สำนักหอสมุด

๒. คำผิดเสียก่อน.

<u>หน้า</u>	<u>บรรทัด</u>	<u>คำผิด</u>	<u>คำถูก</u>
๒	๓	จนไป	จนไป
๒	๘	วิธี	วิธี
๔	๓๐	ขรรคมดาจน	ขรรคมดาจน
๖	สุดท้าย	เงินโร	เงินโร
๓๓	๘	Peoples	People's
๓๖	๓๖	ง.	ณ.
๓๗	๓๓	ชภาราษฎร	ราษฎร
๓๙	๓๒	ฝรั่งเค็ด	อิตาดี
๓๙	๓๖	หน้าที่	ที่หน้า
๔๑	๓	ผู้ปกครอง	ผู้ปกครอง
๓๑	สุดท้าย	ราษฎร	ราษฎร
๓๒	๖	คู่กัน—ไม่	คู่กันไม่
๓๒	๓๓	กษัตริย์เ	กษัตริย์ไม่
๓๒	๓๗	ราชาธิปไตย	ราชาธิปไตย
๓๓	๘	เป็นัน	เป็นต้น
๓๔	๓	ตักษณ	ตักษณ
๓๕	๓๐	ขุระให้ดี	ขุระการให้ดี

<u>หน้า</u>	<u>บรรพทศ</u>	<u>คำผิด</u>	<u>คำถูก</u>
๓๙	๙	ข้อ (๔)	ข้อ (๕)
๔๓	๓๓	พ.ศ. ๑๙๗๕	ก.ศ. ๑๙๗๕
๔๗	๓๖	คิดทำ	คิดค่า
๕๑	๓๙	รัฐสภา	รัฐสภา
๕๕	๓๙	๑.	ส่วนที่ ๓
๕๖	๖	ได้เด็ก	ได้เด็ก
๕๖	๓๒	๒.	ส่วนที่ ๒
๗๕	๙	ประชาชน	ประชาชน
๗๓	๓๔	ที่ถูกต้อง	ที่ถูกต้องเป็น
๗๗	๒	ได้รับ	ได้รับ
๘๓	๕	ระคน	คณะ
๘๓	๕	กระทรวงคน	กระทรวงของตน

สารบัญ

อารัมภบท

ส่วนที่ ๓	ข้อความทั่วไป	หน้า ๓
ส่วนที่ ๒	กฎหมายธรรมนูญการปกครองประเทศคืออะไร	๒
ส่วนที่ ๓	ต้นเหตุแห่งธรรมนูญการปกครองเมืองไทย	๓
ส่วนที่ ๔	ลักษณะทั่วไปแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญ ปกครองแผ่นดินชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕	๔
ก.	คณะกรรมการราษฎรอาจทำการแทนษัตริย์ได้	๕
ข.	อำนาจสิทธิขาดของกรรมการสภาราษฎร	๘
ค.	คณะกรรมการราษฎรเป็นอำนาจฝ่ายตุลาการหรือฝ่าย นิติบัญญัติ.	๓๐
ฆ.	การให้สิทธิเลือกผู้แทนแก่ราษฎรทั่วไป	๓๔
ง.	สภาราษฎรควรมีสภาเดียวหรือสองสภา	๓๕
จ.	พระราชบัญญัติธรรมนูญชั่วคราวมีระเบียบการประชุม และการเลือกผู้แทนป็นอยู่ด้วย	๓๖
ฉ.	ธรรมนูญการปกครองของเราจึงขาดบทบัญญัติ ซึ่งแสดงสิทธิต่าง ๆ ของราษฎร	๓๖
ช.	ธรรมนูญปัจจุบันขาดเครื่องสำหรับควบคุมสภาราษฎร คือขาดอำนาจยุบสภา	๓๗

ภาค ๑ ธรรมนูญการปกครองไทยทรง

หมวดที่ ๑	อำนาจรัฐอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดของประเทศ	หน้า	๒๐
	ส่วนที่ ๑	อำนาจสูงสุดคืออะไร	๒๐
	ส่วนที่ ๒	การใช้อำนาจอันสูงสุดในประเทศสยาม	๒๓
หมวดที่ ๒	กษัตริย์		๒๔
	ส่วนที่ ๑	กษัตริย์คือใคร	๒๔
	ส่วนที่ ๒	สิทธิและอำนาจกษัตริย์	๒๕
	ส่วนที่ ๓	ผลแห่งการจำกัดอำนาจกษัตริย์	๓๒
หมวดที่ ๓	สภาผู้แทนราษฎร		๓๔
	ส่วนที่ ๑	ลักษณะของสภา	๓๔
	ส่วนที่ ๒	อำนาจและหน้าที่ของสภา	๓๗
	ส่วนที่ ๓	สมาชิกสภาราษฎร	๔๖
	(๑)	ประเภทและลักษณะสมาชิก	๔๖
	(๒)	สิทธิของสมาชิก	๕๐
	(๓)	การออกจากตำแหน่งสมาชิก	๕๓
หมวดที่ ๔	คณะกรรมการราษฎร		๕๕
	ส่วนที่ ๑	การเลือกตั้ง	๕๕
	ส่วนที่ ๒	อำนาจและหน้าที่	๕๖

หมวดที่ ๕ เสนาบดี	๖๗
ฉัณฑ์ ๑ ลักษณะของตำแหน่งและกรวดงการกษัตริย์	๖๗
ฉัณฑ์ ๒ อำนาจและความรับผิดชอบของเสนาบดี	๖๘
หมวดที่ ๖ ศาล	๗๒

ภาค ๒ กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทนและระเบียบ

การประชุม

หมวดที่ ๑ กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทน	๗๖
ฉัณฑ์ ๑ คุณสมบัติของผู้เลือกผู้แทนหมู่บ้าน	๗๖
ฉัณฑ์ ๒ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทนหมู่บ้าน, ผู้แทนตำบล, และผู้แทนในตการราษฎร	๗๐
ฉัณฑ์ ๓ การเลือกผู้แทนสำหรับสภาราษฎร	๗๓
หมวดที่ ๒ ระเบียบการประชุมของสภาและคณะกรรมการราษฎร	๗๖

บัญชีมกตา

๗๗

ภาคผนวก

๑. ขรรณนุญประเทศรัสเซีย ๘๓
๒. ขรรณนุญประเทศจีน ๘๔

๓. ขรรมนุญประเทศเดอรัค	๗๖
๔. ขรรมนุญประเทศอิตาลี	๗๗
๕. ขรรมนุญประเทศอังกฤษ	๓๐๓
๖. ขรรมนุญประเทศฝรั่งเศส	๓๑๖
๗. ขรรมนุญประเทศสหพัตรัฐอเมริกา	๓๑๗
๘. ขรรมนุญประเทศญี่ปุ่น	๓๓๒

สำนักหอสมุด

อธิบาย

ธรรมเนียมการปกครองประเทศสยามเปรียบเทียบกับ

กับธรรมเนียมของประเทศต่าง ๆ

สารบัญ

ส่วนที่ ๑ ข้อความทั่วไป

ในช่วงเวลาไม่กี่ สัปดาห์ มานกรุงสยามได้เปลี่ยนแปลง การปกครองอย่างครึกโครม ประการใด ย่อมเป็นที่ประจักษ์อยู่แก่ตาโลก ทั่วไปแล้ว ผลโดยตรงแห่งการพลิกแผ่นดินนี้คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานธรรมเนียมปกครองแผ่นดินให้แก่ชาวเรา เป็นอันว่าตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา อำนาจสูงสุดในแผ่นดินได้เปลี่ยนมือจากพระมหากษัตริย์มาอยู่กับราษฎร อำนาจอันสำคัญคืออำนาจปกครองตัวเองซึ่งแต่ไหนแต่ไรมาแต่จรัสสุริยไทยไม่เคยได้รับเลย นับจำเดิมตั้งแต่ชนชาวสยามอพยพลงมาจากประเทศจีน แต่อำนาจนี้ย่อมก่อให้เกิดทั้งสิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กันไป เหตุนี้จึงเป็นการสมควรที่คนไทยทุกคนจะต้องขอตนขอหาความเข้าใจในลักษณะแห่งสิทธิและหน้าที่ซึ่งตนได้มาแล้วจนบัดนี้ จะได้

10/08/2565

เป็นกำลังช่วยพยุงบ้านเกิดเมืองมารดาให้ตั้งถิ่ยตั้งถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป สม่
กั้ที่เรำได้อำนำจนี้มาโดยควำมยำกดำยำก นัยหนึ่งเมื่อได้แก่วอนฉิ่เศษ
มาแล้วเรำก็ควรต้องฝึ่กคนให้รู้จุกใช้แก่วอนฉิ่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะหวังให้
ผู้อื่นช่วยเรำคดคดไปอื่นนั้นไม่ควรคิด.

ส่วนที่ ๒ กฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ

คืออะไร

กฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมาย
มหาชนซึ่งแยกอำนำจอันสูงส่งสุดในแผ่นดินออกเป็นหมวดหมู่ และแต่งตั้ง
วิธีดำเนินกรำทั่วไปแห่งอำนำจเหล่านี้ ตรงกับที่ภาษำอังกฤษเรียกกั้ว่า
(Constitutional Law) นั้น กฎหมายนี้ย่อมกต่างกถึงส่วนต่าง ๆ แห่ง
อำนำจอันสูงส่งสุดในแผ่นดิน, บัญญัติวิธีปฏิบัติกรำติดต่อกัน ระวางส่วน
ต่าง ๆ แห่งอำนำจนี้ แล้บบัญญัติวิธีที่ส่วนหนึ่ง ๆ จะใช้อำนำจของตน
โดยประการต่าง ๆ คั้งนั้นขรรมนูญเช่นนี้จึงแสดงฉิ่ทธิและอำนำจของ
ผู้เป็นประมุขแห่งประเทศ (เช่นถ้าเป็นประเทศประชาธิปไตยก็พูดถึงประ
ชาชาติบ้ด, ถ้าเป็นราชาธิปไตย ก็พูดถึงกรำตั้งกษัตริย์และกรำตั้งบราช
ฉันทติวงศ์เป็นต้น), กำหนดอำนำจของผู้เป็นประมุขนั้น ๆ, แล้บกต่าง
กถึงฉิ่ทธิและอำนำจของราษฎรและผู้แทนราษฎร กั้บอำนำจของเจ้าพนักงาน
ฝ่ายตุกรำก็คือคณะเสำนำบ้ด แล้บอำนำจฝ่ายตุกรำก็คือโรงศาล
ในกรำวินิจฉิ่ยบรรลค้เป็นต้น.

กฎหมาย ขรรม นุญการ ปกครอง^๕ ที่ขีดเขียนไว้เป็น ดาย ตักษณ^๖ อักษรก็มี ที่ถือเป็นหลักกฎหมายอันแน่นอน แต่ไม่ได้ขีดเขียนไว้เลยก็มี แต่ที่เป็นเพียงธรรมเนียมประเพณี (Convention) อันบุคคลทุกคน ย่อมถือตามก็มีเหมือนดังสาจากฎหมายอื่น ๆ เวลานี้ประเทศโดยมาก มีกฎหมายเป็นดายตักษณ^๖อักษร แต่บางประเทศ เช่นอังกฤษเป็น ต้นมีกฎหมายเหมือนกันแต่ไม่ได้ขีดเขียนหรือรวบรวม ขรรม นุญ^๕นี้ไว้เป็น พิเศษ จนนักเขียนฝรั่งเสด็จคนหนึ่งถึงกับเยาะว่าอังกฤษไม่มีขรรม นุญ^๕ปก ครอง, อังกฤษยังคงถือและใช้กฎหมายซึ่งไม่มีคักบทนแน่นอน (Judge made law.) อยู่จนทุกวันนี้. ส่วนในกรุงสยามนั้นแม้แต่เดิมนำไม่เคย มีกฎหมายอันจะเรียกได้ว่าเป็นขรรม นุญ^๕ปก ครอง^๖ ก็ได้ แต่ก็มีหลักบาง อย่างซึ่งผู้ครองประเทศย่อมถือตาม เช่น พระมหากษัตริย์แต่โบราณ มาดังกัพยายามบำเพ็ญพระองค์ ให้อยู่ในทศพิธราชขรรมจักรวรรดิวัตร จรรยา เป็นต้น นี่ก็เป็นการจำกัดอำนาจกษัตริย์อย่างหนึ่ง ซึ่งราชาได ไม่ถือตามก็มีผลร้ายมาถึงตัวทันที คือ มักมีการโค่นราชบัลลังก์ เบียดนกษัตริย์องค์ใหม่เป็นต้น.

ส่วนที่ ๓ ต้นเหตุแห่งขรรม นุญการปกครองเมืองไทย

ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วแต่ต้น กรุงสยามของเวลานี้มีตั้งแต่พระร่วง เจ้าได้ปลืตแตกของเขมรออก และตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีตั้งบัลลังก์ระ ภาพมาจนบัดนี้, พระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ย่อมทรงใช้พระราชอำนาจดีทัก

ชาติในการปกครองประเทศแต่ผู้เดียว แต่อำนาจนี้โดยปกติประเพณี
 ของไทย พระเจ้าแผ่นดินย่อมทรงเลือกใช้โดยความมรเมตตรวง ไม่
 ให้เกิดการเคียดชังจนแก่พลเมืองของท่านได้ นัยหนึ่งกษัตริย์ของเรา
 ได้ทรงใช้วิธีปกครองราษฎรอย่างระมุน ระม่อม อันที่บิดาปกครอง บุตรี
 เสมอมา แต่ที่เคยมีพระเจ้าแผ่นดินบางพระองค์ซึ่งไม่ประพฤติตนอยู่ใน
 ทศพิธราชธรรม กดขี่ข่มเหงประชาราษฎร์ ให้ได้รับความเคียดชังเป็น
 เหนืองนิจ หรือมีเดชนกัมพระเจ้าแผ่นดินที่ไร้ความสามารถขาดกำลังยึด
 บังเหี้ยนแห่งการปกครองประเทศไว้ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้ที่สามารถกว่าก็
 ย่อมฉวยโอกาสกำจัดพระเจ้าแผ่นดินของคน ๆ เดียวแล้วขึ้นนั่งเมืองแทน
 เป็นธรรมดาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ นี้ แต่ส่วนประเพณีการปกครองนั้น
 ก็คงใช้ของเก่าไปตามเดิม มิได้มีใครคิดหรือพยายามเปลี่ยนแปลง
 ลักษณะการปกครองให้ดีขึ้น ด้วยถือเป็นธรรมเนียมเดียวว่าเมื่อเจ้าไม่เด็ก
 หาเจ้าใหม่ที่ดีมาแทนใดดั่งนี้ ครั้นมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงเทพ
 พระมหานครนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกู้
 วิชาของกษัตริย์ ซึ่งตกไปอยู่ในเงอมนมือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินตั้งแต่
 ต้นรัชกาลนั้น กลับคืนมาได้ โดยใช้วิธีเขารุ่นนางอื่น ๆ เข้าเป็นกำลัง
 ช่วยพระเจ้าแผ่นดิน. ในที่สุดจึงได้ทรงตั้งสภารัฐมนตรี เรียกตาม
 ศัพท์อังกฤษว่า เคาน์ซิลออฟสเตต (Council of State) ขึ้นดำหรั้มเป็น
 ที่ปรึกษาาราชการแผ่นดินในปีจุลศักราช ๑๒๓๖ (พ. ศ. ๒๔๓๗) และต่อ

มากี่ประกาศตั้งอัครราชสภาหนึ่ง เรียกว่า ปรีวี่เคาน์ซิล (Privy Council) คือองคมนตรีสภา สำหรับเป็นที่ปรึกษาราชการในพระองค์บ้างราชการแผ่นดินบ้างและช่วยวินิจฉัยฎีกาต่าง ๆ ทำนองขององคมนตรีอังกฤษ เมื่อจะทรงตั้งอัครราชมนตรีขึ้นนั้น ได้มีประกาศแสดงพระราชประสงค์จะทรงจัดการบ้านเมืองให้เจริญดีขึ้น โดยยกเด็กทารกตั้งขึ้นมีอยู่ในบ้านเมืองไทยให้น้อยลง ส่วนเหตุที่ตั้งอัครราชมนตรีขึ้น ก็โดยทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่า ถ้าจะทรงจัดการบ้านเมืองแต่ถ้าพึ่งพระองค์เดียว การคงจะไม่สำเร็จดังดวงใจได้ด้วยดี ต้องมีผู้ช่วยกันคิดหาญปัญญา ความเจริญจึงจะมีแก่บ้านเมือง ทรงพระราชดำริตั้งนิจได้เลือกสรรข้าราชการที่มีสติปัญญาเข้าเป็นคณะ เพื่อโต้เถียงปัญหาต่าง ๆ ก่อนออกพระราชบัญญัติ เมื่อตกลงกันเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จึงให้เขาขอตกลงนั้นไปร่างเป็นกฎหมายขึ้น แล้วให้นำเข้าถวายในที่ประชุมคราวหน้า เมื่อที่ประชุมตกลงเห็นชอบพร้อมกันแล้ว ถ้าเป็นกรวใหญ่ต้องเอาไปปรึกษาเสนาบดีอีกชั้นหนึ่ง ต่อเสนาบดีเห็นชอบด้วยจึงจะลงพระนามประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติต่อไป แต่ถ้าเป็นการเล็กน้อยก็ประกาศใช้ทีเดียวโดยไม่ต้องปรึกษาเสนาบดี. ตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น แต่แรกมีขุนนางชั้นพระยา ๑๒ คน ต่อภายหลังจึงได้เพิ่มจำนวนขึ้น. แต่ความลำบากครั้งนั้นอยู่ที่หาคนพูดยากอันเป็นการตรงกันข้ามกับความลำบากสมัยนี้ ซึ่งมีคนชอบพูด

มากเกินไปในที่ประชุม เพราะในสมัยนั้นผู้ที่เข้าใจการปกครองแบบ
 มาเดียมแนคแทบจะว่าไม่มีเลย ใครเสน้อะไรขึ้นมา มนตรีอื่น ๆ ก็มัก
 ยอมตามโดยไม่ออกความเห็น จนในที่สุดทรงเห็นว่าการศึกษาที่จะประชุม
 ต่อไปไม่มีประโยชน์จึงปล่อยให้รัฐมนตรีต่างนั้นดับสูญไปเอง พระเจ้า
 แผ่นดินทรงมีแต่เดนาบคัสซา และองคมนตรีเป็นที่ปรึกษาตลอดมาจนถึง
 ปลายรัชกาลที่ ๖ แต่พระเจ้าแผ่นดินตอนหลัง ๆ ทุกพระองค์ก็ได้ทรง
 ตระหนักแก่พระราชหฤทัยดีอยู่ว่า ในการปกครองย่อมมีปัญหาบาง
 ประเภท ซึ่งหากได้ปรึกษาฟังความเห็นของผู้มีสติปัญญา มีความหยั่ง
 รั้งถึงสุขทุกข์ของประชาชนเป็นจำนวนมากด้วยกัน ก็ย่อมจะเป็นการดีมี
 คุณประโยชน์ ประกอบด้วยในระหว่างเวลา ๓๐-๔๐ ปีที่เสด็จมาได้มี
 กุศมบุตรชาวไทยออกไปศึกษาวิชาราชการ ณ เมืองต่าง ประเทศมากขึ้น เป็น
 ตำบล ความรู้สึกถึงสิทธิเสรีภาพแห่งพลเมืองก็ค่อยฟื้นฟูขึ้น จน
 ในปี ร.ศ. ๑๓๐ ได้มีผู้พยายามจะก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองครา
 หนึ่ง แต่ไม่สำเร็จ ถึงกระนั้นความกระหายที่จะใคร่ใช้สิทธิปกครอง
 ตนเองก็ได้เจริญยิ่งขึ้นต่อมา ครั้นถึงต้นรัชกาลต้นพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงตระหนักพระทัยในความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลง
 ประเพณีการปกครอง ได้ทรงสถาปนาอภิรัฐมนตรีขึ้นอีกสภาหนึ่ง
 สำหรับปรึกษากิจการทั่วไปใกล้ชิดกับพระองค์พระเจ้าแผ่นดินท่านของพวก
 จีนโร (Genro) ของญี่ปุ่น เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๗, และ

ในเดือนกันยายน พ. ศ. ๒๔๗๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติองค์มนตรีขึ้นใหม่ ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมเสีย ตามพระราชบัญญัติใหม่^{นี้} ได้เลือกตั้งกรรมการองค์มนตรี^{ขึ้น} ๔๐ คน สำหรับปรึกษาข้อราชการซึ่งพระราชทานลงมาให้อย่างหนึ่ง, และอีกอย่างหนึ่งกรรมการองค์มนตรีมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ นาย มีสิทธิเข้าปรึกษากับพระราชทานพระบรมราชานุญาตปรึกษาข้อความสำคัญเกี่ยวกับความสวัสดิภาพแห่งบ้านเมืองและประชาชนได้. แต่ยอมเป็นที่เห็นกันอยู่ทั่วไปว่า ราษฎรสามัญไม่มีใครมีหวังในสภาพ^{นี้} ๒ ปีสักเท่าใดนัก เพราะอภิรัฐมนตรีแต่ละคนล้วนเป็นเจ้านายชั้นสูง ซึ่งตามปกติย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกับราษฎรสามัญเป็นอันมาก และไม่มีทางจะเข้าใจสภาพและความต้องการของพลเมืองส่วนมากได้ ส่วนของมนตรีก็ไม่มีใครได้ประชุมกัน ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ. ศ. ๒๔๗๕ ราษฎรคนหนึ่งซึ่งเชื่อมั่นว่า ถึงเวลาแล้วที่ประเทศ^{นี้} จะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างใหม่ ได้พร้อมกันเข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเสียเอง แต่ร้องขอให้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงยอมเป็นกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินต่อไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงอนุมัติตามที่ โดยที่พระองค์เองก็ทรงคิดที่จะทำการเปลี่ยนแปลงในทำนองเดียวกัน^{นี้} อยู่ก่อนแล้ว ด้วยเหตุ^{นี้} รุ่งสยามจึงได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากแบบราชาธิปไตยอำนาจไม่จำกัด เป็นราชาธิปไตยอำนาจจำกัด ดังแต่บัด^{นี้} มา

ส่วนที่ ๔ ลักษณะทั่วไปแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญ

ปกครองแผ่นดินชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕.

กรุงสยามได้เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่เวลาเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และคณะราษฎรซึ่งเข้าถืออำนาจปกครองแผ่นดินเห็นจำเป็นจะต้องร่างธรรมนูญ การปกครองแผ่นดิน ขึ้นโดยรีบเร่ง เพื่อจะได้เป็นหลักในการปฏิบัติต่อไป. ผู้ร่างจึงได้ตั้งมือทำงานทันทีที่และภายในเวลาไม่เกิน ๑ วัน ก็สามารถนำพระราชบัญญัติ^๕นี้ออกใช้ได้ในวันที่ ๒๗ เดือนเดียวกัน นับว่าเป็นของปลาดุกมหัศจรรย์อย่างหนึ่งในตำนานกฎหมายของโลก จะหาที่อื่นเปรียบได้โดยยาก. จากคัมภีร์แห่งธรรมนูญปกครองนี้พอจะสันนิษฐานได้ว่าผู้ร่างได้ตั้งใจนำเอาหลักและวิธีดำเนินการของประเทศที่มีธรรมนูญปกครองใหม่ ๆ เช่นจีน, รัสเซีย, เดอร์รี่ เข้าผสมกับหลักและหลักดำเนินการของประเทศที่มีธรรมนูญเก่า ๆ เช่น อังกฤษ, ฝรั่งเศส, และญี่ปุ่น. คุณกันเขาเป็นโครง แล้วและปรับเข้ากับหลักและหลักการของประเทศสยาม (เช่นพระราชบัญญัติของคณะ พ.ศ. ๒๔๗๐) ซึ่งถือเป็นรากเง่าอีกชั้นหนึ่ง ในที่สุดจึงได้ผดเป็นธรรมนูญปกครองฉบับนี้ ซึ่งเหมาะกับความต้องการของประเทศในปัจจุบันนี้ดีพอสมควร. แต่การออกกฎหมายสำคัญโดยสภากรอันรีบเร่งนั้นย่อมมีทั้งทางได้ทางเสีย ดังนกฎหมายฉบับนี้ยังนับไม่ได้ว่าบริบูรณ์เรียบร้อยทีเดียว. ดังจะเห็นได้จากชื่อของพระราชบัญญัติที่ใช้เรียกว่าพระราช

บัญญัติรัฐธรรมนูญชั่วคราว และเวลานี้สภาราษฎรก็ได้ตั้งอนุกรรมการ
ขึ้นร่างรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว ซึ่งคงจะได้นำออกใช้ภายในเวลาเร็ววันนี้.

นอกจากข้อบกพร่องในการร่างอันเกิดแต่รีบเร่งทำขึ้นเป็นการด่วน
ดังกล่าวแล้วข้างต้น พระราชบัญญัตินี้ยังมีลักษณะสำคัญอยู่หลาย
อย่างที่น่าสงสัยแก่ คือ:

ก. คณะกรรมการราษฎรอาจทำการแทนกษัตริย์ได้

เนื่องด้วยสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินมีได้พระราชทานรัฐธรรมนูญการ
ปกครองนี้โดยพระองค์เอง ในกฎหมายนี้จึงไม่ปรากฏข้อความใดที่
แสดงความศักดิ์สิทธิ์ของตำแหน่งกษัตริย์ เหมือนอย่างที่ปรากฏใน
รัฐธรรมนูญการปกครองญี่ปุ่น ตรงกันข้ามรัฐธรรมนูญนี้กลับมีข้อความ
ซึ่งแสดงว่าพระองค์จะต้องรับผิดชอบต่อสภาราษฎร ถ้าหากประพฤติก
พระองค์ผิดความนิยมของสภานั้น นอกจากนั้นถ้าเมื่อพระเจ้าแผ่นดิน
ไม่เสด็จอยู่ในพระนคร หรือมีเหตุจำเป็นซึ่งจะทำหน้าที่ไม่ได้ชั่วคราว
กฎหมายของเวลายังบัญญัติให้ คณะกรรมการราษฎรเข้าสวมหน้าที่
กษัตริย์ได้ด้วย อันจะหาตัวอย่างที่อื่นมาเปรียบเทียบได้โดยยาก แต่ทั้งนี้
เป็นความจำเป็นของสมัยกาลโดยแท้ เราจึงต้องเห็นใจผู้ร่าง.

ข. อำนาจสิทธิขาดของกรรมการสภาราษฎร

ข้อที่เห็นได้เด่นชัดอีกอันหนึ่งนั่นคือ อำนาจอันเด็ดขาด
ซึ่งเมื่อดอก่อนเคยอยู่ที่กษัตริย์นั้น บัดนี้คณะกรรมการราษฎรได้เป็นผู้

ไว้เองเกือบทุกอย่างในนามของกษัตริย์ ตอนนี้ไปคณะกรรมการราษฎร
มีอำนาจตลอดจนออกกฎหมายเองเมื่อมีการผูกเงินก็ได้ โดยมีפקต้อง
นำกฎหมายนั้นเสนอขออนุญาตจากสภาราษฎรเสียก่อน ส่วนอำนาจ
สำคัญทางธุรการเช่นตั้งและถอดเสนาบดี, เจริญความเมืองกับต่าง
ประเทศ, ให้สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรีและประกาศสงคราม
เหล่านี้ ล้วนเป็นอำนาจซึ่งคณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ใช้โดยแท้จริง
ทั้งสิ้น นี่ก็เป็นความจำเป็นซึ่งควรเหมือนกัน.

ค. คณะกรรมการราษฎรเป็นอำนาจฝ่ายธุรการ

หรือฝ่ายนิติบัญญัติ ?

พระราชบัญญัติได้พยายามแยกอำนาจปกครองประเทศออกเป็น
สามประเภท คือ แผนกออกกฎหมายหรือนิติบัญญัติแผนกหนึ่ง, แผนก
ธุรการแผนกหนึ่ง, และแผนกตุลาการแผนกหนึ่ง เหมือนดังที่ปรากฏ
ในธรรมนูญประเทศอื่น ๆ แต่อำนาจเหล่านี้ในธรรมนูญของเราซึ่งก้าวก
ก่ายกันอยู่มาก เช่นอำนาจของคณะกรรมการราษฎรเป็นต้น มีผู้ฉงน
ฉงนแต่ที่หนักมากว่าเป็นอำนาจอะไรกันแน่ เพราะตามธรรมนูญได้จำแนก
คณะบุคคลผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรไว้ถึง ๔ จำพวก คือ กษัตริย์, คณะ
กรรมการราษฎร, สภาราษฎร, และศาล. ถ้าจะถือว่ากษัตริย์เป็น
หัวหน้าแผนกธุรการของประเทศ, และสภาราษฎรเป็นแผนกนิติบัญญัติ,
คณะกรรมการราษฎรจะเป็นอะไร ? เมื่อได้พิจารณาหัดๆให้ดูจะเห็นว่า

คณะกรรมการราษฎรมีอำนาจนิติบัญญัติด้วยคือ อำนาจออกกฎหมายเองตามมาตรา ๒๘ นอกจากนี้คณะกรรมการราษฎรยังเป็นผู้ตั้งเสนาบดี และเสนาบดีทั้งปวงต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการนี้ด้วย อันเป็นอำนาจของแผนกนิติบัญญัติ (Legislature) โดยตรง. แต่ถ้านั้นก็ไม่ควรจะต้องแยกคณะกรรมการราษฎรออกเป็น อำนาจส่วนหนึ่งต่างหากจากสภาราษฎรให้เป็นเพียงอนุกรรมการคณะหนึ่งของสภาจะดีกว่า อนึ่งถ้าจะถือว่าคณะกรรมการราษฎรเป็นแผนกนิติบัญญัติ เหตุใดคณะนี้จึงมีอำนาจเจรจาการเมืองกับต่างประเทศตามมาตรา ๓๒ ซึ่งไม่เป็นปกติวิสัยของแผนกนิติบัญญัติจะพึงทำ การปกครองแบบนั้นเท่าที่ข้าพเจ้าทราบพอจะเทียบได้กับระบอบสันนิบาตชาติอย่างหนึ่ง, การปกครองรัฐบาลโซเวียตรัสเซียอย่างหนึ่ง, หรือการปกครองฝรั่งเศสภายหลังจากการรบที่ใหญ่ปี ค. ศ. ๑๗๘๘ อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีรัฐสภาเพียงสภาเดียวเรียกว่า National Convention และมีคณะบริหารเรียกว่า Committee of Public Safety. ถ้าจะเทียบสภาราษฎรกับสภาผู้แทนหา ๆ ชาติ (General Assembly) ของสันนิบาตชาติ และคณะกรรมการราษฎรเทียบกับกรมสามัญ (Council) ของสภานานซึ่งมีอำนาจต่ำกว่าได้เต็มทีตลอดเวลาที่สหภาพา ๆ ชาติไม่ได้ประชุมกันอยู่ก็ได้ แต่เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่ากรรมสามัญของสันนิบาตชาตินี้มีผู้แทนประเทศใหญ่ ๆ นั้น มีก็มีเรื่องวิวาทกับสภาผู้

แทนหา ๆ ชาติซึ่งมีผู้แทนประเทศเล็กเป็นส่วนมากเสมอโดยกรรมสัน
 ปาทักทำการจัดต่อความ ประสงค์ ของ สภาใหญ่เหนือ ๆ จะนิยม ว่าเป็น
 แบบที่คิดก็เคยยังไม่ได้ ส่วนในเมืองรัสเซียปัจจุบันนี้ อำนาจนิติบัญญัติ
 อยู่ที่สภาใหญ่แห่งโซเวียตต่าง ๆ เรียกตามภาษาอังกฤษว่า General
 Congress of Soviets สภาใหญ่นี้เลือกคณะกรรมการชั้นคณะหนึ่งเรียกว่า
 General Executive Committee ซึ่งมีได้ประชุมอยู่ตลอดไปและตาม
 ขรมตามัดคณะกรรมการดูแลการแทน ๒๗ คน เรียกว่า เปรดิเตียม
 (Praesidium) ส่วนคณะเด่นาบัตซึ่งเรียกว่าผู้รักษาการแทนประชา
 ราชกร (Council of the Peoples Commissars) นั้นคณะเปรดิเตียม
 เป็นผู้เลือกอีกคนหนึ่ง สภาผู้ดูแลการ ๒๗ คนนี้ จึงเทียบได้คล้ายกับ
 คณะกรรมการราชกรของเราซึ่งมีหน้าที่เลือกเด่นาบัตเหมือนกัน แต่ใน
 ประเทศรัสเซียเวลานี้ยอมเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่าราชกรหาได้มีเสียง
 ชันเด็ดขาดในการปกครองอย่างจริงจังไม่ คงจะเห็นได้จากลักษณะสภา
 ผู้แทนต่าง ๆ ซึ่งต้องเลือกกันเป็นชั้น ๆ ไปดังกล่าวแต่บัดนี้.

ถ้าจะนึกไป อ้อทางหนึ่งก็อาจ พุดได้ว่าผู้มี อำนาจ ในการ ปกครอง
 แผ่นดิน ของเรา เวลานี้ได้ พยายาม จะ ปกครอง ประเทศ ด้วยแบบเหมือนดัง
 บริษัทหรือสมาคมหนึ่ง ๆ ปกครองกัน คือสมมุติให้สภาราชกรเป็น
 สมาคม ซึ่ง สมาชิก ทั่วไป มี สิทธิ เลือก คณะ กรรมการ ชั้น คณะ หนึ่ง มี
 อำนาจและหน้าที่ ดำเนินการให้เป็นไป ตาม วัตถุประสงค์ ของ สมาคม

(คือสภา) ได้ วิธีปกครองชนิคนั้นจะได้ดีในเมื่อสภาราษฎรว่านอนทน
 สอนง่ายและมีบุคคลแต่เพียงคณะเดียวซึ่งถือหลักความคิดเห็นเหมือนกัน.
 เพราะกรรมการสภาที่ดี ประชาชนกรรมการที่ดี ย่อมจะได้รับคามสนับสนุน
 สนุนจากสภาทั้งปวงโดยเต็มที่ แต่ถ้ามืดเกิดมีคณะกรรมการเมืองขึ้นหลาย ๆ
 คณะเหมือนดังที่ปรากฏในประเทศอื่น ๆ ก็จะมีการแก่งแย่งกันชิงตำแหน่ง
 ประธานกรรมการของสภาราษฎร ซึ่งมีวิธีอื่น เพราะต่างคณะก็จะไม่ยอม
 สดตะให้แก่กัน และต่างก็มีความประสงค์จะให้ผู้แทนคณะของตนได้มี
 อำนาจเป็นประธานกรรมการอันเป็นตำแหน่งสำคัญที่สุดในแผ่นดิน ใน
 ที่สุดความแก่งแย่งจะรุนแรงจนถึงกับเป็นเหตุให้การทำงานของประเทศหยุด
 ชงกัหมต เพราะคงไม่มีคณะใดในสภามุ่งเดียวหนักพอที่จะต้านทานเสียง
 ของคณะอื่น ๆ รวมกันได้ ซึ่งแปลว่าคณะรัฐบาลนั้นจะไม่ได้รับความ
 เชื่อถือของผู้แทนราษฎร จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่าการปกครองโดยมีคณะ
 กรรมการสภาเป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดนั้น ในที่สุดจะดำเนินไปด้วยดีโดย
 ดำรงไม่ได้ คงท้ายจะต้องหวนมาคิดหาวิธีที่จะให้บุคคลภายนอกซึ่งไม่
 เกี่ยวข้องกับการเมืองและความแก่งแย่งระวางคณะเป็นผู้เลือกตั้งประธาน
 กรรมการอีกคั้งหนึ่ง โดยนั้ถึงประโยชน์ทั่วไปของประเทศเป็นใหญ่
 บุคคลภายนอกที่เราจะหาที่ไหนได้ดีไปกว่าผู้เป็นประมุขของประเทศ, ซึ่ง
 ตามหลักการควรมีสติธิในการเลือก ตั้งกรรมการหาเด้นาบัดในคราวจำเป็น
 แม้ประเทศอื่น ๆ ที่มีธรรมเนียมปกครองก็มักทำเช่นนี้ ในที่สุดเราต้อง

ยอมรับว่าการปกครองชนิดที่มีคณะกรรมการเป็นผู้ใช้อำนาจส่วนใหญ่ แทนราษฎรโดยดำพั้งนี้เป็นของจำเป็นสำหรับประเทศซึ่งควร ึ่งอง จากได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ เท่านั้น

ข. การให้สิทธิเลือกผู้แทนแก่ราษฎรทั่วไป

(Universal suffrage).

คราวนี้เป็นคราวแรกที่เมืองไทยมีการปกครองโดยให้ราษฎรมีโอกาสออกเสียงเลือกผู้แทนในสภาราษฎรได้ แต่ผู้ร่างขรมนุญดียมได้เห็นสมควรที่จะให้คนไทยทุกคนไม่ว่าเพศหญิงหรือชายที่บรรณุนิตภาวะแต่มีโอกาใช้สิทธิได้ ึ่งนั้นนับว่าเป็นการกระทำอันกล้ามาก ในประเทศต่าง ๆ ที่มีการปกครองแบบเดียวกับเรา นี้ แต่แรกก็มิได้ให้โอกาสราษฎรทุกคนมีสิทธิเลือกผู้ปกครองได้ เพราะเขาคิดว่าราษฎรส่วนมากที่ไรกรศึกษาจะกตบเป็นฝ่ายมีอำนาจมากในการเมือง เป็นเหตุให้น่าประเทศเข้าสู่อันตรายต่าง ๆ เหมือนดังเขาคคนไม่มีความรู้มาถึชทายเรือ, เรือจะถึงซึ่งความอับปางโดยง่าย. จิจิที่ทำงานนแต่แรกเขามักจำกัดว่าราษฎรตองมีทรัพย์สินบัต หรือเสียภาษีเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นจึงจะมีสิทธิเลือกผู้แทนได้ แ่วก็ค่อย ๆ ดชข้จากตนลงไปทีละน้อย ๆ จนในบัดนี้ม้หลายประเทศที่ยอมให้ราษฎรทั้งด้นมีสิทธิในการเมืองได้ทวกัน เช่นสหปาดัรัฐอเมริกาและเยอรมันนเป็นต้น ส่วนเมืองฝรั่งเศสและญี่ปุ่นแม้จนเวดานี้ยังไม่

ให้สมัครออกเสียงเลือกผู้แทนในรัฐสภาได้ และในเมืองอังกฤษเอง ก็พึงยอมให้สมัครมีเสียงในการเมืองในราวปี ค.ศ. ๑๘๓๗ นี้เอง แต่ ครั้นนั้นก็ยังไม่กำหนดข้อไว้ว่าต้องมีอายุ ๓๐ ปีเป็นอย่างน้อยจึงจะโหวตได้ ราษฎรอังกฤษทั้งสองเพศพึงได้สิทธิเลือกผู้แทนโดยเสมอกันมาเมื่อ ปี ค.ศ. ๑๘๖๘ นี้ และชาวอังกฤษได้รับการศึกษาคึกว่าชาวเราอย่างใด คงเป็นที่ทราบกันอยู่ ทั้งนี้เข้าใจว่าผู้ร่างคงได้ระดัดถึงอันตรายต่าง ๆ แล้ว จึงได้บัญญัติให้มีการเลือกผู้แทนเป็นชั้น ๆ กันไปก่อน เหมือนที่ประเทศใหม่ ๆ เขาทำอยู่ ไม่ใช่ให้เลือกโดยตรง.

๖. สภาราชฎรควรมีสภาเดียวหรือสองสภา

บัญญัติข้อหนึ่ง ที่ควรวินิจฉัยคือรัฐสภาของเรา จะควรรวมกัน เป็นสภาเดียวเช่นอย่างเวดาน์ตลอดไป หรือควรแยกออกเป็นสองสภาผู้ ร่างธรรมนูญของเราได้เลือกวิธีใช้สภาเดียวซึ่งเป็นลักษณะของสหรัฐอเมริกานั้น, เคนท์และโซเวียตรัสเซี่ยเวดาน์ การมีสภาเดียวนี้ได้ประโยชน์ คือ การงานทั้งหลายดำเนินไปได้รวดเร็วดี เพราะข้อบกพร่องอันสำคัญ แห่งลักษณะปกครองอย่างมีรัฐสภานั้น คือว่าสภาเช่นนั้นมักทำอะไรได้ช้า เต็มที่ ผู้ทราบปกครองโดยไม่มีสภาไม่ได้ในความรวดเร็ว อนึ่งเวดาน์ เราไม่มีคนคิดพอกันจะหนึ่งให้เพิ่มสองสภาได้ การที่มีเพียงสภาเดียวฉบับนี้ จึงนับว่าสมควรอยู่ แต่ส่วนเดียวของการมีสภาเดียวก็น่าเหมือนกัน คือ สภา ๆ เดียวก็มีงานทำมากและคั่งค้างทำการโดยรีบร้อน ข้อมบกพร่อง

ได้ ไม่เหมือนมีสิ่งง่สภาที่คอยช่วยเหลือน้อยๆ หากสภาหนึ่งพลาดพลั้ง
ไป อีกสภาหนึ่งก็มีโอกาสแก้ไข การมีสภาเดียวเมื่อทำเดวก็เดวไปไม่
มีใครทบทองหรือมีโอกาศแก้ไขต่อไปอีก จึงเป็นการสมควรที่จะมีสภา
ต้งอีก ๓ สภาสำหรับเป็นยู่แก้ไขคกแต่งกฎหมายและข้อคกตงค่าง ๆ ของ
สภาต้งที่ส่งชนมาให้คชนก่อนที่จะให้ประมุขของประเทศตงนามประกาศ
ใช้เป็นกฎหมายหรืออนุหมัตตาม

จ. พระราชบัญญัติธรรมนุญชั่วคราวมีระเบียบการประชุม
และการเลือกผู้แทนปณอยู้ด้วย

ด้วยเหตุที่ ธรรมนุญปัจจุบันของเราได้ทำคอกใช้โดย รับเร่งจึงมี
บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการประชุมและการเลือกสมาชิกของสภาราษฏรปะ
ปณอยู้เป็นอันมาก มาตรา ๓๓ ถึง ๓๕ ต้งเป็นบทบัญญัติคกตงค่าง
ต้งคั่นคือ ไม่ใช่กฎหมายธรรมนุญปกครองโดยตรง ความจริงกฎหมาย
ต้งแผนกนค่างกันมาก กฎหมายธรรมนุญปกครองคองจะวางคกตง
คกคัญในการปกครองเท่านั้น ส่วนการเลือกคกหรือระเบียบการประชุม
สภาราษฏรนั้น คองมีกฎหมายพิเศษเป็นส่วนหนึ่งค่างหาก.

ง. ธรรมนุญการปกครองของเรายังขาดบทบัญญัติ
ซึ่งแสดงสิทธิค่าง ๆ ของราษฎร

ขอ้น หนองประคินฐรมุธรรม เคย คั่นที่โรงเรียน กฎหมายใหม่

พ.ศ. ๒๕๗๕ ว่า อำนาจยึดระหรือเสรีภาพของมนุษย์มี ๘ อย่าง คือ

๑. ยึดระในตับุคคล
๒. ยึดระในเคหสถาน
๓. ยึดระในการทำมาหากิน
๔. ยึดระในทรัพย์สิน
๕. ยึดระในการเด็อกถืออำนาจ
๖. ยึดระในการสมาคม
๗. ยึดระในการแสดงความเห็น
๘. ยึดระในการศึกษา
๙. ยึดระในการร้องทุกข์

๒. ธรรมเนียมปัจจุบันขาดเครื่องสำหรับควบคุมสภาราษฎร

คือขาดอำนาจยุบสภา (Power of Dissolution)

การปกครองประเทศด้ามอนบัตินี้ แท้จริงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย คือการปกครองโดยราษฎร (Democracy) มากกว่าอย่างอื่น หากแต่เรายังคงมีลักษณะเป็นประมุขของประเทศเท่านั้น ความจริงจึงเลื่อนไป ไม่เหมือนกับในประเทศรับบติกซึ่งมีลักษณะอาการทุกอย่างที่ทำให้เห็นชัดว่าอำนาจอันแท้จริงอยู่ที่ราษฎร. หนักดำคัญของการ

ปกครองแบบประชาธิปไตยนี้คือว่าประเทศต้องเป็นของราษฎร, ปกครองโดยราษฎร, เพื่อประโยชน์ของราษฎร (Government of the people, by the people, and for the people.) เพราะฉะนั้นเราจึงควรยึดหลักนี้ไว้ในใจให้มั่นเสมอไป แต่ได้ถ่วงมาแล้วคอนันต์ว่า ราษฎรทั้งประเทศจะใช้อำนาจทำการปกครองโดยตนเองย่อมไม่สะดวก เพราะฉะนั้นจึงได้มีวิธีเลือกผู้แทนขึ้นเพื่อให้เป็นปากเสียงของประชาราษฎร์ คณะผู้แทนราษฎรนี้รวมกันได้ชื่อว่าสภาราษฎร และหน้าที่อันสำคัญ ของสภาราษฎรก็คือ ต้องเป็นผู้แสดงความคิดเห็น, ความรู้สึก, และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่. แต่ตามพงศาวดาร โลกเคยปรากฏมาแล้วว่าสภาราษฎรต่างๆ หาได้เป็นปรอทสวัสดิความต้องการและความรู้สึกอันแท้จริงของสภาราษฎรเสมอไปไม่ จนทำให้เกิดการจลาจลหรือก่อกบฏเกิดการจลาจลขึ้นก็หลายครั้ง เช่นในประเทศอังกฤษ เมื่อ ๕-๖ เดือนมานี้รัฐบาลของนายแมกคอบแนตได้รับความลำบากไม่สามารถทำงานประมาณแผ่นดินให้ดีขึ้นโดยสภาพได้ เพราะรายจ่ายสูงกว่ารายได้มากมาย เมื่อสอบถามเข้าคลังจับเหตุได้ว่าเงินประจำปี (dole) ที่รัฐบาลต้องจ่ายเลี้ยงพวกกรรมกรไม่มั่งงานทำนั้นมีจำนวนสูงมากไป ฝ่ายรัฐบาลจึงเห็นออกความเห็นต่อรัฐสภาจะขอตัดเงินจำนวนนี้ลง แต่สหประชากรรมกร (Labour Party) ซึ่งมีเสียงมากที่สุด ในรัฐสภาขณะนั้นไม่ยอมให้รัฐบาลแต่ละต้องเงินจำนวนนี้ ปัญหาจึงมี

ว่าฝ่ายรัฐบาลของนายแมกคอบแนตกับฝ่ายสมาชิกข้างมากในรัฐสภาใคร จะดำเนินการดูความประสงค์ของราษฎรส่วนใหญ่มากกว่ากัน ในที่สุดนายแมกคอบแนตได้ร้องขอให้พระเจ้าแผ่นดินยุบรัฐสภาเสีย และเลือกสมาชิกกันใหม่ ก็ปรากฏว่ารัฐสภาใหม่เต็มไปด้วยผู้แทนราษฎรชนิดที่เห็นพ้องกับไปตี่ซังของนายแมกคอบแนตทั้งชั้น รัฐบาลจึงได้ทำงบประมาณแผ่นดินให้ดูฐานะศุภภาพได้ เป็นอันพ้นความหายนะไปคราวหนึ่ง แต่ที่ยังกฤษฎสามารถทำเช่นนั้นได้ก็โดยขรรมนุญของเราให้อำนาจไว้ คือแม้สมาชิกของรัฐสภาจะได้ถูกเลือกประจำตำแหน่งชั่วคราวจำกัด (คือ ๕ ปี) ก็จริง แต่ถ้ามั่วเหตุซึ่งทำให้เห็นว่าสถานการณ์ทำการไม่ถูกความประสงค์ของราษฎรแล้วสภาที่อาจจะถูกยุบได้ ก็ขึ้นดีกว่าวิธีของประเทศอื่น ๆ และอังกฤษให้ฉายาว่า (regulator) ซึ่งข้าพเจ้าสมัครจะแปลว่า เครื่องควบคุมกันหม้อน้ำระเบิด ส่วนในฝรั่งเศสหรืออเมริกา รัฐสภาจะถูกยุบก่อนถึงกำหนดออกไม่ได้เลย แม้สภานั้นจะทำการขัดความประสงค์ของราษฎรสักเพียงใดก็ดี ทั้งนี้ยอมเป็นการขัดกับหลักประชาธิปไตยตั้งกล่าวแต่แต่ต้น ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศได้ จึงเป็นหน้าที่เสียตายที่ขรรมนุญของเราเองก็หาได้ให้อำนาจนี้ไว้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดไม่ ทั้งนี้ควรเทียบขรรมนุญการปกครองของประเทศญี่ปุ่นมาตรา ๗ ซึ่งให้อำนาจยุบรัฐสภาไว้แก่พระราชอำนาจ.

ภาค ๑. ขรรมนุญการปกครองโดยตรง

หมวดที่ ๑

อำนาจรัฐาธิปัตย์หรืออำนาจสูงสุดของประเทศ

ส่วนที่ ๑ อำนาจสูงสุดคืออะไร

ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ท่านว่าอำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลาย นี่เป็นหลักสำคัญ ซึ่งแสดงว่าคนไทยทุกคนมีเสรีภาพและมีสิทธิปกครองตนเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงจากหลักเดิมของไทยที่เคยถือมาหลายร้อยปีว่าอำนาจอันเด็ดขาดของประเทศย่อมอยู่ที่กษัตริย์องค์เดียว แต่ทั้งนี้ต้องไม่เข้าใจเลยไปว่าต่อไปนี้ราษฎรทุกคนจะมีอำนาจทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ โดยไม่มีขีดจำกัดความจริงอำนาจนี้ย่อมมีได้แต่ภายในวงแห่งกฎหมายและจะใช้อำนาจนี้ได้ก็แต่ตามกฎหมายเท่านั้น ไม่ใช่ปล่อยให้ทุกคนทำอะไรก็ได้ทุกอย่างเช่นฉกริ๊งฉิ่งราวแก่งแย่งอำนาจกันไม่มีที่สิ้นสุดจนมนุษย์ไม่สามารภจะอยู่ร่วมด้วยกันได้ ที่ถูกล้นหมายความว่าตั้งแต่บัดนี้ไปกฎหมายของเรายอมรับว่าจะฟังเสียงราษฎร ส่วนมากเป็นใหญ่ในการปกครองผู้หนึ่งผู้ใดจะใช้ อำนาจโดยพลการกดขี่ข่มเหงเราโดยเราไม่ยินยอมด้วย

ไม่ได้ แต่เสรีภาพของมนุษย์นั้นหมายความว่าแต่เพียงเสรีภาพภายในขอบเขตที่กฎหมายอนุญาตให้ไม่ได้เท่านั้น เพราะมนุษย์จะอยู่ร่วมกันเป็นคณะใหญ่โดยไม่มีผู้ปกครองและไม่มีการเบียดเบียนบังคับความประพฤติระวางกันไม่ได้ เหตุนี้ทุก ๆ ประเทศจึงต้องมีคณะปกครองซึ่งเรียกว่ารัฐบาล, มีกฎหมายกำหนดความประพฤติของพลเมืองต่อรัฐบาลและต่อกันและกันทั่วไป, และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในเรื่องเหล่านี้ต้องมีผู้วินิจฉัยข้อกฎหมายนั้น ๆ สรุปความว่าทุก ๆ ประเทศที่เจริญแล้วต้องมี การแบ่งแยกอำนาจ สูงสุดออกเป็น ๓ ประเภท คือ:—

๑. อำนาจตั้งและออกกฎหมาย เรียกว่าอำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power)
๒. อำนาจใช้หรือปฏิบัติตามกฎหมาย เรียกว่าอำนาจบริหารบัญญัติ หรืออำนาจตุลาการ (Executive Power)
๓. อำนาจในการวินิจฉัยกฎหมาย หรืออำนาจตุลาการ (Judicial Power)

ส่วนที่ ๒ การใช้อำนาจอันสูงสุดในประเทศสยาม

อำนาจอันสูงสุดในบางประเทศราษฎรได้ใช้โดยตรง (Direct Government) ก็มี บางประเทศให้ผู้อื่นใช้อำนาจนั้นแทนราษฎร (Representative Government) ก็มี และบางประเทศผู้เป็นประมุขยึดเอาอำนาจนั้นไว้ใช้เสียเองก็มี (Autocratic Government)

(๑) ตัวอย่างประเทศซึ่งราษฎรมีโอกาสใช้อำนาจสูงสุดโดยตรง คือ สวิตเซอร์แลนด์, เยอรมันนี และสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น ในสวิตเซอร์แลนด์ราษฎรมีจำนวนตั้งแต่ ๓ หมื่นคน หรือราษฎรใน ๘ รัฐเป็น อย่างน้อยอาจเข้าชื่อถัดร้องขอให้รัฐสภาส่งกฎหมายใด ๆ ที่สภาตกลงกันแล้วมาให้ราษฎรทั้งประเทศออกเสียงลงมติว่าจะควรรับไว้เป็นกฎหมายหรือไม่ การลงมติเช่นนี้เรียกว่า (Referendum) คือมติราษฎร.

(๒) ตัวอย่างประเทศที่มีการปกครองโดยมีผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรนั้นเช่นประเทศอังกฤษ, ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ซึ่งผู้แทนราษฎรได้รับเลือกและได้ประจำตำแหน่งอยู่ชั่วเวลาจำกัด.

(๓) ส่วนบางประเทศเช่นกรุงสยามแต่เดิมพระมหากษัตริย์เคยทรงใช้อำนาจอันสิทธิ์ขาดโดยพระองค์เองและบังคับตามพระมัญญการปกครองใหม่ได้โอนอำนาจนั้นมาให้ราษฎรแล้ว แต่ให้มีผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรอีกคนหนึ่งเหมือนดังข้อ (๒) ที่ทำดังนี้เป็นการสมควรแล้ว เพราะเวลานี้เมืองเรายังมีคนที่ได้รับการศึกษาเป็นจำนวนน้อย จะเปลี่ยนจากการปกครองซึ่งกษัตริย์เคยใช้อำนาจแต่องค์เดียวมาเป็น การปกครองโดยราษฎรทุกคนใช้สิทธิเองโดยตรงอย่าง สวิตเซอร์แลนด์ย่อมน่ากลัวอันตราเป็นอนายิ่ง เพราะการศึกษายังไม่แพร่หลายถึงขนาดอย่างในบางประเทศนั้น ด้วยเหตุนี้ผู้ร่างพระราชบัญญัติพระมัญญการ

ปกครองของเราจึงได้บัญญัติให้ผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรเป็น ๔ จำพวก
คือ :-

๑. กษัตริย์
๒. ต่ภาผู้แทนราษฎร
๓. คณะกรรมการราษฎร
๔. ศาล

หมายเหตุ คือไปนี้จะได้พูดถึงผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรเป็นพวกๆ
ไป แต่ก่อนที่จะจบบทนี้ ข้าพเจ้าเห็นควรแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่า ตาม
ธรรมนูญการปกครองใหม่ของประเทศเดอรัคก็ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐
เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๔ นั้น เขาเห็นสมควรที่จะตั้งหลักว่าอำนาจอันสูง
สุดของประเทศอยู่ที่ราษฎรเหมือนกับในธรรมนูญของเรา แต่ผู้ร่าง
ธรรมนูญเดอรัคก็บัญญัติให้มีคณะบุคคลที่ใช้อำนาจแทนราษฎรคณะ
เดียวเท่านั้น คือ ต่ภาราษฎร (National Assembly) ซึ่งมีอำนาจ
เต็มทางนิติบัญญัติ และยังมีอำนาจทางตุลาการด้วยอีกหลายอย่าง
ทั้งเป็นผู้เลือกประธานาธิบดีของประเทศ จากหมู่สมาชิกของต่ภา
เองด้วย ส่วนทางตุลาการนั้น ต่ภาราษฎรมอบให้ประธานาธิบดีเป็นผู้
เลือกอธิบดีเสนาบดี และอธิบดีเสนาบดี เลือกคณะเสนาบดีอีกต่อ
หนึ่ง นับว่าการปกครองของเดอรัคผิดแปลกจากประเทศอื่น ๆ ทั้งหมด.

หมวดที่ ๒

กษัตริย์

ส่วนที่ ๑ กษัตริย์คือใคร

กษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ และผู้เป็นกษัตริย์เจ้านั้น คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. ส่วนการสืบมรดกให้เป็นไปตามกฎหมายที่ทรงตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร. (ดูพระราชบัญญัติธรรมนูญปกครองมาตรา ๓)

ตามกฎหมายที่ตราว่า & บัญญัติว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสิทธิที่จะสมมติเจ้านายเชื้อพระวงศ์องค์ใดองค์หนึ่ง ตามที่ทรงเห็นสมควร ให้เป็นพระราชทายาท. รัชทายาทเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตก็จะได้เสด็จขึ้น ทรงราชย์สืบสันตติวงศ์โดยทันที. ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตโดยมิได้ทรงตั้งรัชทายาทไว้ ก็ให้ท่านเสนาบดีอัญเชิญเชื้อพระวงศ์ ซึ่งสืบราชสันตติตามลำดับอาวุโส คือ:-

- ๑. พระราชโอรส และรัชดา ของพระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ตามลำดับอาวุโสและเกียรติแห่งพระมารดา.
- ๒. พระอนุสาวรีย์พระชนนีและโอรสของท่าน
- ๓. พระเชษฐาหรือพระอนุชา ต่างพระชนนีและโอรสของท่าน

๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอหรือ
พระโอรสของท่าน

แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า ตามพระธรรมนูญใหม่นี้ ฎการาชฎวยยังมี
สิทธิที่จะเลือกผู้เห็นสมควรขึ้นเป็นกษัตริย์ก็ได้ โดยไม่ต้องถือระเบียบ
ดังกล่าวแต่

ส่วนที่ ๒ สิทธิและอำนาจกษัตริย์

ในประเทศราชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญการปกครองที่ดี, ในประเทศ
ประชาธิปไตย (ริบับลิก) ก็ดี ประมุขของประเทศมักมีอำนาจแค
เฉพาะทางธุรการเท่านั้น. แต่มีบางประเทศ เช่นเบลเยียม และฝรั่งเศส
เป็นต้น ซึ่งพระราชาและประธานาธิบดีมีอำนาจเด่นอ่วงกฎหมายคือ
รัฐสภาได้ คือ มีอำนาจทางนิติบัญญัติประกอบอยู่ด้วย.

ส่วนในกรุงสยามนั้น ตามพระธรรมนูญใหม่นอกจากเป็นผู้
ประกาศใช้กฎหมายแล้ว กษัตริย์ไม่มีอำนาจทางนิติบัญญัติเลย.

ด้วยเหตุที่กษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ พระราช
บัญญัติก็ดี, คำวินิจฉัยของศาลก็ดี, การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทกฎหมายระบุ
ไว้โดยเฉพาะก็ดี, ต้องกระทำในนามของกษัตริย์. ถ้าไม่ทำดังนี้เขาใจ
ว่าการกระทำนั้น ๆ ย่อมเป็นโมฆะเสียเปล่าใช้ไม่ได้. เช่นเดียวกับที่
รัฐธรรมนูญมาตรา ๗ บัญญัติว่า การกระทำใด ๆ ของกษัตริย์ต้องมี

กรรมการราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของ คณะกรรมการราษฎร จึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ. นอกจากนี้มาตรา ๓๕--๓๖--๓๗ ยังบัญญัติว่า การตั้งการถอดตำแหน่งเสนาบดี, การให้ สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรี, การประกาศสงคราม, เป็นพระราช อำนาจของกษัตริย์ แต่ต้องทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามคำแนะนำของ กรรมการราษฎร. บทบัญญัติเหล่านี้แสดงว่าผู้ร่างยอมรับว่า พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่แต่เป็นประมุขของชาติเฉย ๆ เท่านั้น ตาม หลักที่ยังทรงเป็นหัวหน้าประเทศแผนกธุรการสำหรับการภายใน และ ทรงเป็นผู้แทนประเทศสยามในการติดต่อ กับประเทศอื่นอันเป็น การภายใน นอกด้วย. อำนาจเช่นนี้คล้ายกับอำนาจของกษัตริย์ประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองทั่วไป (Limited Monarchy) เช่น อังกฤษ เบลเยียม, ญี่ปุ่น, อียิปต์, และที่เหมือน ๆ กับอำนาจของประธานาธิบดี ผู้เป็นประมุขแห่งรัฐบัตติคต่าง ๆ. เว้นแต่ประธานาธิบดีอเมริกัน ซึ่งมีอำนาจมากกว่าหัวหน้าประเทศอื่น ๆ ที่มีรัฐธรรมนูญการปกครอง คือ เป็นอัครมหาเสนาบดีและหัวหน้าฝ่ายธุรการ (Chief Executive) โดยตนเองจริง ๆ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ตลอดเวลาที่ยังอยู่ในตำแหน่ง. ถ้าจะเปรียบกันก็คล้ายกับพระราชอำนาจ ทางธุรการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งชาดเรา ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้.

ในเรื่องอำนาจกษัตริย์ของเรานี้ มีข้อควรสังเกต ๓-๔ ข้อ คือ:-

๑) ตามมาตรา ๕ แห่งธรรมนูญการปกครอง ถ้ากษัตริย์มีเหตุจำเป็นชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ใช้สิทธิแทน. คำว่า "ไม่อยู่ในพระนคร" นั้น ดูเหมือนจะกินความถึงการเสด็จไม่อยู่ชั่วคราวเล็กน้อย เพราะตามแนวความคิดแห่งพระธรรมนูญนี้ เข้าใจว่ามุ่งหมายให้การทำงานของรัฐบาลดำเนินไปโดยรวดเร็วเป็นข้อใหญ่ โดยให้มีตัวผู้ใช้อำนาจเต็มที่อยู่เป็นนิจ เพราะฉะนั้นจึงไม่ยอมให้การเสด็จไม่อยู่ในพระนคร หรือเหตุจำเป็นส่วนพระองค์ของพระเจ้าแผ่นดินต้องให้กิจการต่าง ๆ ต้องล่าช้าไป. ด้วยเหตุนี้ผู้ร่างจึงบัญญัติให้คณะกรรมการราษฎรเข้าด้อมตำแหน่งกษัตริย์ได้ทันทีในเวลาจำเป็น โดยมีפקต้องทรงตั้งผู้รักษาราชการ หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ เหมือนดังที่เคยทำมาแต่ปางก่อน. ที่กฎหมายบัญญัติเช่นนั้นว่าเป็นการจำเป็นตามกาลสมัย แต่มีข้อควรทบทองว่า บทบัญญัติเช่นนั้นทำให้หน้าที่กษัตริย์กับของคณะกรรมการราษฎรก้าวก้ำกัยกันไป.

๒) ตามมาตรา ๗ บัญญัติว่า การกระทำใด ๆ ของกษัตริย์ต้องมีกรรมการราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย มิฉะนั้นการกระทำนั้นเป็นโมฆะเสียเปล่าใช้ไม่ได้. การที่กฎหมายของเรานี้บัญญัติเช่นนั้น ก็เพราะมีความประสงค์ (๑) ที่จะระวังไม่ให้กษัตริย์ใช้อำนาจในทาง

ที่ผิดความประสงค์ของราชฎร และ (๒) ถ้อยคำกฎหมายของ
 ประเทศที่มีธรรมเนียมการปกครอง ซึ่งย่อมนับว่าประมุขของประเทศ
 นั้น ๆ มีสิทธิพิเศษ อยู่นอกวง ความรับผิดชอบ แห่งกฎหมาย ชรรมตา
 (The King can do no wrong) เพราะฉะนั้นจึงต้องให้ผู้อื่นผู้ใด
 ในคณะรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบแทน. บทบัญญัติเช่นนี้เทียบได้กับ
 ชรรมณูญปกครองของอังกฤษ ซึ่งถือว่าพระเจ้าแผ่นดินอยู่เหนือ
 กฎหมายชรรมตา และไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของพระองค์
 ท่านเอง จนท่านศาสตราจารย์ โคซี่ ผู้เชี่ยวชาญในกฎหมายแผนก
 ชรรมณูญปกครองของอังกฤษถึงกับกล่าวว่า ถ้าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
 อังกฤษจะทรงเอาปืนยิงอัครมหาเสนาบดีตายคาที่ กฎหมายอังกฤษก็
 จะเอาผิดแก่ท่านไม่ได้. แต่ตามทางปฏิบัติเช่นนี้ ถ้าแม่ได้ทรงสั่งการ
 ผิดพลาดไปประการใดแล้ว เสนาบดีผู้ตั้งนามกำกับพระนามาภิไธย
 จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบแทนพระเจ้าแผ่นดิน ในเมื่อสมเด็จพระรัตน
 ธิเบศร์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเช่นเดียวกัน แต่เสนาบดี
 ที่ตั้งชื่อกำกับต้องรับผิดชอบแทน หรือถ้าจะเทียบอีกอย่าง ๑ ก็เหมือน
 ประเพณีของไทยแต่โบราณมา ซึ่งเคยลงอาชญากรรมหาคเด็กแทนเจ้า
 นายของคนที่ทำผิด โดยถือเสียว่าหาคเด็กนั้น ๆ มีหน้าที่ให้พระสติ
 เจ้านายของตน ถ้าเจ้านายกระทำผิดไป หาคเด็กนั้นจะต้องถูกลง
 โทษฐานตะเตยหน้า.

๓) อาจเป็นโดยผู้ร่างธรรมนูญของเราเร่กถึงภาษิตอังกฤษ
 ที่ว่า The King can do no wrong (พระเจ้าแผ่นดินทำอะไรจะเป็น
 ผิดไม่ได้) ^๕ เนื้อ มาตรา ๖ แห่งกฎหมายนี้บัญญัติว่า กษัตริย์
 จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาภัยร้องศาลไม่ได้, เป็นหน้าที่ของตุลาการ
 ราชฎาจะวินิจฉัย, แต่ธรรมนูญของเราไม่มีว่าผิดแยกจากธรรมนูญของ
 ประเทศอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันอยู่เล็กน้อยคือ ธรรมนูญ^๕หาได้
 พูดถึงความรับผิดชอบของกษัตริย์ในทางแพ่งไม่ เมื่ออ่านดูเดิน ๆ
 จึงคิดว่ากันว่า กษัตริย์ของเราจะถูกฟ้องในศาลหลวงเป็นคดีแพ่ง
 ได้จุกคนดำมัญ เพราะธรรมนูญไม่ได้กีดด้วยกเว้นความรับผิดชอบได้ ใน
 เรื่องเช่นนี้ประเทศอังกฤษ ซึ่งมีธรรมนูญการปกครองเหมือนกัน ถือ
 ว่ากษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายธรรมดาของบ้านเมือง และมีอาจะถูกฟ้อง
 ในศาลหลวงของประเทศได้โดย เพราะกฎหมายถือว่าศาลหลวงเป็น
 ของพระเจ้าแผ่นดิน ๆ ทรงเป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรม เพราะฉะนั้น
 จะทรงตดพระองค์มาเป็นจำเลยในศาลของพระองค์เองอย่างไรได้, หลัก
^๕นี้ใช้ตัดจดจนถึงกษัตริย์และคณะทูตต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทน
 ประเทศของตน และได้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ เช่น ราชทูตอังกฤษ
 ในกรุงสยาม เป็นต้น กฎหมายระวางประเทศย่อมถือว่าราชทูตเป็น
 ผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ และโดยที่หน้าที่ของเขามีส่วนที่เกี่ยวแก่ราชการ
 ลับอยู่ มาก จึงจำเป็นที่เขาจะมีเครื่องบ้องกันความรบกวนของเจ้าหน้าที่

ที่ประเทศเรา ด้วยเหตุที่กฎหมายระวางประเทศจึงยกย่องว่าคนทุก
 ต่างประเทศไม่ต้องอยู่ในอำนาจของศาลไทย ทั้งในทางแพ่งและอาญา
 แม้ศาลจะหมายเรียกเขามาเป็นพยานในศาลของเราก็ไม่ได้ และจะส่ง
 หมายเข้าไปในสถานทูตต่าง ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเขาก็ไม่ได้ตุงกัน
 เมื่อได้เทียบเคียงกันดังนี้ เรื่องจึงดูประหลาดว่า กษัตริย์และราชทูต
 ต่างประเทศ มีสิทธิในเมืองไทย มากกว่า กษัตริย์ของคนไทย เองเสียอีก
 ซึ่งผู้ร่างกฎหมายของเราคงไม่มีความประสงค์ตั้งนั้นเป็นแน่. จึงเป็น
 ที่หวังอยู่ว่าในธรรมเนียมต่อไป ผู้ร่างจะได้แก้ไขข้อความเสียใหม่
 ให้ชัดเจนว่า พระราชาของเราจะทรงถูกฟ้องร้องยังศาลหลวงมิได้โดย
 ใครมีเรื่องเดือดร้อนต้องถวายฎีกาขอพระมหากษัตริย์ หรือถ้าจะพิเคราะห์
 ตู้อีกทางหนึ่ง ก็อาจพูดได้ว่าไม่จำเป็นต้องมีข้อความคุ้มครองกษัตริย์
 จากการถูกฟ้องร้องเลย เพราะตามธรรมเนียมปรากฏอยู่แล้วว่า การ
 วินิจฉัยของศาลนั้นต้องกระทำในนามของพระเจ้าแผ่นดิน. เมื่อเป็น
 เช่นนี้จะให้พระเจ้าแผ่นดินทรงวินิจฉัยพระองค์ท่านเองก็ยอมเป็นไปไม่ได้
 อยู่ในตัว. มีฉะนี้ในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา เราจะเห็นภาพพระเจ้าแผ่นดิน
 ไทยหลุดเกล้าถวายฎีกาขอความวินิจฉัยจากพระองค์ท่านเอง ซึ่งจะเป็น
 การขำมิใช่น้อย.

อนึ่ง คำว่า “เป็นหน้าที่ของดีภาษฎีกาจะวินิจฉัย” ซึ่งปรากฏ
 อยู่ในธรรมนูญมาตรา ๖ นั้น แม้จะเป็นเครื่องแต่งตั้งอำนาจของราชฎีกา

ซึ่งเป็นของสำคัญอยู่ข้างภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆก็
จริง เห็นว่าไม่ควรจะให้ปรากฏในพระธรรมนูญใหม่ที่จ้ะร่างขึ้น เพราะ
เหตุ ๒ ประการ คือ (ก) ไม่คงงามแก่ทางการ (ข) ไม่จำเป็น.

(ก) ที่ว่าไม่คงงามแก่ทางการนั้น ถ้าพระเจ้าไม่ต้องอธิบายมาก
ท่านผู้ช้านักคงเข้าใจได้ว่า ขรรคมถาศษัตริย์นั้นบรรดาประเทศที่ปกครอง
กันตามแบบราชาธิปไตย ย่อมเคารพว่าเป็นของสูง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ควรบูชาว่าดั่งอื่น ๆ และประโยชน์แห่งการมีกษัตริย์ก็เพราะเราได้
อาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของตำแหน่งนี้เป็นกำลังในการเมือง เหตุนี้ผู้
ร่างธรรมนูญทุก ๆ ประเทศจึงพยายามรักษาความศักดิ์สิทธิ์ไว้โดยมิต
ติ ไม่จัดเขียนข้อความอย่างใด ๆ ที่จะแสดงให้เห็นโดยตรงว่า ภาย
ในประเทศยังมีบุคคลหรือหมู่คณะบุคคลอื่น ซึ่งมีอำนาจมากกว่า
กษัตริย์. นัยหนึ่ง เราจะต้องเลือกเอาว่า จะควรรับกษัตริย์ไว้เป็น
ประมุขสูงสุดของชาติต่อไป หรือจะไม่รับ. ถ้าแม้เราตกลงให้มีกษัตริย์
เป็นประมุขแล้ว กษัตริย์พระองค์นั้นก็ควรจะได้รับความสะดวกอย่าง
สูงสุดจากประชาชนทั้งหลาย ทั้งไม่ควรเทียบธรรมนูญการปกครอง
ญี่ปุ่นมาตรา ๓ ซึ่งมีข้อความว่า “สมเด็จพระราชาธิราชทรงเป็นที่
เคารพบูชา ใครจะละเมิดพระบรมเดชาภาพมิได้”

(ข) ธรรมนูญของเราได้วางหลักใหญ่ไว้แล้วแต่ค้นว่า อำนาจ
อันสูงสุดของประเทศอยู่ที่ราษฎร นัย่อมหมายความว่าอยู่ในตัวอย่างพอ

เพียงแต่ที่ว่า ถักษัตริย์จงใจประพฤตินิดกฏหมายของบ้านเมือง ท่าน
จะต้องรับผิดชอบราชฎรไมโดยทางตรงก็โดยทางอ้อม จึงดูไม่จำเป็น
ต้องเขียนข้อความแสดงอำนาจของสภาราชฎรเห็นถกษัตริย์อีกชั้นหนึ่ง.

(๔) ตามมาตรา ๓๗ ซึ่งบัญญัติให้อำนาจถกษัตริย์ประกาศ
สงครามได้นั้น ห้ามข้อความใดที่กล่าวถึงการประกาศเลิกสงคราม ซึ่ง
เป็นของคู่กัน ไม่นับเป็นข้อบกพร่องอีกชั้นหนึ่งของธรรมนูญ ซึ่งใน
ธรรมนูญฉบับใหม่คงจะได้แก้ไขให้บริบูรณ์เป็นแน่.

ส่วนที่ ๓ ผลแห่งการจำกัดอำนาจถกษัตริย์

บางท่านที่ได้อ่านพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินคิง
รัฐถกถนว่า เมื่ออำนาจถกษัตริย์ถูกจำกัดเสียเกือบหมดแล้ว ต่อไป
การมีพระเจ้าแผ่นดินจะมีประโยชน์อะไร เพราะถกษัตริย์ไม่
มีงานทำ? ข้าพเจ้าขอตอบเสียแต่แรกว่าถกษัตริย์ถกถนถก เพราะท่านผู้
รัฐถกหลายยอมตั้งเห็นอยู่ว่าถกษัตริย์อาจทำประโยชน์แก่บ้านเมืองได้เป็น
อันมากคือ:—

(๓) ถกษัตริย์ยังคงเป็นประมุขแต่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวอันสำคัญ
ของชาติ เพราะราชฎรส่วนมากของเราหาคู่กันเคยกับการปกครองแบบ
อื่นนอกจากราชาธิปไตยไม่ ความใดที่พระเจ้าแผ่นดินยังทรงราชย์อยู่
ราชฎรส่วนมากก็มีความเชื่อมั่นในรัฐบาล. พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่ หรือจึงทรงเป็นผู้ ประสงค์ที่ประสงค์ความมั่นคง, ความสงบ, และความ
สามัคคีให้แก่ชาติอยู่เป็นนิจ.

(๒) กษัตริย์ที่มีควมดำมรงค์และรู้จักทำหน้าที่ยอมทำพระองค์
ให้เป็นประโยชน์แก่การปกครองได้มาก โดยทรงเป็นผู้ ออกความเห็น
ต่าง ๆ ในการแผ่นดินซึ่งโดยปกติพระองค์ยอมจะทรงซ้ำของกว่าผู้ใดอื่น
เพราะกษัตริย์ทำการ ประจำตำแหน่ง อยู่ตลอด เวลา มีโอกาสรู้เห็นเหตุ
การณ์ต่าง ๆ โดยใกล้ชิด จึงอาจรู้ได้จากกิจการอันใดรัฐบาลควรจะ
ทำหรือไม่ และควรจะเลือกผู้ใดเป็นเด็นามดีเป็นอัน นอกจากนั้นอาศัย
อำนาจของกฎหมายไว้ได้ ๗ วัน (Suspending Veto) ตามมาตรา ๘
กษัตริย์ยอมมีโอกาสดำเนินบทกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งสภาราษฎรตั้งมานั้น
ให้คืนอีก อนึ่งถ้ากษัตริย์ไม่ยอมลงพระนามในกฎหมายใด ๆ ก็เป็น
การเตือนสติรัฐบาลอยู่ในตัว และจะทำให้ราษฎรรู้สึกตัวและใช้ความ
ระวังระไวในสิทธิของตนยิ่งขึ้น ส่วนทางที่เสียในการจำกัดอำนาจ
กษัตริย์นั้นเกือบไม่มีเลย เพราะต่อไปนี้กษัตริย์ที่ไม่ฉลาดหรือไม่สามารถ
ก็ไม่มีอำนาจทำการบ้านเมืองให้เสียได้ ส่วนกษัตริย์ที่ทรงเกียรติยศ
ก็คงไม่ทำอะไรเลย แต่การงานของรัฐบาลก็จะคงดำเนินไปตามเคย
นั่นเอง.

หมวกทิ ๓

สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ ๑ ลักษณะของสภา

การปกครองของประเทศสยามโดยนิตินิติให้ราษฎรใช้อำนาจ โดยมีผู้แทนซึ่งรวมกันเข้าเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร วิถีเด็กคง สมาชิกของสภาได้มีบทบัญญัติต่างไว้ส่วนหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าจะได้พูดถึง โดยละเอียดต่อไป ฉบับนี้จะกล่าวแต่ว่าผู้แทนราษฎรตามธรรมเนียมของเราภายใน ๑๐ ปีนั้นประชาชนยังหาได้มีสิทธิเลือกเองโดยตรงไม่ ธรรมเนียมปกครองบัญญัติให้มีการเลือกเป็น ๓ ตั้มัย ในตั้มัยที่ ๒ การเลือกมีด้ามชั้นคือ:-

- (๑) ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทน (เพื่อออกเสียงตั้งผู้แทนตำบล) ชั้นหนึ่ง
- (๒) ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบลชั้นหนึ่ง.
- (๓) ผู้แทนตำบลเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรอีกชั้นหนึ่ง.

ส่วนในตั้มัยที่ ๓ ราษฎรจะมีสิทธิเลือกผู้แทนเองทั้งสิ้น วิถีปกครองโดยมีสภาผู้แทนราษฎรหรือที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า รัฐสภาปณตึนเมนต์ (Parliament) นั้นอาจกล่าวได้ว่าประเทศอังกฤษ

ได้วิริมีชนก่อนและอังกฤษเป็นผู้คิดเรียกรัฐสภาว่า ปาเลียมেন্ট ก่อน
ผู้อื่นด้วยโดยชื่อยืมคำปาเลอมัง (Parlement) มาจากภาษาฝรั่งเศส
โบราณ ครั้นมาภายหลังฝรั่งเศสเกิดมีรัฐสภาขึ้นบ้างนักเขียนก็กดชื่อยืม
คำว่าปาเลอมังจากอังกฤษมาใช้อีกต่อหนึ่งจนทุกวันนี้

รัฐสภานี้ในประเทศต่าง ๆ โดยมากมักแยกออกเป็นสองสภา
มีชื่อต่าง ๆ กัน ในประเทศอังกฤษมีสภาบรรดาศักดิ์เรียกว่า House
of Lords และสภาราษฎรเรียกว่าสภาสามัญ House of Commons
ในประเทศญี่ปุ่นมีสภาสูงเรียกว่า สภาขุนนาง House of Peers สภา
ต่ำเรียกว่า House of Representatives ในประเทศฝรั่งเศสมีรัฐสภา
แบ่งออกเป็นสภาผู้มีอาวุโส Sénat และสภาผู้แทนราษฎร Chambre-
des Députés. ส่วนในอเมริกามีสภาผู้มีอาวุโสคือ Senate และสภา
ผู้แทนราษฎรเรียกว่า House of Representatives ซึ่งรวมกันเรียก
ว่า Congress. ในที่สุดไอนินเดียรัฐบาลกลางก็มีสองสภา ซึ่งเรียกว่า
รัฐมนตรีสภา Council of State อันหนึ่ง และสภาร่างกฎหมาย
Legislative Assembly อีกอันหนึ่ง.

ในประเทศที่มีสองสภาดังกล่าวแล้วมักจะเรียกสภาแรกว่า สภา
ต่ำ (Lower House) และสภาที่สองว่า สภาสูง (Upper House)
ทำงานต่างค้ำต่างค้ำสูงของเรา เช่นในอังกฤษสภาบรรดาศักดิ์เป็นสภา
สูง และสภาสามัญเป็นสภาต่ำ ที่เรียกดังนี้แต่เดิมาอาจจะเป็นอย่าง

เหมาะก็ได้ เพราะในสมัยโบราณสภาพบรรดาศักดิ์เคยมีอำนาจสูงกว่า
 สภาพสามัญจริง ๆ แต่ถ้าพูดสำหรับสมัยปัจจุบันสภาพทั้งสองนี้ย่อมมี
 ฐานะคล้าย ๆ กัน หรือถ้าจะให้ถูกทีเดียว สภาพสามัญก็ยังมีอำนาจ
 มากกว่าสภาพบรรดาศักดิ์เสียอีก เพราะสภาพบรรดาศักดิ์จะเสนอร่าง
 กฎหมายเกี่ยวแก่การเงิน (Financial Bills) ไม่ได้ กฎหมายเหล่านี้
 เป็นหน้าที่ของสภาพสามัญที่จะเสนอก่อน และเมื่อสภาพสามัญลงมติ
 พร้อมกันส่งร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงินนั้นขึ้นไปยังสภาพบรรดา
 ศักดิ์แล้ว สภาพบรรดาศักดิ์จะคัดค้านหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมาย
 นั้นมิได้เลย ได้แต่ถ่วงเวลาไว้ ๑ เดือนแต่ก็ต้องส่งไปถวายพระเจ้า
 แผ่นดินทรงเซ็น หนึ่งถึงแม้ว่าสภาพทั้งสองข้างก็มีสิทธิที่จะเสนอร่าง
 กฎหมายใด ๆ อันที่ไม่เกี่ยวแก่การเงินเหมือนกันก็ได้ คนสำคัญ ๆ ของ
 ประเทศโดยมาก เช่นชนชั้นนายค้ำก็มักเป็นสมาชิกสภาพสามัญทั้งสิ้น
 ดังนั้นกิจการสำคัญย่อมกระทำกันในสภาพก่อนแล้วจึงส่งต่อไปยังสภาพ
 บรรดาศักดิ์ ซึ่งมีสิทธิจะส่งกฎหมายนั้นกลับตงมาให้ได้ภาต่างวินิจฉัย
 ใหม่เพียง ๑ ครั้งภายในเวลาเพียง ๒ ปี พ้นกำหนดนั้นแล้วกฎหมาย
 นั้นก็ผ่านเลยไปถึงพระเจ้าแผ่นดินทีเดียว ด้วยเหตุนี้ที่เรียกสภาพบรรดา
 ศักดิ์ในฐานะที่เป็นสภาทำงานครั้งนี้ต้องว่าสภาสูงก็ควรอยู่ คล้าย ๆ กับ
 ที่เราเรียกศาลอุทธรณ์ว่าเป็นศาลสูงกว่าศาลแพ่งฉะนั้น แต่ตามความ
 เป็นจริง สภา บรรดาศักดิ์ ของ อังกฤษ ก่อตั้ง อยู่ในฐานะ ตกต่ำ อย่างยิ่ง

เพราะถ้าภารกิจทั้งต้นมีแค่พ่อเจ้าและขุนนางซึ่งสืบตระกูลมาหลาย ๆ ชั่วคนไม่มีผู้ใดมารดจริง ๆ สักกคน สภานี้จึงมักทำหน้าที่แค่เฉพาะเป็นผู้ตรวจแก้บทกฎหมายและข้อมติของสภาต่าง ๆ ที่ส่งขึ้นมาเสียโดยมาก. เพราะตนคิดอะไรเองไม่ใคร่เป็นและถึงคิดเป็นก็มีอำนาจน้อย, ซึ่งความจริงก็เป็นการดีแล้ว เพราะสภาสูงควรทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจแก้ข้อบกพร่องในการงานของสภาต่าง ๆ โดยที่สภาต่าง ๆ ทั่วประเทศย่อมเป็นผู้แทนอันแท้จริงของราษฎรส่วนใหญ่ ถ้าจะให้สภาทั้งสองมีอำนาจเต็มอกัน จะเกิดขัดกันขึ้นในทางการ จนเป็นเหตุให้การงานทั้งต้นต้องหยุดชะงักหมด.

ที่อธิบายมาแล้วว่าสภาสูงไม่จำเป็นจะต้องเป็นสภาสำคัญนั้น มักเป็นเช่นนั้นเกือบทุกประเทศ เช่นในฝรั่งเศสสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสภาต่ำก็มีสิทธิฝ่ายเดียวที่จะเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน.

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ปรากฏว่า ประเทศที่มี ขรรฆ มนูญ การปกครองใหม่ ๆ มักนิยมจัดชิปกครองโดยสภาเดี่ยวเช่นในประเทศเยอรมันนี, เดอร์รี่, และแอฟกานิสถาน เป็นต้น ในประเทศเยอรมันนีมีสภาผู้แทนราษฎรสภาเดียว เรียกว่า Reichstag แต่ยังมีสภาผู้แทนรัฐต่าง ๆ อีกเรียกว่า Reichsrat ซึ่งมีสิทธิตรวจร่างกฎหมายต่าง ๆ ก่อนส่งขึ้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในประเทศเดอร์รี่และแอฟกานิสถานเรียกสภาราษฎรว่า Grand National Assembly ส่วนในประเทศ

สยาม ก็ได้เลือกใช้วิธีปกครองโดย สภา เดียวเหมือน กันซึ่ง ฝรั่งเศส เรียกว่า Senate ส่วนคุณและโทษแห่งการมีสภาเดี่ยวหรือสองสภานั้น ข้าพเจ้า ได้อธิบายไว้แล้วในตอน ที่กล่าวถึงลักษณะทั่วไป แห่งขรรมนุญปกครอง สยาม.

ส่วนที่ ๒ อำนาจและหน้าที่ของสภา

ท่านวอลเตอร์เบโฮ (Walter Bagehot) ผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย ขรรมนุญ ปกครองของ อังกฤษกล่าวว่า หน้าที่ของ สภาราษฎรมีอยู่ ๕ อย่างคือ :-

- (๑) ต้องออกกฎหมายให้ดี
- (๒) ต้องควบคุมดูแลอำนาจฝ่ายชุนระให้ดี
- (๓) ต้องแสดงความเห็นของราษฎรหมู่ มาก
- (๔) ต้องนำราษฎรในทางที่ถูก
- (๕) ต้องแสดงความคิดเห็นของส่วนต่าง ๆ แห่งราษฎร

อำนาจออกกฎหมายตามข้อ (๑) นั้นเป็นอำนาจนิติบัญญัติซึ่งเป็น หน้าที่โดยตรงของรัฐสภาทั้งหลาย และอำนาจควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ ฝ่าย ชุนระการ ตามข้อ (๒) ก็เป็น อำนาจ อันหนึ่ง ของ รัฐสภา ทุกประเทศ (๓) ส่วนหน้าที่เป็นผู้แสดงความเห็นของราษฎรหมู่ มาก (Express public opinion) นั้นเป็นของสำคัญที่จะให้รัฐมาดได้ทราบความคิดของ ราษฎร. เพราะฉะนั้นถ้ารัฐสภาแสดงความคิดเห็นของ ประชาชนได้มาก

เพียงไร รัฐสภานั้นก็ได้อำนาจหน้าที่ที่ค้ำประกัน เพราะเมื่อฝ่ายรัฐบาล
 ได้มีโอกาสทราบความรู้สึก อันแท้จริงของราษฎร แต่กี่ย่อมจะรู้จักใช้
 อำนาจที่ราษฎรมอบให้ไว้แก่รัฐบาลได้ดียิ่งขึ้น. (๔) ส่วนหน้าที่นำ
 ราษฎรนั้นหมายความว่ารัฐสภาต้องช่วยปลูกความคิดเห็นของราษฎรให้
 คึกคัก เช่น สอนให้รู้จักหน้าที่ของการเป็นพลเมือง, ประโยชน์ของ
 เสรีภาพ, และให้คนรู้จักรักษาศีลบ้านเกิดเมืองมิดรมากกว่ารักษาตัว, ตลอดจน
 จนพยายามแนะนำสำคัญในการศึกษาของประเทศ เป็นต้น ในที่สุด
 หน้าที่ที่แสดงความประสงค์ของส่วนต่าง ๆ แห่งราษฎรตามข้อ (๔) ก็คือ
 หน้าที่เป็นปากเสียงให้ชนทุกชั้น.

ด้วยเหตุที่รัฐสภาทำหน้าที่ต่าง ๆ ติดต่อกับประชาชนเป็นส่วนมาก
 ดังกล่าวแล้ว การประชุมของรัฐสภาตามปกติจึงควรเป็นไปโดยเปิดเผย
 ให้ราษฎรมีโอกาสเข้าฟังได้เหมือนดังที่เขาทำกันทุก ๆ ประเทศ. การ
 ทำอะไรโดยงุบบงิบนั้นไม่ใช่เป็นวิธีที่ดีเสมอไป.

ได้อธิบายหน้าที่ของรัฐสภาโดยทั่วไปมาแล้ว ส่วนอำนาจของ
 สภาราษฎรไทยโดยเฉพาะนั้นแยกออกได้ดังนี้คือ:—

(๑) อำนาจทางนิติบัญญัติ มีอยู่ในธรรมนูญมาตรา ๘ ตอน ๑
 ซึ่งบัญญัติว่า สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจออกพระราชบัญญัติให้
 พระราชบัญญัตินั้นเมื่อออกษัตริย์ได้ประกาศให้ใช้ได้ ให้เป็นอันใช้
 บังคับได้.

คำว่า “พระราชบัญญัติ” นั้นเข้าใจว่ากินความถึงกฎหมายทุกชนิด ซึ่งตามประเพณีไทยแบ่งออกเป็นชั้นหนึ่งตักกันลงไปตามลำดับความสำคัญมากแฉะน้อย คือ:-

๑. พระราชบัญญัติ เช่นพระราชบัญญัติธรรมนูญปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕

๒. พระราชกฤษฎีกา เช่นพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตต์ของห้ามในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๔๗๕

๓. พระราชกำหนด เช่นพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๕

๔. ประกาศพระบรมราชโองการ เช่นประกาศกำหนดเขตต์ท้องที่ใช้พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. ๒๔๗๕

ในเรื่องอำนาจนิติบัญญัตินี้ ธรรมนูญมาตรา ๘ ตอน ๒ กล่าวว่า ถ้ากษัตริย์มิได้ ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติ นั้นภายใน กำหนด ๗ วัน นับแต่วันได้รับพระราชบัญญัตินั้นจากสภาโดยแสดงเหตุผลที่ไม่ยอมทรงลงพระนาม ก็มีอำนาจตั้งพระราชบัญญัตินั้นคืนมายังสภาเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภางดมติขึ้นตามมติเดิมกษัตริย์ไม่เห็นพ้องด้วย สภามีอำนาจประกาศออกพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายได้.

อำนาจกษัตริย์เห็นชอบร่างกฎหมายไว้ได้ ๗ วันนั้นอังกฤษเรียกว่า Suspensive Veto แต่เดิมในประเทศอังกฤษสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ ๒

กษัตริย์เคยใช้อำนาจเหนือรัฐกฎหมายนี้ เพื่อจัดอำนาจ ของรัฐสภาจน เป็นเหตุให้เกิดขบถขึ้นและในที่สุดพระเจ้าเยมส์ได้เสวยราชบัลลังก์ไปใน การนี้. ในบัดนี้ตามหลักกฎหมายอังกฤษพระเจ้าแผ่นดินไม่มีอำนาจแห่งวง เหนือกฎหมายแล้ว แต่ก็ไม่มีกำหนดเวลาโดยนัยเพราะว่าพระเจ้าแผ่นดิน จะต้องลงพระนามประกาศใช้ กฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ ภายในเวลาที่วัน ตามวิธีปฏิบัติ กษัตริย์ย่อมจะลงพระนามประกาศใช้กฎหมายภายใน เวลาอันสมควร อย่างใดเรียกว่าเวลาอันสมควร นั้นคงต้องวินิจฉัยเป็นเรื่อง ๆ ไป. ส่วนอำนาจกษัตริย์ในการแก้ไขกฎหมายที่รัฐสภาลงมติ พร้อมกันสองครั้งนั้นเข้าใจว่าไม่มีเลย เขาตั้งขึ้นมาอย่างไรก็เช่น ไปอย่างนั้น. ส่วนในประเทศฝรั่งเศสสภาค็องกรีส์แห่งธรรมนุญ ปกครอง ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ. ศ. ๑๘๗๕ มาตรา ๗ ประธานาธิบดีย่อมจะประกาศใช้กฎหมายซึ่งได้รับจากรัฐสภาภายในกำหนด ๓ เดือน ถ้าเป็นกฎหมายธรรมดา และต้องประกาศใช้ภายใน ๓ วัน ถ้าเป็นกฎหมาย พิเศษซึ่งรัฐสภาลงมติพร้อมกันว่าเป็นของเร่งด่วน. ภายในกำหนด เวลาที่ธรรมนุญบัญญัติไว้นี้ ประธานาธิบดีมีอำนาจส่งกฎหมายนั้น ๆ กลับคืนไปให้สภาวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง โดยแสดงเหตุผลที่ควรกระทำ เช่นนั้น. ตามที่กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดเช่นนี้ดูก็ถึงงามดี เพราะ ถ้าประธานาธิบดีทำหน้าที่อย่างดีและเป็นคนมีความสามารถ เขาอาจ

แสดง ความเห็น และ เสนอ ข้อ แนะนำ ที่ดีมี ประโยชน์ แก่รัฐสภาได้ มาก โดยที่ประชาชนบุคคลเป็น คน นอกสภาและตาม ปกติ ย่อมตั้ง ตัวเป็น กลาง ไม่โอนเอียงเข้าข้าง คณะการเมืองใด ๆ คนเช่นนี้ย่อมมีถึงประโยชน์ ของชาติบ้านเมืองเป็นใหญ่ ส่วนกำหนด ๓ เดือนและ ๓ วันนั้นก็นับ ว่ากำลังพอดี. โดยทำนองเดียวกัน ธรรมเนียมการปกครองของเคอร์ก็ ปี ค. ศ. ๑๘๒๔ ก็ให้อำนาจประชาชนบุคคลเห็นชอบหรือคัดค้านได้ภายใน กำหนด ๓๐ วัน.

(๒) อำนาจควบคุมดูแลกิจการของประเทศ ข้ากษัตริย์อำนาจตาม ธรรมเนียม มาตรา ๘ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของ ประเทศ และมีอำนาจประชุมกันถอดถอนกรรมาธิการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้. ส่วนสำคัญของอำนาจนิติการควบคุม เจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ ซึ่งกินความตลอดตั้งแต่คณะกรรมาธิการราษฎร และเสนาบดี ลงมาจนถึง ข้าราชการ ตำรวจ ของประเทศ. อำนาจ ควบคุมคณะ บริหาร (Executive Body) นี้เป็น ของจำเป็น สำหรับ รัฐสภาเกือบทุกประเทศ โดยมีหลักอยู่ว่า คณะบริหารจะทำการ อยู่นี้ได้ ก็แต่ในเมื่อ รัฐสภา มีความ เชื่อถือไว้ใจ (Confidence) เท่านั้น. ทั่วยุทธศาสตร์คณะบริหารจึงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาโดยตรง, เวลารัฐสภาตั้งคณะบริหาร ๆ ก็เข้ารับงานทั้งคณะ เวลารัฐสภาหมดความ เชื่อถือคณะบริหารก็ต้องออกทั้งคณะ. คณะบริหารเช่นนี้ในประเทศ

ต่าง ๆ โดยมากก็คือคณะเสนาบดีนั่นเอง แต่ในประเทศเราเวลานี้คณะบริหารอันแท้จริงก็คือคณะกรรมการราษฎรซึ่งประธานกรรมการราษฎรเป็นผู้เลือก ดังนั้นคณะกรรมการจึงต้องเข้ารับพระราชทานจากตำแหน่งพร้อมทั้งประธานกรรมการซึ่งเสนาบดีราษฎรเป็นผู้เลือกขึ้นอีกคนหนึ่ง ส่วนเสนาบดีนั้นเป็นแต่พนักงานดำเนินการ (Functionary) ของคณะกรรมการราษฎรเท่านั้น วิธีคล้ายกับการปกครองประเทศจีนปัจจุบัน ซึ่งมีเสนาบดีเป็นผู้รับคำสั่งจากคณะบริหาร (Executive Yuan) อันเป็นที่ร่วมมือมิตรชอบต่อรัฐบาลกลางอีกคนหนึ่งเหมือนกัน กับคล้ายวิธีดำเนินการของโซเวียตส์เซียด้วย ดังกล่าวแต่แต่ต้น.

อำนาจควบคุมดูแลกิจการของประเทศนั้นตามธรรมดาเสนาบดีราษฎรทำได้โดยให้โอกาสสมาชิกโคได้เยี่ยมปัญหาต่าง ๆ หรือตั้งปัญหาถามคณะกรรมการราษฎรซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับกิจการฝ่ายธุรการโดยตรง. นอกจากนี้ตามมาตรา ๒๖ แห่งธรรมนูญปกครของของเรา เสนาบดียังมีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้สืบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกคนหนึ่งก็ได้ ประธานอนุกรรมการนั้นเมื่อสภาใหญ่ได้ตั้งอนุกรรมการเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้. อำนาจตั้งอนุกรรมการเสนาบดีราษฎรของเราได้ใช้ ๒ ครั้งแล้วในขณะที่ยังหนึ่งเดือน คือครั้งแรกตั้งอนุกรรมการชน ๖-๗ คน สำหรับจัดการพิจารณา

และร่างขรมนญุปกครองของประทศขันใหม่ และครังที่ ๒ ขง
 อนุกรรมการขัน ตำรวัดโครงการ การ กักขา ของ ประเทศในกาต ต่อไป
 ในประทศอังกฤษเวตราฐัฐสภาจะออกพระราชบัญญัติงบประมาณปรจจำ
 มัดต้องตั้งอนุกรรมการขันต้องคนระ เรียกว่าอนุกรรมการตรวจ
 พิจารณางบประมาณ (Committee of Supply) คนะหนึ่ง และ
 อนุกรรมการสำหรับคิดหาเงินตามงบประมาณ (Committee of
 Ways and Means) อีกคนะหนึ่ง.

นอกจากนี้อนุกรรมการยังมีอำนาจเชิญบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดง
 ความเห็นได้ ขงนครวเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติของคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐
 มาตรา ๓๓ ซึ่งบัญญัติว่า “สภากรรมการของคมนตรีมีอำนาจเชิญ
 เจ้ากระทรวงทบวงการทงหลายให้ชี้แจงข้อความอันจะเป็นคุณประโยชน์
 แก่การประชุมปรึกษานั้น หรือจะเชิญผู้หนึ่งผู้ใดให้มาชี้แจงแสดง
 เห็นต่อที่ประชุมเพื่อประกอบข้อปรึกษาหารือก็ได้” อนุกรรมการ
 และผู้ทเชิญมาได้รับสิทธิในการแสดงความเห็นตาม มาตรา ๒๔ ซึ่ง
 ควรเทียบกับพระราชบัญญัติของคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๓๔.

ในการประชุม อนุกรรมการ นั้นต้องมี อนุกรรมการ มา ประชุมไม่
 น้อยกว่า ๓ นาย จึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้ เว้นแต่อนุ
 กรรมการนั้นจะมีจำนวนคงขันเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมตั้งแต่ ๒ คน
 ก็ให้นับว่าเป็นองค์ประชุมได้.

(๓) อำนาจทางตุลาการ อำนาจนี้^๕ธรรมเนียมเรามอบให้ไว้แก่
 โรงศาล แต่ตั้งพระราชฎีกายังมีอำนาจทางตุลาการน้อยหนึ่งคือตาม
 มาตรา ๖ ซึ่งบัญญัติว่า กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาในโรงศาลไม่ได้
 เป็นหน้าที่ของสภาฎีกาจะวินิจฉัย. สำหรับประเทศราชาธิปไตยข้าพเจ้า
 ยังค้นไม่พบว่า รัฐสภาอื่นมี อำนาจ พิจารณา กษัตริย์ ได้เหมือน ของเรา
 พบแต่ในธรรมนูญปี ค.ศ. ๑๘๗๕ ของบริติชฝรั่งเศส ซึ่งบัญญัติว่า
 ประธานาธิบดีจะถูกฟ้องร้องทางอาชญาในโรงศาลไม่ได้ ให้เป็นหน้าที่
 ของสภาผู้แทนราษฎรจะฟ้องและให้สภาผู้มั่งอาดูได้ (Sénat) เป็น
 ศาลสำหรับตัดสิน. ธรรมนูญของฝรั่งเศสอีกบทหนึ่งกล่าวว่่าประธาน
 าธิบดีไม่มีความรับผิดชอบใดๆ เว้นแต่ในเรื่องที่ถูกกล่าวหาว่า
 ทรยศต่อชาติ.

หนึ่งตามธรรมนูญสยาม มาตรา ๑๗ การฟ้องร้องสมาชิก
 ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นคดีอาชญาในโรงศาลนั้น จะต้องได้รับ
 อนุญาตจากสภาก่อนศาลจึงจะรับฟ้องได้. เรื่องนี้ตามธรรมนูญฝรั่งเศส
 มีอยู่ มาตรา ๓ ซึ่งให้อำนาจประธานาธิบดีตั้งสภาผู้มั่งอาดูได้ (Sénat)
 เป็นศาลสำหรับพิจารณาบุคคลใด ๆ ซึ่งถูกหาว่าเป็นผิดหรือความมั่นคง
 ของประเทศได้. ส่วนในประเทศอังกฤษรัฐสภาบางที่ก็ได้เรียกว่า
 High Court of Parliament คือสภาผู้มั่งบรรดาศักดิ์ทำหน้าที่เป็น
 ศาลชั้นต้นสำหรับพิจารณาคดีที่ผู้มั่งบรรดาศักดิ์ชั้นสูง (Peers and

Peeressee) ถูกหาว่าทำผิดฐานกบฏ (treason) หรือทำผิดทาง
อาชญาอย่างแรงที่เรียกว่า felony และยังทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุด
สำหรับพิจารณาพิพากษาคดีกรรมดาที่ศาลอุทธรณ์ตั้งขึ้นมา ทำนองเป็น
ศาลฎีกาคด้วย.

สรุปความ ว่าในธรรมเนียม ปกครอง ของเรา สภาผู้แทน ราษฎรมี
อำนาจทั้งในทางนิติบัญญัติ, ทางบริหาร, และทางตุลาการ. จะหา
บุคคลหรือหมู่ คณะบุคคลใดในประเทศซึ่งมีและใช้อำนาจได้มาก เหมือน
สภาราษฎรกับกษัตริย์รวมกัน (King in Parliament) เป็น
ไม่ได้ เพราะสภานี้มีอำนาจแทบไม่จำกัดทำนองเดียวกับรัฐสภาของ
อังกฤษ ซึ่งเขามักจะพูดว่ามีอำนาจตามกฎหมายทำอะไรได้ทุกอย่าง
คิดขัดแย้งจะสั่งหญิงให้กลับเพศเป็นชายไม่ได้เท่านั้น.

ส่วนที่ ๓ สมาชิกสภาราษฎร

(๑) ประเภทและลักษณะสมาชิก

สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นไปตามกาหนดนี้ คือ:-

สมัยที่ ๑

นับแต่วันใช้ธรรมนูญนี้เป็นต้นไปจนกว่าจะถึงเวลาที่สมาชิกในสมัย
ที่ ๒ จะเข้ารับตำแหน่ง คณะราษฎรซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่าย
ทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทน มีหน้าที่จัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวจนเป็น

จำนวน ๗๐ นายเป็นสมาชิกในสภา สมาชิกเหล่านี้เข้าใจว่าคณะราษฎร ได้พยายามดึงออกจากคนภายนอกด้วย เพื่อให้ได้มีผู้แทนหลายหมู่ หลายคณะ จะได้มีโอกาสฟังความเห็นราษฎรทุกชั้นบรรดาศักดิ์ ที่ผู้ร่างธรรมนูญจะจำนวนครั้งแรกได้ ๗๐ คนนั้นกำลังพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป สภาที่มีสมาชิกมาก ๆ ย่อมต้องเสียเวลาได้ตั้งกันมากเป็นเงาตามตัว.

สมัยที่ ๒

ภายในเวลา ๖ เดือน หรือจนกว่าการจัด ประเทศจะเป็น ปกติเรียบร้อย สมาชิกในสภาจะต้องมีบุคคล ๒ ประเภททำกิจการร่วมกัน คือ—

ประเภทที่ ๑ ผู้แทนซึ่งราษฎรจะได้เลือกขึ้นจังหวัดละ ๑ นาย ถ้าจังหวัดใดมี “สมาชิก” เกินกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน ให้จังหวัดนั้นเลือกผู้แทนเพิ่มขึ้นอีก ๑ นายทุก ๓๐๐,๐๐๐ คน เศษของ ๓๐๐,๐๐๐ ถ้าเกินกว่าครึ่งให้นับเป็นหนึ่ง. คำว่า “สมาชิก” ในมาตรานี้เข้าใจว่าหมายความถึงผู้มีสิทธิเลือกผู้แทน (คือคนไทยที่บรรลุนิติภาวะแล้ว) นั้นเอง แต่คำนี้ทำให้รู้สึกงุนงงกันเป็นอันมาก ในธรรมนูญฉบับหน้าหวังว่าผู้ร่างจะคิดทำขึ้นใหม่ เช่นใช้คำว่า “ผู้เลือก” หรือ “ผู้ออกเสียง” (Elector หรือ Voter) เป็นต้น จะได้ไม่ประปนกับ “สมาชิก” ของสภาราษฎร. ส่วนจำนวนผู้แทนนั้นถ้าจังหวัดใดมีผู้เลือก ๓๐๐,๐๐๐ คน จังหวัดนั้นก็ได้ผู้แทน ๑ คน ถ้ามีผู้เลือก

๓๕๐,๐๐๐ คน เข้าใจง่ายยังคงคงผู้แทนได้เพียงคนเดียว ถ้ามีผู้เลือก
ตั้งแต่ ๓๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไปจึงจะคงผู้แทนได้ ๒ คน.

อนึ่งควรตั้งเกณฑ์ว่าตามวิธีปัจจุบัน จังหวัดที่มีผู้เลือกน้อยกว่า
๓๐๐,๐๐๐ คนก็ยังมีสิทธิคงผู้แทนในสภาราษฎรได้. เพราะเรายังไม่
ใช้สิทธิ Proportional Representation (คือกำหนดให้มีผู้แทน
คนหนึ่งสำหรับราษฎรมีจำนวนแน่นอนเท่าหนึ่งเท่าหนึ่งคน).

ประเภทที่ ๒ ผู้เป็นสมาชิกอยู่แต่ในสมัยที่ ๑ มีจำนวนเท่ากับ
สมาชิกประเภทที่ ๑ ถ้าจำนวนเกินให้เลือกกันเองว่าผู้ใดจะคงเป็นสมาชิก
ต่อไป ถ้าจำนวนขาดให้ผู้ที่มีคะแนนเลือกบุคคลใด ๆ เข้าแทนจนครบ.

ตัวอย่าง. สมมติว่าสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกได้มีจำนวน ๖๐ คน
ก็ให้สมาชิกในสมัยที่ ๑ เข้าสมัครด้วยเป็นจำนวนเท่ากัน คือ ๖๐ คน
รวมทั้งสิ้นคงได้สมาชิก ๑๒๐ คน ส่วนจำนวนสมาชิกเดิมอีก ๓๐ คน
ที่เกินไปนั้นให้พวก ๗๐ คนเลือกกันเองว่าใครจะออก และสมมติว่า
จำนวนสมาชิกที่ราษฎรเลือกใหม่นี้ ๗๐ คน ก็ให้สมาชิกเก่า ๗๐ คน
นั้นเลือกบุคคลใด ๆ อีก ๓๐ คนเข้ามาสมัครให้ครบจำนวน รวมทั้งสิ้น
จะได้มีสมาชิก ๑๖๐ คน.

สมัยที่ ๓

เมื่อจำนวน ราษฎรทั่ว พระราชอาณาเขตได้สมัครได้วิชา ปกม
ศึกษาได้เป็นจำนวนเกินกว่าครึ่ง และอย่างช้าช้าไม่เกิน ๓๐ ปี นับ

แต่ฉันใช้ธรรมเนียมนี้ สามีก็ในสภามุแทนราษฎรจะต้องเป็นผู้ที่ราษฎร
ได้เลือกตั้งตนเองทั้งสิ้น สามีก็ประเภทที่ ๒ เป็นชั้นไม่มีอีกต่อไป.

เหตุที่ธรรมเนียมนี้ให้คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจเลือกผู้แทนราษฎรในสมัยที่ ๓ ก็เพราะบ้านเมืองยังไม่เรียบร้อย
จะให้ราษฎรเลือกผู้แทนเองยังไม่ได้ ส่วนที่กำหนดเวลาไว้ ๖ เดือน
สำหรับ สมัยที่ ๒ นั้นก็โดยคณะเขาว่าภายใน กำหนดนั้น บ้านเมือง คงจะ
เรียบร้อยขึ้นบ้างพอควร แต่ถ้าบ้านเมืองยังไม่เรียบร้อย หรือจะจัด
การให้ราษฎรเลือกผู้แทนเองไม่ทัน ก็ให้เดือนกำหนดเวลาดำหรับเลือก
ผู้แทนสมัยที่ ๒ ไปได้อีกแต่แต่ความจำเป็น เหตุที่ยังไม่ให้ราษฎร
เลือกผู้แทนเองทั้งหมดในสมัยที่ ๒ ก็เพราะไม่แน่ใจว่าราษฎรจะเลือกผู้
แทนได้ดีเพียงไร เพราะไม่มีใครเคยใช้อำนาจเช่นนี้มาแต่ก่อนเลย ฝ่าย
ที่มีอำนาจในการปกครอง จึงต้อง ส่งวน สิทธิที่จะเลือกตั้ง บุคคล ที่เห็น
สมควรเข้าไว้ในสภาครั้งหนึ่งก่อน แต่คณะในระวางเวลา ๓๐ ปี
ราษฎรคงจะค่อยมีความเคยชินต่อการเลือกผู้แทนและได้รับการศึกษาดี
ขึ้น ฉะนั้นอย่างไร ๆ ภายใน ๓๐ ปีนี้ฉันใช้ธรรมเนียมนี้ คือภายใน
ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ราษฎรก็จะได้รับสิทธิเลือกผู้แทนในสภารัฐโดย
ตนเองทั้งสิ้น แต่กำหนดนี้อาจยื่นเข้าก็ได้ถ้าหากปรากฏขึ้นว่าราษฎร
ทั่วประเทศชอบใจวิชาปดมศึกษาได้เกินกว่าครึ่งจำนวนก่อนถึง กำหนด

๓๐ ปีนี้.

10/08/2565

๒. สิทธิของสมาชิก

สมาชิก ต่สมาชิ ผู้แทนราษฎรของ เวียดนามต้นมีสิทธิพิเศษดังต่อไปนี้
คือ:—

(ก) ตามมาตรา ๓๗ แห่งธรรมนูญกำผู้ใดจะฟ้องร้องสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรเป็นคดีอาชญาขังโรงศาล ผู้นั้นต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อนศาลจึงจะรับฟ้องได้ ทั้งนี้กฎหมายพูดแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับโรงศาล เพราะฉะนั้นไม่น่าจะกินความถึงการฟ้องร้องจับกุมหรือกักขังโดยเจ้าพนักงานฝ่ายตุลาการเช่นตำรวจเป็นต้น แต่ความจริงผู้ร่างอาจจะหมายความถึงการเหล่านั้นด้วย เพราะความประสงค์ข้อใหญ่ในเรื่องนี้ก็คือเพื่อป้องกันสมาชิกจากการแก่งต่าง ๆ ของคณะนักการเมืองอันเป็นปรปักษ์กัน ซึ่งอาจจะบั่นเจ้าพนักงานฝ่ายตุลาการให้ทำความลำบากแก่สมาชิกได้ เช่นถึงวันสำคัญซึ่งสมาชิกคนหนึ่งจะต้องไปประชุมออกเสียงในรัฐสภา ฝ่ายคณะปรปักษ์อาจหาเหตุให้เจ้าพนักงานจับกุมสมาชิกนั้น ๆ เสียจนเป็นเหตุให้คณะนั้น ๆ แพ้โหวตก็ได้ อนึ่งถ้าผู้มีอำนาจสิทธิขาดทางบริหารอยากจะตั้งวาทกัมกับรัฐสภา เขาก็มักจะดำเนินการตามแบบที่เหมือนกัน ในเมืองต่างประเทศโดยมากสมาชิกรัฐสภามี สิทธิที่จะ ไม่ถูก จับกุม กักขัง หรือฟ้องร้อง ทางอาชญา ตลอดฤดู (Session) ที่สภาประชุมกัน เว้นแต่ในการกระทำผิดที่เห็นต่อตา (ดูธรรมนูญฉบับนี้ มาตรา ๕๓ และธรรมนูญฝรั่งเศส มาตรา ๓๕)

(๖) มาตรา ๒๔ แห่งธรรมนูญสยามยังบัญญัติด้วยว่าสมาชิกไม่
ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใด ๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความเห็นหรือในการ
ออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้หนึ่งผู้ใดจะกล่าวฟ้องร้องเพราะเหตุ
นั้นหาได้ไม่ นี่คือเสรีภาพแห่งคำพูดและความคิดเห็นซึ่งเป็นของสำคัญ
อย่างยิ่งในการปกครองแบบมีรัฐสภา ถ้ากฎหมายไม่ให้ความคุ้มครอง
เช่นนี้สมาชิกจะไม่กล้าพูดอะไรเลย และการมีสภา ก็จะเป็นอันไร้ประโยชน์
ทั้งนี้เป็นข้อยกเว้นจากกฎหมายลักษณะอาชญาประเภทความผิดฐานหมิ่น
ประมาท.

นอกจากนี้ในภายหน้าสมาชิกรัฐสภาของเราอาจจะมีสิทธิได้เงิน
เดือนเลี้ยงชีพเหมือนในประเทศอื่น ๆ ด้วย แต่ทั้งนี้ควรให้แต่พอควรแก่
การครองชีพจริงๆ เท่านั้น อย่าให้เหมือนกับที่เคยปรากฏในรัฐสภา
ต่างประเทศบ่อยๆ ว่าพอสภาว่างงานเขาก็ลงมือโหดชนเงินเดือนตนเอง
ตามไป.

๓. การออกจากตำแหน่งสมาชิก

สมาชิกสภาราษฎรชนิดที่ราษฎรเลือกเอง (คือผู้แทนประเภทที่ ๑
สมัยที่ ๒ ในมาตรา ๓๐) นั้นธรรมนูญมาตรา ๓๓ กำหนดไว้ว่าจะอยู่ใน
ตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปี นับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่งเป็นอย่างมาก แต่เมื่อ
ถึงสมัยที่ ๓ แล้วแม้ผู้แทนในสมัยที่ ๒ จะได้อยู่ในตำแหน่งไม่ถึง ๔ ปีก็
ต้องออกจากตำแหน่งนับแต่วันที่ผู้แทนในสมัยที่ ๓ ได้เข้ารับตำแหน่ง ทั้ง

* นรกรรมบุญไม่ได้ ก้าวไ้ช้ตัวผู้แทนชนิดที่คณะราษฎร ได้เลือกช้คนคือพวก ๗๐ คนในสมัยที่ ๓ กัด ผู้แทนประเภทที่ ๒ ในสมัยที่ ๒ ซึ่งคณะราษฎรเลือกช้คนเหมือนกัคนัด จะมีสิทธิช้อยู่ในตำแหน่งคราวละกัปีนึ่ง ทั้งนี้หน้าจะหมายความว่าผู้แทนประเภทนี้อาจอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดไปจนถึงสมัยที่ ๓ คืออาจช้ได้อย่างมาก ๑๐ ปี แต่ต้องเด้าแต่คณะราษฎรจะวินิจฉัยเป็นเร้าอง ๆ ไป คือคณะราษฎรจะให้สมาชิกประเภทนี้อยู่หรือออกเมื่อใดก็ได้เด้าแต่ความสะดวก เพราะคณะราษฎรเป็นผู้ตั้งสมาชิกประเภทนี้เอง แต่อย่างไรก็ดีเมื่อครบกำหนด ๑๐ ปีเด้าผู้แทนชนิดที่คณะราษฎรเลือกตั้งนั้นจะต้องออกจากหน้าที่หมดทุกคน และราษฎรจะมีสิทธิเลือกผู้แทนได้ทั้งสภาอย่างช้ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ส่วนผู้แทนที่ราษฎรเลือกช้ในสมัยที่ ๒ นั้น แม้จะได้ช้อยู่ในตำแหน่งไม่ถึง ๔ ปีก็จะต้องออกจากตำแหน่งนับเด้าวันที่ผู้แทนในสมัยที่ ๓ เข้ารับตำแหน่ง.

ถ้าตำแหน่งผู้แทนชนิดที่ราษฎรตั้งว่างเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามเวร ให้ สมาชิก เลือกผู้อื่นตั้งช้ใหม่ให้เต็มทีว่าง แต่ผู้แทนใหม่มีเงาอยู่ใน ตำแหน่งได้แต่เพียง เท่ากำหนด เวลาที่ผู้ออกไปนั้นช้บที่ช้อยู่ได้ คำว่า "สมาชิก" ในมาตรา ๓๓ ตอน ๒ นี้ก็ทำคความจงนให้แกเร้าอีก ไม่ทราบเน้าว่าหมายความว่าราษฎรผู้เลือก (Elector หรือ Voter) ทั่วไป หรือสมาชิกในสภาราษฎร (Member of the House) นั้นเอง แต่ด้วยเหตุที่ในกฎหมายมาตราเด้ายวตอนเด้ายวกันนั้น

เองมีคำว่า “ผู้แทน” (Representative) อยู่หลายแห่ง พอค้นนิยามฐาน
 ได้ว่า คำว่า “สมาชิก” ในมาตรา^๕ หมายความว่า ความถึงราษฎรผู้เลือก (Elector
 หรือ Voter) นั้นเอง ไม่ใช่หมายความว่าถึงสมาชิกของสภาเหมือนดังที่
 กตั้งไว้ในมาตรา ๓๒ ข้อ ๓. ตาม^๕ นัยจึงพอชักอุทาหรณ์ของมาตรา ๓๓
 ตอน ๒ ได้ดังนัยคือ:- ^๕ สมมุติว่า นายแดงผู้แทนชนิดที่ราษฎรเลือกคน
 หนึ่งได้รับตำแหน่งอยู่ ๒ ปี แล้วตายเสีย และราษฎรได้เลือกนายขาว
 เข้าแทนที่ในสภา นายขาวจะมีสิทธิเป็นผู้แทนในสภาต่อไปได้แต่เพียง
 ช่วงกำหนดเวลา ๒ ปี ที่เหลืออยู่เท่านั้น.

ผู้แทนราษฎรนั้นนอกจากถึงเวรจะต้องออกจากตำแหน่ง ให้นับ
 ว่าขาดจากตำแหน่งเมื่อ:-

- (๑) ขาดคุณสมบัติที่ตั้งไว้ในมาตรา ๓๑ ใดอย่างหนึ่ง.
- (๒) ตาย.
- (๓) สภาได้วินิจฉัยให้ออกในเมื่อสภาเห็นว่าเป็นผู้ทำความเสื่อม
 เสียให้แก่สภา.

ในเรื่องผู้แทนขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังกตั้งไว้ใน
 มาตรา ๓๑ นั้น ข้าพเจ้าจะได้อธิบายโดยพิศดารในภายหลัง ส่วนในเรื่อง
 ขาดจากตำแหน่งเพราะตายตามธรรมชาตินั้นไม่จำเป็นต้องอธิบาย แต่ต้อง
 ไม่ตั้งมั่นว่าตามกฎหมายของเราบุคคลอาจจะไม่ได้ ตายจริงแต่ศาล อาจถือ
 ว่าบุคคล^๕ นั้นตายทางกฎหมายก็ได้ บุคคลชนิดนี้คือผู้^๕ ที่ตามกฎหมายไป

จากภูมิถำเนานาน เช่นผู้ที่ได้ไปในส่นามรบ หรือตกไปอยู่ในเรือเมื่อ
 อกปีปาง หรือไปตกต้องในฐานที่เป็นภยันตรายแก่ชีวิตประการอื่นใด
 หากนับแต่เวลาเมื่อสงครามได้สิ้นสุดตงแล้ว หรือนับแต่เมื่อเรืออกปีปาง
 หรือนับแต่เมื่อภยันตรายประการอื่นได้ผ่านพ้นไปแต่นั้น ได้เวตาลง ๓ ปี
 ยังไม่มีใครทราบว่ามีบุคคลนั้นเป็นตายร้ายหรือดีอย่างไร เมื่อศาลตั้งให้
 บุคคลเช่นนั้นเป็นคนลำบากคูนัยแต่ให้ ถือว่าถึงแก่ความตาย เมื่อครบ
 กำหนดระยะเวลาที่ได้ระบุไว้แต่ต้น.

ในเรื่องอำนาจของสภาที่จะวินิจฉัยให้สมาชิกที่ทำความเสียหาย
 อกจากสภาได้นั้น ควรเทียบกับพระราชบัญญัติของคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐
 มาตรา ๓๗ ซึ่งบัญญัติว่า “กรรมการของคมนตรีคนใดประพฤติกไม่สมควร
 จะอยู่ในตำแหน่งกรรมการ สภากรรมการจะประชุมกันทำคำปรึกษา
 ขนกราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อให้ขอกเสียจากตำแหน่งกรรมการนั้น
 ก็ได้ แต่ต้องให้ โขภาคแก่กรรมการผู้นั้นขแรงแก้ตัวก่อนทำคำปรึกษา
 ขนทูลเกล้าฯ ถวาย” ทั้งนี้รัฐสภาอังกฤษก็มีอำนาจเช่นเดียวกัน แต่
 ในประเทศอังกฤษเคยมีเรื่องตจอย่างครั้งหนึ่ง (Wilkes' Case) ในปี
 ค. ศ. ๑๗๖๘ ซึ่งรัฐสภาได้ ให้อำนาจคัดตสมาชิกคนหนึ่งอกเสีย และ
 ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ราษฎรก็คงเลือก
 ตสมาชิกคนเดิมนั้นเองกลับเข้ามาอีก รัฐสภาถือว่าสมาชิกที่ถูกคัดตอก
 แล้วจะถูกเลือกตั้งอีกไม่ได้ จึงคัดตออกอีก และราษฎรก็เลือกตั้งเข้ามาอีก

เป็นเช่นนี้กลับไปกลับมาถึง ๓ ครั้ง ในที่สุดจึงถือเป็นประเพณีว่า
ราษฎรมีสติที่จะเลือกใคร ๆ เป็นผู้แทนของตนก็ได้ (ดูมาตรา ๑๖).
นอกจากที่กล่าวไว้ในประเทศอังกฤษยังถือว่า ถ้าสมาชิกคนใดเข้ารับ
ตำแหน่งราชการประจำในรัฐบาล (เว้นแต่ตำแหน่งเทียบชั้นเสนาบดี)
สมาชิกนั้นต้องขาดจากตำแหน่งผู้แทนราษฎรในสภาทันที ทั้งนี้เพื่อกัน
ไม่ให้เจ้าหน้าที่แผนกธุรการเข้ามาอยู่ในแผนกนิติบัญญัติ เพราะกลัว
จะเอาใจไปฝากฝั่งทางฝ่ายที่มีอำนาจในรัฐบาล เป็นเหตุให้สภาราษฎร
เสียอำนาจไป.

หมวดที่ ๔

คณะกรรมการราษฎร

๑. การเลือกตั้ง

การตั้งประธานกรรมการราษฎรนั้นกรรมนูญมาตรา ๓๓ บัญญัติ
ให้สภาเลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้ ๓ ชั้นเป็นประธานกรรมการ และให้
ผู้เป็นประธานนั้นเลือกตั้งสมาชิกในสภาอีก ๑๔ นาย เพื่อเป็นกรรมการ.
การเลือกนั้นเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาแล้ว ให้ถือว่าผู้ที่ได้รับ
เลือกนั้น ๆ เป็นกรรมการของสภา ในเมื่อสภาเห็นว่ากรรมการมิได้
ดำเนินกิจการตามรัฐประศาสตร์นโยบายของสภา สภามีอำนาจเชิญ
กรรมการให้ออกจากหน้าที่แล้วเลือกตั้งใหม่ได้ ตั้งนี้คณะกรรมการ

ราษฎรจึงประกอบด้วยประธานกรรมการ ๓ นายและกรรมการ ราษฎร ๑๔ นาย รวมเป็น ๑๕ นาย กรรมการคนใดมีเหตุอันกระทำให้ กรรมการคนนั้นขาดคุณสมบัติอันกำหนดไว้สำหรับผู้แทนใน มาตรา ๓๑ ถัดตาม หรือตายก็ตาม ให้สภาเด็กกรรมการแทนสำหรับตำแหน่ง ดังที่ว่างลงนั้น.

ในเมื่อสภาได้เลือกตั้งกรรมการแล้ว สภาชุดนั้นหมดกำหนด อายุตำแหน่งเมื่อใด ให้ถือว่ากรรมการชุดนั้นหมดกำหนดอายุตำแหน่ง ด้วย เช่นเวลานี้สภาที่กำหนดอายุอย่างยาว ๔ ปี คณะกรรมการ ราษฎรทั้งหมดอายุตำแหน่งใน ๔ ปี เช่นเดียวกัน เมื่อมีการเลือกตั้ง สภาใหม่เข้ารับตำแหน่งเมื่อใดก็ให้สภาเด็กกรรมการใหม่ อีกคณะหนึ่ง หนึ่งคนตายกับวิธี ที่คณะเสนาบดีและรัฐสภาปฏิบัติ ต่อกันในด้าน ประเทศ.

๒. อำนาจและหน้าที่

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๗ คณะกรรมการราษฎรมีอำนาจและ หน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ประสงค์ของสภา อำนาจนั้นเป็น อำนาจทั่วไป และมีลักษณะ คล้าย กับ อำนาจ ของ กรรมการ บริษัทและ สหสมาคม มาตราอันแต่ดั้งชัดกว่ามาตราอื่นว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญประสงค์ จะให้คณะกรรมการ ราษฎรเป็นเจ้าของหน้าที่ฝ่ายบริหารบัญญัติทั่วไป เทียบ ได้กับคณะเสนาบดีในประเทศอื่น ๆ นั้นเอง แต่เมื่อดู มาตรา ๒๗ ต่อไปปรากฏว่า คณะกรรมการ ราษฎร มีอำนาจทาง นิติบัญญัติอยู่ ด้วย

คล้าย ๆ อำนาจของประมุขบางประเทศเช่นพระราชอำนาจประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น เมื่อแยกพิจารณาอำนาจต่าง ๆ ของคณะกรรมการราษฎร คงปรากฏดังนี้:-

ก) อำนาจทางนิติบัญญัติ เมื่อมีการฉุกเฉินเกิดขึ้นซึ่งคณะกรรมการฯ จะเรียกประชุมสภาราษฎรให้ทันท่วงท่ามิได้ และคณะกรรมการราษฎรเห็นสมควร จะต้องออกกฎหมายเพื่อให้เหมาะแก่การฉุกเฉินนั้น ๆ ก็มีอำนาจทำได้ แต่จะต้องรับนำกฎหมายนั้นขึ้นให้สภาไว้รอง (ดูธรรมนูญปกครองสยาม มาตรา ๒๘).

เหตุการณ์ฉุกเฉินถึงกับจะเรียกประชุมสภาราษฎรไม่ทันนั้น เท่าที่เรื่องเป็นอยู่ ณบัดนี้ ข้าพเจ้ายังนึกไม่ออกว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะสมาชิกของสภาราษฎร เกือบทุกคนย่อมอยู่ในกรุงเทพฯ ๑ ทั้งสิ้น และเคยปรากฏมาแล้วว่า สภาอาจนัดประชุมกันได้โดยให้เวลาล่วงหน้าเพียง ๑ หรือ ๒ ชั่วโมง จึงไม่น่าจะมีเหตุที่จะต้องออกกฎหมายโดยฉุกเฉินภายในเวลาอันน้อยเช่นนั้น อนึ่งถ้ามีความจำเป็นเกิดขึ้นจริงก็น่าจะใช้ อำนาจทางอื่นดังกล่าวอำนาจออกกฎหมาย ทั้งนี้เข้าใจว่าผู้ร่างธรรมนูญของเราได้ให้อำนาจนี้ไว้แก่ คณะ กรรมการ ราษฎร ทำนองเดียวกับที่ธรรมนูญปกครองญี่ปุ่นให้อำนาจแก่พระราชินี แต่มีข้อควรสังเกตอยู่ว่าในประเทศญี่ปุ่นรัฐสภาหาได้ประชุมอยู่ ตลอดไป หรืออาจประชุม

ได้เกือบตลอดไปเช่นของเราไม่ ในญี่ปุ่นและประเทศอื่น ๆ อีกหลาย
 ประเทศรัฐสภาพั่งประชุมเป็นฤดูหรือภาค (เทอม-session) คล้าย ๆ
 โรงเรียนเบ็ดเตล็ดเป็นเทอมและมีหยุดเทอม ในระวางหยุดเทอมนี้ถ้ามี
 การฉุกเฉินเกิดขึ้นเขาอาจจะเรียกประชุมไม่ทัน เหตุนี้กฎหมายจึงต้อง
 ให้อำนาจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ใดผู้หนึ่งที่จะจัดการออกกฎหมายเฉพาะภาค
 ได้ทันทีตามควรแก่ความจำเป็น ซึ่งโดยมากเจ้าพนักงานผู้หนึ่งคือประมุข
 ของประเทศซึ่งมีตำแหน่งเหมาะสมกว่าผู้อื่น. แต่ก็มีทางที่พอนักได้อา
 ดำหรับกาลภายหน้าต่อไป สภาราษฎรอาจจะถือเป็นประเพณีประชุมกัน
 ตามเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเท่านั้น เช่นประชุมอาทิตย์ละ ๓ ครั้งอย่าง
 ที่ทำอยู่ในตอนหลัง ๆ นี้ หรือผ่อนเป็นอาทิตย์ละครั้ง หรืออาจ
 เป็นเดือนละครั้งก็ได้ ถ้าเช่นนั้นรูปการณ์ก็จะเปลี่ยนแปลงไปคล้ายกับ
 ประเทศญี่ปุ่น และการมีบทบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการออก
 กฎหมายได้ในเวลาฉุกเฉินก็จะเป็นของพอเข้าใจได้ เพราะเมื่อเกิดความ
 จำเป็นขึ้นจริง ๆ สภาราษฎรซึ่งมีหน้าที่ออกกฎหมายอาจจะประชุมกัน
 ไม่ได้โดยสมาชิกมาไม่พร้อมหรือไม่ครบองค์ประชุม. ความจริงแม้ใน
 ทวีปยุโรปเอง ซึ่งตามธรรมดาถือหลักว่ารัฐสภาเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ออก
 กฎหมายได้ บางคราวก็ยังต้องให้อำนาจออกกฎหมายโดยฉุกเฉินชนิด
 นี้ให้แก่คณะรัฐบาล เช่นในคราวมหาสงครามรัฐสภาประเทศอังกฤษ
 ได้ให้อำนาจออกกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศโดยฉุกเฉิน

ไว้แก่พระเจ้าแผ่นดิน แต่ต้องทำด้วยความเห็นชอบของคณะเสนาบดี
และองคมนตรี.

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เท่าที่การเป็นอยู่ ณ บัดนี้ น่าคิดว่า
อำนาจออกกฎหมายโดยฉุกเฉิน ตามธรรมนูญมาตรา ๒๘ ของเรา
จะเกิดขึ้นกันขึ้นกับอำนาจของกษัตริย์ ซึ่งมีสิทธิ เห็นควรร่าง กฎหมายไว้ได้
๗ วันตามมาตรา ๘ นั้นอีกด้วย แต่ผู้ร่างกฎหมายของเราคงมีความ
มั่นใจในพระมหากษัตริย์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะไม่ทรงทำ
ความยากลำบากให้แก่รัฐบาลในยามจำเป็นเป็นแน่ เพราะคงทรงเห็น
แก่ประโยชน์ของประเทศเป็นใหญ่.

ก่อนจบเรื่องนี้มีข้อควร บรรวทักไว้ด้วยว่าตาม กฎหมายของเราไม่
ปรากฏชัดว่า เมื่อคณะกรรมาการได้ใช้อำนาจตาม มาตรา ๒๘ แล้ว
และภายหลังสภาผู้แทนราษฎร ไม่รับรอง กฎหมายนั้นจะมีผลบังคับได้
ไม่ได้เพียงใด. ทั้งนี้ควรเทียบกับกฎหมายธรรมนูญปกครองของ
ประเทศญี่ปุ่น มาตรา ๘ ซึ่งมีบัญญัติว่า กฎหมายเฉพาะกาลที่พระ
ราชาราชประกาศให้ใช้นั้น ถ้ารัฐสภาไม่รับรองในภายหลัง รัฐบาล
จะต้องประกาศว่ากฎหมายนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ในเวลาต่อไป.

ได้อธิบายถึงอำนาจออก กฎหมายโดยฉุกเฉิน ของคณะ กรรมาการ
ราษฎรมาแล้ว บัดนี้จะได้พูดถึงอำนาจให้อภัยโทษต่อไป. อำนาจนี้
ปรากฏอยู่ในธรรมนูญมาตรา ๓๐ ซึ่งมีความว่า "คณะกรรมาการราษฎร

มีอำนาจให้อภัยโทษ แต่ให้มีความ^๕ขณขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน” เมื่ออำนาจกฎหมายบทนี้แต่เดิม ๆ ออกจากรัฐสภาด้วยเอาเหตุผลที่สมควรมาใช้เอามาเทียบรถ เพราะอำนาจให้อภัยโทษ^๕น้อยมเป็นที่นิยมกัน ทั้งไปว่าเป็นอำนาจของประมุขแห่งชาติโดยตรง ไม่เคยปรากฏว่าเจ้าพนักงานต้นของรัฐสภาใดมีสิทธิจะใช้อำนาจ^๕นี้ได้. แต่ทั้งนี้คงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ผู้ร่างธรรมนูญจึงต้องมอบอำนาจ^๕นี้ไว้แก่คณะกรรมการราษฎรชั่วคราว. ซึ่งแม้จะเขียนว่า “ให้กษัตริย์ทรงมีอำนาจให้อภัยโทษ แต่อำนาจ^๕จะทรงใช้ได้ตามคำแนะนำของกรรมการราษฎร”^๕ก็ดี หรือจะเขียนว่า “กรรมการราษฎรมีอำนาจให้อภัยโทษ แต่ต้องขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน”^๕ก็ดี ผลในที่สุดก็คงเหมือนกัน. ข้อควรสังเกตในทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้คือตามมติของอังกฤษอำนาจให้อภัยโทษเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจนิติบัญญัติของพระเจ้าแผ่นดิน (Judicial Prerogative)^{*} และตามมติของอังกฤษพระเจ้าแผ่นดินจะให้อภัยแก่ผู้ทำผิดกฎหมายก่อนศาลพิจารณาก็ได้ หรือจะรอจนศาลพิพากษาลงโทษแล้วจึงให้อภัยก็ได้^{*} แต่ตามที่ปฏิบัติกันไม่ว่าในประเทศอังกฤษ, สยาม, หรืออารยะประเทศอื่น

* [ดู Outlines of Constitutional Law, Asquith and Chalmers
หน้า ๑๒๔]

* [ดู Maitland's Constitutional History of England]

โต เขาข่มใช้อำนาจให้อภัยหลังที่ศาลพิพากษาลงโทษแล้ว ทั้ง
 นี้เพื่อจะได้ไม่เป็นการก้าวก่ายกับหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายตุลาการ ซึ่ง
 ทำการโดยอิสระไม่ถูกรบกวนโดยอำนาจอื่นใด. ตัวอย่างอันดีในเมือง
 ไทยเกิดขึ้นเมื่อ ๒-๓ อาทิตย์ที่แล้วซึ่งหนังสือพิมพ์พากันลงข่าวว่าผู้รักษา
 พระนครฝ่ายทหารได้ใช้อำนาจตั้งศาลพระราชอาชญาให้ปล่อยชายผู้หนึ่ง
 ซึ่งต้องหาเป็นจำเลยฐานหมิ่นประมาทพระราชวงศ์นั้นไป. เรื่องนี้เจ้าศาล
 พระราชอาชญาได้ปฏิเสธว่าทันทีที่เขามีผู้ตรวจคดีผู้รักษาพระนคร
 เป็นอันมากที่มิได้ใช้อำนาจ ก้าวก่ายเข้า มาในโรงศาลตั้งที่บางคนเข้าใจ.
 อำนาจให้อภัยองค์กษัตริย์เป็นส่วนหนึ่งแห่ง อำนาจเด็ดขาด ของพระ
 เจ้าแผ่นดินที่ยังเหลืออยู่ ส่วนในเมืองไทยแต่ก่อนมาเป็นพระราชอำนาจ
 ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินโดยตรง ซึ่งมักทรงใช้ในโอกาสสำคัญ
 เช่นในคราวราชาภิเศกหรือฉลองพระนครเช่นที่มเมอคนบินเป็นต้น. อนึ่ง
 อำนาจลดหย่อนผ่อนโทษก็เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจให้อภัยโทษ คือเป็น
 การยกโทษให้แก่เพียงส่วนหนึ่ง อำนาจให้อภัยโทษนี้ประเทศญี่ปุ่นมอบ
 ไว้แก่พระบรมราชาธิราช ซึ่งอาจให้อภัยแก่คนทั่วไปหรือเฉพาะ บุคคลก็
 ได้ ส่วนในฝรั่งเศสประธานาธิบดีมีอำนาจให้อภัยโทษได้แต่สำหรับ
 เฉพาะบุคคล การให้อภัยทั่วไป (Amnesty) ต้องทำเป็นกฎหมายซึ่ง
 เทียบได้กับ พระราชกำหนด นิรโทษ กรรมใน คราวเปลี่ยนแปลง การปก
 ครองแผ่นดิน พ. ศ. ๒๔๗๕ ของเรา.

ข) อำนาจทางตุลาการ อำนาจทางตุลาการของคณะกรรมการ
ราษฎรนั้นมีมากหลายดังจะได้จำแนกอธิบายเป็นมาตรา ๆ ไป คือ:-

(๑) ตามมาตรา ๖ “ถ้ากษัตริย์มีเหตุจำเป็นชั่วคราวที่จะทำหน้าที่
ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ใช้สิทธิแทน”

ทั้งนี้ได้อธิบายไว้ในบทที่กล่าวถึงลักษณะทั่วไปแห่งธรรมนูญ และ
บทที่กล่าวถึงสิทธิและอำนาจกษัตริย์แล้ว.

(๒) ตามมาตรา ๘ “การกระทำใด ๆ ของกษัตริย์ต้องมีกรรม
การราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของคณะ
กรรมการราษฎรจึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ”

เรื่องนี้ได้อธิบายไว้ในบทที่กล่าวถึงสิทธิและอำนาจกษัตริย์แล้ว.

(๓) ตามมาตรา ๓๑ “เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
ต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง สิ่งใดซึ่งเป็นการฝ่าฝืน
ต่อคำสั่งหรือระเบียบการของคณะกรรมการ หรือกระทำไปโดยขรร
มณูญไม่อนุญาตให้ทำได้ ให้ถือว่ากรานั้นเป็นโมฆะ”.

ที่กฎหมายบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบเสนาบดีความเข้าใจได้

๒ ทางคือ (ก) คณะกรรมการราษฎรทั้งคณะรวมกันทำหน้าที่เป็น
อัครมหาเสนาบดีเพื่อควบคุมคณะเสนาบดีอีกต่อหนึ่ง. ถ้าเป็นเช่นนั้นเมื่อ
สภาราษฎรหมดความเชื่อถือ คณะเสนาบดีจึงเป็นเหตุให้คณะเสนาบดี
ต้องออกจากตำแหน่งเมื่อใด ก็แปลว่าอัครมหาเสนาบดี (คือกรรมการ

ราชวร) ต้องออกด้วย และสภาจะต้องเลือกตั้งคณะกรรมการและคณะเสนาบดีขึ้นใหม่ โดยอนุโลมตามหลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะเสนาบดี (Collective Responsibility of the Cabinet) ซึ่งเป็นของปฏิบัติกันในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญปกครองส่วนมาก หรือ (ข) เสนาบดีเป็นแค่พนักงานผู้รับบัญชาจากคณะกรรมการราชวรเท่านั้น. ตามความสันนิษฐานของข้าพเจ้าเข้าใจว่าผู้ร่างกฎหมายตั้งใจให้รูปการปกครองเป็นไปดังว่าข้างมากตามวิธีแรก คือให้คณะกรรมการรวมกันทำหน้าที่เป็นเสนาบดีทุกกระทรวงและให้ผู้ที่ออกชื่อว่า "เสนาบดี" เป็นแค่เพียงพนักงานคอยรับคำสั่งจากคณะกรรมการ และต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการราชวรโดยตรง ทำนองเป็นปลัดทูลฉลองรับผิดชอบต่อคณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่เสนาบดีเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงไม่ได้ใช้คำว่า "คณะเสนาบดี" แต่ได้ใช้คำว่า "เสนาบดีกระทรวงต่างๆ" ซึ่งหมายความว่าเสนาบดีต่างคนก็ต่างต้องรับผิดชอบในวงงานของตนคือคณะกรรมการ (และรับผิดชอบเฉพาะแต่ภายในวงงานของตนเท่านั้น) ไม่เป็น "คณะ" (Cabinet) ต่อไป และไม่จำเป็นต้องเข้าหรือออกจากตำแหน่งพร้อมกับคณะกรรมการราชวร. ส่วนคณะกรรมการราชวรเองนั้นแม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ จะได้บัญญัติแต่เพียงว่าสภาชุดหนึ่งหมดกำหนดอายุตำแหน่งเมื่อใด ให้ถือว่ากรรมการชุดนั้นหมดกำหนดอายุตำแหน่งด้วยก็ดี เข้าใจว่าถ้าตีความความเชื่อถือเมื่อใด คณะกรรมการ

จะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อนั้นด้วยตามมาตรา ๘. ทั้งนี้เป็นกรณีติดตามแบบของประเทศที่มีธรรมเนียมใหม่ ๆ เช่นประเทศรัสเซียซึ่งมีคณะกรรมการการดูแล (Praesidium) และประเทศจีนเป็นต้นซึ่งมีคณะกรรมการ (Control Yuan) คอยควบคุมงานของเสนาบดีตั้งได้ก่ตั้งมาแต่ในบทก่อน ๆ.

(๔) ตามมาตรา ๓๕ “การตั้งการถอดตำแหน่งเสนาบดีย่อมเป็นพระราชอำนาจของกษัตริย์ พระราชอำนาจนี้จะทรงใช้แต่โดยตามคำแนะนำของคณะกรรมการราษฎร”

ข้อนี้ไม่จำเป็นต้องอธิบายมากเพราะตำแหน่งเสนาบดีเดิมนั้นไม่เหมือนแต่ก่อน คือเสนาบดีไม่ต้องรับผิดชอบในการเดินไปตั้งชี้เตย และไม่ต้องประชุมกันด้วยซ้ำไป การตั้งการถอดเสนาบดีจึงไม่มีใครผิดแมกจาก การตั้งหรือถอดข้าราชการตำแหน่งอื่น ๆ.

(๕) ตามมาตรา ๓๖ “การเจรจาการเมืองกับต่างประเทศเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้แทนราษฎร และกรรมการอาจตั้งผู้แทนเพื่อการนี้ได้ การเจรจาได้ดำเนินไปประการใดให้กรรมการรายงานกราบบังคมทูลกษัตริย์ทรงทราบ”

“การให้สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรีเป็นพระราชอำนาจของกษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามคำแนะนำของกรรมการราษฎร”

หน้าที่เจรจาการเมืองกับต่างประเทศนั้น ในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญเก่า ๆ เช่น อังกฤษ, ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส, สหภาพรัฐอเมริกา, ย่อมตกอยู่กับประมุขของประเทศ คือกษัตริย์หรือประธานาธิบดี. แต่ประเทศใหม่ ๆ เช่นรัสเซียและเยอรมันไม่ได้ดำเนินการตามวิธีนี้ ในประเทศเยอรมันสภาราษฎรเองเป็นผู้มีหน้าที่เจรจาการเมืองกับต่างประเทศและเป็นผู้ทำสัญญาไมตรีกับประเทศอื่น ๆ ด้วย ส่วนในรัสเซียคณะกรรมการตุลาการ (Praesidium) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคณะบริหารกลางของประเทศ (Central Executive Committee) เป็นผู้ที่มีหน้าที่เจรจาการเมืองกับต่างประเทศและทำสัญญาต่าง ๆ. เข้าใจว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเรามีความประสงค์จะให้คณะกรรมการสภาราษฎรทำหน้าที่แบบเดียวกันนี้ แต่รัฐธรรมนูญของเราก็มิได้ล้มกษัตริย์เสียทีเดียว จึงบัญญัติว่า เมื่อการเจรจาการเมืองได้ดำเนินไปประการใด ให้กรรมการรายงานกราบบังคมทูลกษัตริย์ทรงทราบ. ส่วนอำนาจให้สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรีนั้น รัฐธรรมนูญก็ให้เป็นของกษัตริย์ แต่ต้องทรงใช้พระราชอำนาจตามคำแนะนำของกรรมการราษฎร. อำนาจให้สัตยาบันนั้นเป็นของสำคัญ เพราะตามกฎหมายระวางประเทศสัญญาใด ๆ แม้จะลงนามแล้วทั้งสองฝ่ายก็ดี ถ้าเผื่อไม่ได้ให้สัตยาบันแก่กันแล้วไซ้ สัญญานั้นก็ยังไม่มั่นคงบังคับได้. อำนาจให้สัตยาบันเช่นนี้

ในเมืองญี่ปุ่นอยู่กับพระราชกรณียกิจ ในเมืองฝรั่งเศสอยู่ที่ประธานาธิบดี
 ในเมืองรัสเซียอยู่ที่คณะกรรมการตุลาการ (Praesidium) และใน
 สหพันธรัฐอเมริกายุกับสภาผู้มาชิก (Senate). ในอเมริกา
 เกิดเรื่องปลดวาทชนเมื่อเสร็จการมหาสงครามที่แคว้นนี้ คือประธานา
 ธิบดีได้ลงนามในสัญญาแวร์ไซยส์เพื่อเลิกสงครามกับประเทศเยอรมันนี้
 แต่สภาผู้มาชิกไม่มีความเต็มใจในสัญญานั้นเลย และข้าพเจ้า
 เข้าใจว่ายังไม่ยอมให้สัตยาบันจนบัดนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อกล่าวในทาง
 กฎหมายแล้วสภาพสงครามระหว่างประเทศเยอรมันนี้กับสหพันธรัฐอเมริ
 กาจึงยังไม่ยุติลง คงมีแต่การพักรบ (Armistice) เท่านั้น.

(๖) ตามมาตรา ๗๗ “การประกาศสงครามเป็นพระราชอำนาจ
 ของกษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนั้นตามคำแนะนำของกรรมาการ
 ราษฎร.”

อำนาจประกาศสงครามกับอำนาจเจรจาความเมืองกับต่างประเทศ
 นั้นคล้าย ๆ กัน ในประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น อำนาจนี้อยู่กับกษัตริย์.
 ในประเทศฝรั่งเศสประธานาธิบดีมีอำนาจประกาศสงคราม แต่ต้องได้
 รับความเห็นชอบของรัฐสภาทั้งสองสภาเสียก่อน. ส่วนในรัสเซียคณะ
 กรรมการตุลาการ (Praesidium) เป็นผู้ที่มีอำนาจประกาศสงคราม
 กับทำสัญญาสันติภาพ และในเดนมาร์กสภาราษฎรเองเป็นผู้ใช้อำนาจนี้.

ก่อนจบเรื่องนครวัดด้วยว่าอำนาจทำสงครามและทำสันติภาพ
มีผลตรงกันข้ามแต่เป็นของคู่กัน ในธรรมเนียมของเราเข้าใจว่าผู้ร่าง
ตั้งมรดกถึงอำนาจทำสันติภาพ จึงขอเสนอความชัดเจนเพื่อประกอบ
ความดำริต่อไป.

หมวดที่ ๕

เสนาบดี

ส่วนที่ ๑ ลักษณะของตำแหน่งและการตั้งการถอด

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว^๕ ได้กำหนด
ถึงเสนาบดีแต่เพียง ๒ มาตราเท่านั้น คือ มาตรา ๓๓ และ ๓๕. ใน
ส่วนการตั้งและถอดนั้น มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “การตั้งและการถอด
ตำแหน่งเสนาบดี ย่อมเป็นพระราชอำนาจของกษัตริย์ และพระราช
อำนาจนี้จะทรงใช้ได้โดยตามคำแนะนำของคณะกรรมาการราษฎร.”

ในประเทศสยามแต่ก่อน และในประเทศอื่น ๆ โดยมากใน บดิน
ย่อมถือกันว่าตำแหน่งเสนาบดีเป็นตำแหน่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ
เสนาบดีเป็นเจ้าหน้าที่สูงสุดแผนกบริหาร ซึ่งทำการ ติดต่อกับ ประชาชน
โดยตรงในการปกครองประเทศ. ในกฎหมายเขี้ยวবাদที่กล่าวถึงการ
ตั้งพระราชสันตติวงศ์ถึงกับบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของ “ท่านเสนาบดี”

ฉันทิเยนเชอพระวงศ์ ขน ดับราชสมบัติในเมื่อกษัตริย์ที่ล่วงดับไปแล้ว
มิได้ทรงแต่งตั้งรัชทายาทขึ้นไว้.

ความสำคัญแห่ง ตำแหน่ง เสด็จขึ้น บัดนี้ พระราช บัญญัติธรรม
นุญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ตัดทอนลงเสียมาก
เพราะพระราชบัญญัติ ใต้โอน อำนาจ อันแท้จริงของ เสด็จดับไป อยู่กับ
คณะกรรมการราษฎรเสียเกือบสิ้น.

เสด็จดับในบัดนี้ส่วนมากคงเป็นสมาชิกของสภาราษฎรด้วย แต่
ที่ไม่เป็นสมาชิกเช่นนี้ก็มี ตัวอย่างเช่นเสด็จดับกระทรวงมหาดไทย
(คือพระเจ้าเจ้าเสด็จดับ) เป็นต้น. แปลว่าธรรมเนียมใหม่คงปล่อยให้
เสด็จดับมีฐานะเป็นข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (Crown
servant) โดยตรง เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากสภาราษฎร จึงได้
บัญญัติให้กษัตริย์เป็นผู้เลือกตั้งและถอดเสด็จดับต่อไป ซึ่งมีผลเท่า
กับว่าจะเลือกตั้งคนนอกสภาก็ได้. ในเมืองอังกฤษและญี่ปุ่น กษัตริย์
มักจะเลือกตั้งคณะเสด็จดับจากจำนวนสมาชิกของรัฐสภาตนเอง แต่
จะเลือกจากคนภายนอกสภาก็ได้เหมือนกัน. เช่นในประเทศญี่ปุ่น
เสด็จดับกระทรวงกลาโหมต้องเป็นนายทหารเสมอ และเข้าใจว่ากองทัพ
มักเป็นผู้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นเสด็จดับกลาโหมให้พระราชาริราช ทำ
การแต่งตั้งอีกต่อหนึ่ง. แต่ในประเทศอังกฤษและประเทศอื่นที่มีการ
ปกครองแบบอังกฤษ คณะเสด็จดับต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อรัฐสภา

โดยตรง และจะอยู่ในตำแหน่งได้ก็แค่ช่วงเวลาที่มีรัฐสภามีความเชื่อถือไว้วางใจ ซึ่งในเมืองเราบังคับหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยคณะกรรมการราษฎรร่วมกันต่างหากทำหน้าที่เป็นเสนาบดีอันแท้จริง และเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารรัฐประศาสน์นโยบายของกระทรวงทุกกระทรวง.

ส่วนปัญหาที่ว่า เสนาบดีจำเป็น จะต้อง เข้าและ ออกพร้อม กันกับ คณะกรรมการราษฎรหรือไม่นี้ ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้แล้วในบทที่กล่าวถึงอำนาจทางตุลาการของคณะกรรมการราษฎรข้อ (๓).

ส่วนที่ ๒ อำนาจและความรับผิดชอบของเสนาบดี

ข้อสำคัญที่ควรระวังก็คือว่า ตามหลักปกครองแบบใหม่ของเรา เวลาเสนาบดีไม่ทำการเป็นคณะ และไม่มีควมรับผิดชอบร่วมกัน (Collective Responsibility) เหมือนเสนาบดีประเทศเก่า ๆ ที่มีธรรมเนียมปกครอง. ด้วยเหตุนี้จึงไม่ต้องมีการประชุมกันโดยเสนาบดีต่างคนก็ต่างต้อง รับผิดชอบต่อคณะ กรรมการ ราษฎร โดยตรง ภายในวงงานแห่งกระทรวงของตนเท่านั้น. * พดอย่างง่าย ๆ เสนาบดีเวลานี้ ก็คือปลัดทูตของตนเอง มีหน้าที่คอยทำตามบัญชาของ คณะกรรมการราษฎรเท่านั้น.

อย่างไรก็ตามที่กล่าวถึง นี้มิได้หมายความว่า เสนาบดีไม่มี อำนาจ เดี่ยวเลย เจ้ากระทรวงทั้งหลายคงมีอำนาจหน้าที่ ๆ จะควบคุมดูแล

* ดูพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองมาตรา ๓๑ ซึ่งมีความว่า "ให้เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง ฯลฯ"

และรักษาระเบียบการ (routine work) ภายในกระทรวงของตนให้
ดำเนินไปด้วยดีเหมือนแต่ก่อน ในเมื่อการเหล่านี้ไม่เกี่ยวกับรัฐ
ประศาสน์นโยบายของประเทศ เช่นการตั้ง, ถอด, ย้าย, ข้าราชการ
ต่าง ๆ ในกระทรวงหนึ่ง ๆ นั้นคงเป็นหน้าที่ของเสนาบดีเจ้ากระทรวงที่
จะเสนอขึ้นไปให้คณะกรรมการราษฎรทราบ. เมื่อคณะกรรมการ
ราษฎรเห็นด้วยแล้วก็ต้องขอพระบรมราชานุญาตอีกต่อหนึ่ง จึงจะ
ตั้งการได้เด็ดขาดได้.

ตัวอย่างเรื่องอำนาจเสนาบดี :- เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีประกาศกำหนดหน้าที่เสนาบดี และตั้งคณะกรรมการ
กลางกตาทใหม่ มีข้อความดังต่อไปนี้ :-

“ตามที่เสนาบดีแทนราษฎรได้ประชุมปรึกษาตงมติพร้อมกันว่า ตาม
รูปโครงการของกระทรวงกตาทใหม่ ซึ่งเป็นกระทรวงป้องกันอาณาจักร
มีทั้งทหารบกและทหารเรือตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปใหม่แล้วนั้น สัมควร
จะกำหนดหน้าที่เสนาบดีไว้โดยกว้าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการในกองทัพบก
และกรมทหารเรือซึ่งเป็นทางเทคนิคอยู่ส่วนหนึ่ง ดำเนินไปโดยสะดวก
มิต้องให้เสนาบดีมีภาระครอบงำในทางเทคนิคนี้ ๆ ดังต่อไปนี้.

- ๑) มีหน้าที่ติดต่อกับกรมการราษฎรและเจ้ากระทรวงอื่น ๆ.
- ๒) มีหน้าที่ทางธุรการอันเป็นงานประจำอย่างสามัญ.
- ๓) มีหน้าที่จัดการเรื่องเบียดเบียนราษฎร.

- ๔) มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร.
- ๕) มีหน้าที่ในทางกฎหมายและการศาลทหาร.
- ๖) มีหน้าที่ในการสุขาภิบาลและการรักษาพยาบาล.
- ๗) มีหน้าที่อำนวยความสะดวกทางการเงิน ตาม มติ ของ คณะ กรรมการ กตาง

กตางใหม่.

ส่วนการเพิ่ม ลด ปลด ย้าย ตำแหน่งข้าราชการหรือการวาง
อัตราจ้างเครื่องบรรณาการในกองทัพบกกับกรมทหาร
เรือ ตลอดจนการวางงบประมาณเงินนี้ให้กระทำไปโดยอำนาจของ
คณะกรรมการกลางกตางใหม่ ซึ่งในชั้นต้นนี้ให้ผู้บัญชาการทหารบก
และผู้บัญชาการทหารเรือเลือกบุคคลเข้าเป็นกรรมการรวม ๑๔ คน เป็น
ทหารบกกึ่งหนึ่งทหารเรือกึ่งหนึ่ง ผู้บัญชาการทหารบกกับผู้บัญชาการ
ทหารเรือเป็นกรรมการประจำโดยตำแหน่ง ในคณะกรรมการกลางนี้
ให้เสนาบดีเป็นประธานกรรมการ ค่อยไปเมื่อกรรมการขาดจำนวน
ก็ให้คณะกรรมการเลือกบุคคลเข้าเป็นกรรมการจนครบจำนวน ระเบียบ
การปฏิบัติอันจำเป็นต้องมีเพื่อเป็นหลักดำเนินการนี้ ให้คณะกรรมการ
เป็นผู้วางขึ้นแล้วนำเสนอเสนาบดีเพื่อรับอนุมัติให้ใช้ระเบียบนั้นต่อไป.

กิจการใดที่คณะกรรมการกลางจะต้องวินิจฉัยนั้น คณะกรรม
การกลางมีอำนาจเลือกตั้งผู้ชำนาญเฉพาะการ เฉพาะเหล่า เฉพาะ

ชนิดหรือหน่วย เป็นกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คนขึ้นพิจารณา
เสียงหนึ่งก่อนก็ได้.

นอกจากคณะกรรมการกตางมีอำนาจเรียกผู้ทรงราชการอยู่ใน
กระทรวงกลาโหมซึ่งอาจชี้แจงสิ่งที่เป็นโยบายแก่การพิจารณาให้มา
ชี้แจงข้อที่คณะกรรมการต้องการทราบได้ทุกเมื่อ.

ส่วนของประชุมของคณะกรรมการกตางนั้นต้องมีกรรมการทหาร
บกและทหารเรือเป็นจำนวนเท่ากัน อย่างน้อยฝ่ายละ ๔ คนจึงจะเป็น
องค์ประชุมได้.

ข้อมติของคณะกรรมการกตางกลาโหมนั้น ถ้าไม่เกี่ยวกับนโยบาย
ของราชการ ก็ให้เสนาบดีดำเนินการไป แต่ถ้าข้อมติของคณะกรรมการ
เป็นเรื่องเกี่ยวแก่นโยบายของราชการแล้ว ก็ให้เสนาบดีนำเสนอส
คณะกรรมการราษฎรเพื่อวินิจฉัยสั่ง แล้วจึงปฏิบัติตามคำสั่งต่อไปได้."

หมวดที่ ๒

ศาล

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕
ได้แบ่งศาลไว้เป็น แผนก ถ้าคํานึงส่วน หนึ่ง ในหมู่ คณะบุคคล ผู้มีหน้าที่ใช้
อำนาจแทนราษฎร แต่พระราชบัญญัตินี้ได้ก่ตัวถึงศาลโดยตรงเพียง
มาตราเดียวคือ มาตรา ๓๘ ซึ่งมีควมว่า "การระงับข้อพิพาทให้

เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่เวลานี้” กับได้กล่าวไว้ในมาตรา ๓ หนึ่งข้อ
 หนึ่งว่า คำวินิจฉัยของศาลต้องกระทำในนามของกษัตริย์. ทั้งนี้คงไม่
 ใช้เพราะผู้ร่างไม่เห็นทางที่จะเปลี่ยนแปลงกิจการยุติธรรม ของชาติให้
 ดีขึ้น แต่คงเป็นด้วยไม่มีเวลาตัววิมากกว่าอย่างอื่น เพราะเรื่องนี้
 ไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย และอาจกระทบกระทั่งถึงสิทธิของชาวต่าง
 ประเทศด้วย ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงจำจะต้องดำริโดยสุจริต ด้วย
 เหตุนี้จึงให้ใช้ระเบียบเดิมไปก่อนจนกว่าธรรมเนียมฉบับใหม่จะสำเร็จ.

ข้อที่ควรสังเกต เกี่ยวแก่การ รักษา ความ ยุติธรรมใน กรุงสยาม
 เวลานี้มีอยู่ ๒ ประการ คือ:—

(๑) ศาลยุติธรรมไม่มีอำนาจเหนือคนทั่วไป, นัยหนึ่งคน
 ทุกคนยังไม่มีความเสมอภาคอยู่ ได้กฎหมายเล่มเดียวกัน.

(๒) ฐานะของผู้พิพากษาศาลอาญา.

สำหรับข้อ (๑) นั้นหมายความว่าเวลานี้ กฎหมาย ยังมีข้อ จำกัด
 อำนาจศาลยุติธรรมมากเกินไป โดยรัฐบาลได้แบ่งศาลออกเป็นสอง
 ประเภท คือ ศาลที่ขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรมประเภทหนึ่ง ศาลที่
 ไม่ได้ขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรมประเภทหนึ่ง. สำหรับศาลที่ขึ้นอยู่
 ในกระทรวงยุติธรรมนั้นข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงในที่นี้ เพราะ
 เป็นศาลธรรมดา มีข้อบังคับและระเบียบการปรากฏ อยู่ในพระ ธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม ร.ศ. ๓๒๗ นั้นแล้ว. ข้อที่ควรพูดคือเรื่องศาลทหารบก
 ทหารเรือกับศาลที่ตั้งกระทรวงวัง. ตามกฎหมายของเราเวลานี้
 ถ้าทหารบกและทหารเรือที่ประจำการทั้งหลาย ทำความผิดในทางอาญา
 แม้ความผิดนั้นจะไม่เกี่ยวแก่นักโทษแต่อย่างใด ศาลยุติธรรมธรรมดา
 ก็ห้ามอำนาจพิจารณาพิพากษาไม่ เว้นแต่ทหารนั้น ๆ จะกระทำความผิด
 ร่วมกับพลเรือน หรือกระทำผิดเกี่ยวกับบุคคลหรือทรัพย์สินของชาวต่าง
 ประเทศ ซึ่งตามสัญญาทางไมตรีบังคับเรื่องอำนาจศาลไว้แล้ว. ส่วน
 กรณีที่เจ้าข้อเจ้าเป็นความในระวางกันคดี คดีที่เกี่ยวกับการใช้กฎ
 มนเขี้ยวบาดคดี คดีที่เกี่ยวข้องแก่เจ้าเป็นจำเลยทางอาญาบางเรื่องคดี
 ศาลที่ตั้งกระทรวงวังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งสิ้น. ทั้งนี้เป็นการ
 ทำให้ราษฎรต่างแดนต่าง ๆ มีสิทธิและหน้าที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งธรรมเนียม
 ใหม่คงจะแก้ไขให้หาย. เพื่อเป็นเครื่องช่วยความดำริต่อไปข้าพเจ้า
 ควรกล่าวในที่นี้ว่า ในประเทศอังกฤษศาลทหารมีอำนาจพิจารณาแต่
 เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักโทษโดยตรงเท่านั้น. จึงหวังว่าผู้ร่างธรรม
 ญะฉบับหน้าของเราจะระลึกรังความชอบด้วย.

(๒) เรื่องฐานะของผู้พิพากษาศาลการณัน ในเวลานี้ผู้พิพากษา
 ศาลการณันมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว (ให้ดูพระธรรมนูญ
 ศาลยุติธรรม ร.ศ. ๓๒๗ และพระราชบัญญัติจัดระเบียบข้าราชการ
 ศาลการ พ.ศ. ๒๔๗๓) แต่ตั้งถ่วงการแต่งตั้งหรือถอดถอนนั้นให้เป็นไป

โดยพระบรมเดชานุภาพ. ^{๒๕} ทงหน้าจะขัดกับแนวความคิดใหม่แห่งขรรมนุญปกครของนซึ่งมีความมุ่งหมายจะจำกัดอำนาจกษัตริย์ และลดฐานะของศาลให้มั่นคงยิ่งขึ้น เพราะอำนาจตุลาการเป็นอำนาจใหญ่ยิ่งอันหนึ่งของประเทศซึ่งควรอยู่ต่างหากจาก อำนาจ แขนกอื่น ๆ ^{๒๕} ดังนั้น หนึ่งฐานะของผู้พิพากษายังไม่ได้รับความยกย่องขึ้นให้เท่าเทียมกับที่ประเทศอื่นเขายกย่องกันเช่นในอังกฤษและอเมริกาเป็นต้น. ในขรรมนุญฉบับหน้าจึงควรบัญญัติให้ฐานะของตำแหน่งผู้พิพากษามั่นคงขึ้นเหมือนดังที่เป็นอยู่ในอาระยะประเทศอื่น ๆ สมัยนี้ ซึ่งมีกติกาสถักว่าผู้พิพากษาเป็นผู้ให้ความยุติธรรม อยู่ในฐานที่ควรนับถือของประชาชน จะถูกถอดจากตำแหน่งไม่ได้เว้น แต่สภาราษฎรจะได้พิจารณาเห็นสมควรให้ปลด. ส่วนการลงโทษทางวินัยนั้นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการได้กล่าวไว้แล้วแต่ไม่สู้ละเอียดนัก. หนึ่งควรมีข้อห้ามมิให้ข้าราชการตุลาการเป็นสมาชิกของสภาราษฎรด้วย. ถ้าทำเช่นนี้ได้จะทำให้ศาลหลวงเป็นที่มั่นคงไม่หวาดหวั่นต่อผู้ใด และผู้พิพากษาก็จะไม่ใช้อำนาจในหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นเหตุให้เกิดความโอบเอียงผิดหลักยุติธรรม.

ในเรื่อง อำนาจศาลนี้ ประเทศสหภาพรัฐอเมริกาและอังกฤษถือหลักแห่งการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) เป็นของสำคัญจนถึงกับให้ศาลอยู่ตามลำพังโดยไม่ต้องมีกระทรวงยุติธรรม และในประเทศสหภาพรัฐอเมริกาการกระทำใด ๆ ของรัฐสภา (คือฝ่ายนิติ

บัญญัติ) หรือของประชาชนระดับ (คือฝ่ายราชการ) ที่ศาล (ฝ่ายตุลาการ) เห็นว่าเป็นการเกินขอบอำนาจของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ อาจจะถูกศาลวินิจฉัยว่าเป็นโมฆะ. ส่วนในประเทศฝรั่งเศสมีศาลพิเศษแผนกหนึ่งต่างหากสำหรับวินิจฉัยคดีปกครอง (Contentieux Administratif). ศาลสูงสุดในแผนกนี้ คือสภารัฐมนตรี (Conseil d'Etat) ซึ่งมีเด็นามตั้งยุติธรรมเป็นหัวหน้า. และยังมีศาลอีกศาลหนึ่งเรียกว่า Tribunal des Conflits สำหรับวินิจฉัยคดีที่มีข้อแตกต่างกันจนระหว่างศาลธรรมดากับศาลปกครอง.

ภาค ๒. กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทน

และระเบียบการประชุม

หมวดที่ ๑

กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทน

ส่วนที่ ๑ คุณสมบัติของผู้เลือกผู้แทนหมู่บ้าน

มาตรา ๑๔ แห่งธรรมนูญ ปกครองสยามบัญญัติ ว่าราษฎรไม่ว่าเพศใดเมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้ คือ:—

บัญญัติ) หรือของประชาชนระดับ (คือฝ่ายราชการ) ที่ศาล (ฝ่ายตุลาการ) เห็นว่าเป็นการเกินขอบอำนาจของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ อาจจะถูกศาลวินิจฉัยว่าเป็นโมฆะ. ส่วนในประเทศฝรั่งเศสมีศาลพิเศษแผนกหนึ่งต่างหากสำหรับวินิจฉัยคดีปกครอง (Contentieux Administratif). ศาลสูงสุดในแผนกนี้ คือสภารัฐมนตรี (Conseil d'Etat) ซึ่งมีเด็นามตั้งยุติธรรมเป็นหัวหน้า. และยังมีศาลอีกศาลหนึ่งเรียกว่า Tribunal des Conflits สำหรับวินิจฉัยคดีที่มีข้อแตกต่างกันจนระหว่างศาลธรรมดากับศาลปกครอง.

ภาค ๒. กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทน

และระเบียบการประชุม

หมวดที่ ๑

กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้แทน

ส่วนที่ ๑ คุณสมบัติของผู้เลือกผู้แทนหมู่บ้าน

มาตรา ๑๔ แห่งธรรมนูญ ปกครองสยามบัญญัติ ว่าราษฎรไม่ว่าเพศใดเมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้ คือ:—

- (๑) มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์.
- (๒) ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ.
- (๓) ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออกเสียง.
- (๔) ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย.
- (๕) ในเรื่องอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์นั้นเห็นได้ว่าผู้ร่างได้ถือเกณฑ์

ใหญ่แห่งการบรรลุนิติภาวะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของสยามเป็นประมาณ. ในประเทศอื่น ๆ ที่มีธรรมเนียมการปกครองก็มักจะถือตามเกณฑ์นี้เกือบทั่วไป แต่ควรสังเกตว่าตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ของเรา บุคคลที่อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีก็อาจเป็นผู้บรรลุนิติภาวะได้โดยทำการสมรส หากผู้ที่มีอายุอย่างน้อย ๑๗ ปีถ้าเป็นชาย และ ๑๕ ปี ถ้าเป็นหญิง. ในชั้นธรรมเนียมปกครองหาได้กล่าวไว้ไม่เพราะฉะนั้นแม้กฎหมายจะถือว่าบุคคลที่ต่างข้างต้นบรรลุนิติภาวะแล้วก็ได้ บุคคลนั้น ๆ ก็ยังไม่เสียสิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนได้. ทั้งนี้เห็นว่ากฎหมายของเราเทียบได้กับของญี่ปุ่น เพราะการบรรลุนิติภาวะโดยแต่งงานนั้นอย่าง ๑ แต่อายุที่จะโหวตได้นั้นอีกอย่าง ๑ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน. ในเรื่องกำหนดอายุนี้ในประเทศรัสเซียถือเกณฑ์ ๑๘ ปี. ในประเทศเบตเยียน, อิตาลี, และอังกฤษถือ ๒๑ ปี. ส่วนในญี่ปุ่นถือ ๒๕ ปี, แต่ในอิตาลีชายอายุ ๑๘ ปี ที่มีภรรยาแล้วก็มีสิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนในรัฐสภาได้.

ส่วน (๒) ผู้ที่ขาดความสามารถนั้น ควรทราบว่ามีกฎหมาย
 ของเรามีกฎนี้ คือ ก) ผู้เยาว์ คือผู้ที่ยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ซึ่ง
 เรียกว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะพวกหนึ่ง ข) บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลได้
 สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถพวกหนึ่ง และ ค) ผู้เสมือนไร้ความ
 สามารถ คือ บุคคลใดที่ไม่สามารถจะจัดทำกิจการของตนเองได้ เพราะ
 ภายพิการ ญาติค้ำประกันไม่เต็มประกอบก็ค้ำ เพราะความประพฤติ
 ชั่วร้ายร้ายแรงผิดเป็นอาชญากรรมก็ค้ำ เพราะเป็นคนติดสุราเมาเมาก็ค้ำ และ
 ศาลได้สั่งให้บุคคลนั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถอีกพวกหนึ่ง.

คุณธรรมบัตรข้อ (๓) คือไม่ถูกศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออก
 เลี้ยงนั้น ในประเทศเรายังไม่เคยมีการออกเลี้ยงเด็กผู้แทนเจ้ารัฐสภา
 เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงยังไม่ได้บัญญัติไว้ว่า ความผิดอย่างใดเขาจะ
 มีโทษเสียสิทธิในการออกเลี้ยง เราจึงต้องรอชดุมกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับ
 การนี้. แต่ที่พอสันนิษฐานได้ว่าความผิดอาชญาบางประเภทเช่น ฐาน
 ก่อการขบฏหรือทรยศต่อชาติเป็นต้น คงจะเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่ง ๆ ถูก
 ศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออกเลี้ยงต่อไปได้. ในประเทศอังกฤษ
 การถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เสีย
 สิทธิในการออกเลี้ยง.

สำหรับคุณธรรมบัตรข้อ (๔) คือผู้เลี้ยงก็ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติ
 เป็นไทยนั้นควรยกตัวอย่าง ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ. ศ. ๒๔๕๖

ซึ่งยังใช้บังคับอยู่ ณ บัดนี้ บุคคลเหล่านี้ได้บัญญัติว่าเป็นคนไทย:—

- (๑) บิดาเป็นไทย เกิดในหรือนอกพระราชอาณาจักร์สยามก็ดี.
- (๒) เกิดแต่มารดาเป็นไทย แต่ฝ่ายบิดาไม่ปรากฏ.
- (๓) บุคคลผู้ได้กำเนิดในพระราชอาณาจักร์สยาม.
- (๔) หญิงต่างชาติทำการสมรสกับคนไทยตามกฎหมายประเวณี.
- (๕) คนต่างประเทศที่แปลงชาติมาเป็นไทย.

เรื่องสัญชาตินี้ทุกประเทศ เจันแต่ไว้ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติสำคัญอันหนึ่งของผู้เดือก เพราะเขาไม่ต้องกลัวให้ชาวต่างประเทศมาแย่งชิงในการเมืองของเขา และผู้วางธรรมนูญของเราก็ถือตาม ซึ่งข้าพเจ้าเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่ง. ส่วนเมืองรัฐเซี่ยนนี้ถือเอาการอุตสาหกรรมที่ออกผล (Productive Labour) เป็นคุณสมบัติสำคัญในการที่จะมีเสียงในการเมือง ด้วยเหตุนี้แม้คนต่างด้าวที่อาจมีเสียงในการเมืองได้.

นอกจากที่กล่าวแล้ว ในประเทศทั้งหลายยังมีข้อใดต่าง ๆ อีกมากที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เดือก. เช่นในประเทศฝรั่งเศส, เดปญ, อิตาลี, ญี่ปุ่น, สวีตริไม่มีสิทธิในการออกเสียง. ส่วนในประเทศอังกฤษให้สิทธิออกเสียงแก่สตรีในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๓๘) นี้เอง และในชั้นต้นได้กำหนดอายุขั้นต่ำของสตรีเช่นนั้นไว้ด้วย คือ ๓๐ ปี. นอกจากเรื่องเพศบางประเทศก็มีข้อไขในเรื่องเสียงาษี หรือเรื่องภูมิดำเนา,

เช่นในญี่ปุ่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ กฎหมายบัญญัติว่า บุคคลที่จะมีเสียงในการเมืองได้ต้องเป็นผู้ที่เสียภาษีโดยตรงแก่รัฐบาลมีละ ๓ เย็นเป็นอย่างน้อย และในบังคับในประเทศอังกฤษผู้เด็กต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านซึ่งคิดค่าเช่าได้อย่างน้อยมีละ ๓๐ ปอนด์ และต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่ตนจะออกเสียงอย่างน้อยน้อย ๓ เดือน. แต่ในอังกฤษมีวิธีผิดกับที่อื่นอยู่อย่างหนึ่ง คือบุคคลที่ได้ปริญญาของมหาวิทยาลัยย่อมได้โหวตเพิ่มขึ้นอีก ๑ โหวต. ส่วนในประเทศรัสเซียห้ามไม่ให้คนที่มิได้หากินโดยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง, คนที่หากำไรโดยใช้แรงงานผู้อื่น, นักพรตศาสนาต่าง ๆ, และเจ้าพนักงานตำรวจในสมัยราชาธิปไตย ออกเสียงในการเมืองเป็นอันขาด. จึงเห็นได้ว่ากฎหมายของเรามีได้แก่เกณฑ์จำกัดเรื่องคุณสมบัติของผู้เด็กอย่างในประเทศอื่นเขาทำกัน.

ส่วนที่ ๒ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือก

เป็นผู้แทนหมู่บ้าน, ผู้แทนตำบล, และผู้แทนในสภาราษฎร

เรื่องคุณสมบัติของผู้แทนหมู่บ้านและผู้แทนตำบลนี้ ธรรมนูญมาตรา ๑๔ ตอนท้ายบัญญัติว่าให้เป็นไปเหมือนดังในมาตรา ๑๓ คือเหมือนกับผู้สมัครรับเลือกของผู้สมัครเป็นผู้แทนในสภาราษฎรประเภทที่ ๑ สมัยที่ ๒ ซึ่งกฎหมายบังคับว่าต้อง :-

- (๓) สอบไล่วิชาการเมืองได้ตามหลักสูตร ซึ่งสภาจะได้ออกขึ้นไว้.

- (๒) มีอายุ ๒๐ ปี บริบูรณ์.
- (๓) ไม่เป็นผู้ไร้หรือเด็มนไร้ความสามารถ.
- (๔) ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิในการรับเด็ก.
- (๕) เป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย.
- (๖) เฉพาะผู้สมัครรับเด็กเป็นผู้แทนประเภทที่ ๑ ในสมัยที่ ๒

จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกในสมัยที่ ๑ เดี่ยวก่อนว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรตั้งดีว่าจะนำมาซึ่งความไม่เรียบร้อย.

คุณลักษณะที่เหมือนกับคุณลักษณะของผู้เด็ก ๔ ข้อ คือ ข้อ (๒) - (๓) - (๔) - (๕) แต่มีข้อควรตั้งเกิดในเรื่องอายุอยู่น้อยหนึ่ง ซึ่งกฎหมายของเราคงเกณฑ์ไว้เหมือนกันสำหรับผู้เด็กและผู้สมัครรับเด็ก. ในบางประเทศเช่นอิตาลีเป็นต้นหาเห็นเช่นนี้ไม่ โดยกฎหมาย อิตาลีกำหนดไว้ว่าผู้สมัครรับเด็ก เป็นผู้แทน ต้อง มีอายุอย่างน้อย ๒๕ ปี แต่ส่วนผู้เด็กนั้นแม้จะมีอายุเพียง ๑๓ ปี ก็เป็นได้.

หนึ่งในเรื่องสัญชาติของผู้สมัครรับเด็กนั้น ในอเมริกาและฝรั่งเศสมีข้อไขพิเศษ เพื่อป้องกันมิให้ชนต่างด้าวเข้ามาตั้งในเมืองได้ง่าย ๆ โดยใช้วิธีแปลงชาติ. เพราะฉะนั้นในอเมริกาเขาจึงมีข้อจำกัดว่า คนต่างประเทศต้องได้โอนชาติเป็นอเมริกันแล้วอย่างน้อย ๗ ปี จึงจะมีสิทธิรับเด็กเป็นผู้แทนได้. กำหนดนี้ในฝรั่งเศสคงเกณฑ์ไว้ ๑๐ ปี. เป็นข้อที่ผู้ร่างธรรมนูญฉบับหน้าของเราควรคำนึงออกข้อหนึ่ง.

ส่วนเรื่องผู้แทนต้องสอบได้วิชากรมเมืองได้ตามหลักสูตรที่สภา
จะได้ออกขึ้นก่อน ข้าพเจ้ายังค้นไม่พบว่าได้มีบัญญัติกำหนดไว้ใน
ธรรมนูญของประเทศอื่นใด แต่ตามรูปการณที่เป็นอยู่ในเมืองเรา
ณบัดนี้ ต้องนับว่าบัญญัติข้อนี้แยกคายมาก เพราะเป็นเครื่อง
กั้นคนที่ไว้การศึกษาไม่ให้มีอำนาจในการเมืองมากเกินไป อันเป็นของ
จำเป็นในเขตหวัดต่อหวัดเลยทีเดียว ด้วยเหตุที่ราษฎรของเรายังไม่เคย
ใช้สิทธิในการเมืองเลย จึงต้องคอยช่วยพยุ้งกันไว้ให้ดี.

อนึ่งควรกล่าวด้วยว่าบทบัญญัติข้อ ๒ แห่งมาตรา ๓๓ นั้นเป็นแต่
บทบัญญัติเฉพาะกาล เพราะเจตนาเป็นสมัยหวัดต่อพิงมีการเปลี่ยนแปลง
การปกครองใหม่ ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น คณะราษฎรจึงต้องระวัง
ไม่ให้บุคคลที่ไม่เข้าใจ ความมุ่งหมายของคณะ หรือเป็นปฏิปักษ์ ต่อตักษิ
ปกครอง แบบมีรัฐธรรมนูญเข้ามา ก่อความยุ่งยาก อันจะทำให้เสียการได้.
แต่เมื่อถึงสมัยที่ ๓ ข้อจำกัดนี้ก็หมดไป ซึ่งแปลว่าภายใน ๓๐ ปี
ราษฎรจะมีสิทธิเลือกใคร ๆ ก็ได้ตามชอบใจ.

ท่านที่พิจารณาธรรมนูญ มาตรา นี้โดยละเอียดคงจะสังเกตเห็นว่า
กฎหมายของเราไม่มีบทบัญญัติห้ามผู้ที่รับราชการประจำในรัฐบาลไม่
ให้สมัครเป็นผู้นับเดือกเหมือนดังในประเทศอื่น ๆ เช่นอังกฤษ เป็นต้น.
ทั้งนี้เป็นโดยในสมัยนี้ คนสำคัญ ๆ ของเรามักอยู่ในราชการทั้งสิ้น
ถ้าจะมีข้อจำกัดเช่นนี้ ราษฎรก็จะขาดกำลังสำคัญไปจนแทบทำงาน

ไม่ได้. แต่ข้าพเจ้าก็ยังเห็นอยู่ว่าสำหรับข้าราชการตุลาการนั้น ควร
มีข้อจำกัดในทำนองนี้บ้าง เพื่อผู้พิพากษาจะได้ไม่เอาการเมืองมาใช้
ประปนกับหน้าที่.

ส่วนที่ ๓ การเลือกผู้แทนสำหรับสภาราษฎร

ธรรมนูญมาตรา ๑๒ บัญญัติว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาราษฎร
“ประเภทที่ ๓ ที่ ๒” ให้ทำเป็นสามคนดังนี้ คือ :-

- (๑) ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนหมู่บ้าน.
- (๒) ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล.
- (๓) ผู้แทนตำบลเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร.

ส่วนการเลือก สมาชิกในสมัยที่ ๓ จะมีกฎหมายบัญญัติภายหลัง
โดยจะดำเนินการให้สมาชิก* ได้เลือกผู้แทนในสภาโดยตรง.

ข้อแรกที่ต้องสังเกตในมาตรานี้คือคำว่า “สมาชิกประเภทที่ ๓
ที่ ๒” ในราชกิจจานุเบกษานั้น น่าจะพิมพ์ตกคำว่า “สมัย” ไป
หนึ่งคำ. ที่ถูกต้อง “สมาชิกประเภทที่ ๓ สมัยที่ ๒” จึงจะอ่านได้
ความ เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้นอย่างไร ๆ ราษฎรก็ไม่มีสิทธิ์ที่
จะเลือกเอง.

ส่วนการเลือกนั้นยังไม่ทราบว่าจะใช้วิธีใดแน่. สำหรับสมัยที่ ๒
เข้าใจว่า คงใช้วิธี อย่าง เลือกกันนั้น ผู้ใหญ่บ้านไป พดาง ก่อน เพื่อ ความ
สะดวก.

* เห็นใจว่าหมายถึงราษฎรผู้เลือก

ตาม พระราชบัญญัติ ปกครอง ท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ การเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นทำให้นายอำเภอหนึ่งเป็นประธาน. เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอำนาจอำนาจการจะได้ถามความเห็นราษฎรให้พร้อมกันเลือกโดยเปิดเผยก็ได้ หรือเห็นว่าการที่เลือกโดยเปิดเผยจะไม่คล่องใจราษฎรผู้เลือก จะให้มาบอกโดยลับ ๆ แต่ที่ละคนมิให้เพื่อนรู้ว่าเลือกผู้ใดก็ได้. ส่วนการเลือกกำนัน (หัวหน้าตำบล) นั้น นายอำเภอต้องเป็นประธานเหมือนกัน และให้ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลหนึ่ง ๆ เลือกกันเป็นกำนันคนหนึ่ง โดยถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ.

วิธีเลือกผู้แทนกัน เป็นชั้น ๆ ไปนี้เข้าใจว่าผู้ร่างตั้งใจ ดำเนินตามแบบวิธีที่เขี่ยเหมือนกัน เพราะเมืองเรากับเมืองวัดเขี่ยราษฎรส่วนมากยังได้รับความศึกษาน้อยคล้าย ๆ กัน, จะให้เลือกผู้แทนโดยตรงในระวางนี้ย่อมจะไม่เป็นผลดี.

ส่วน วิธีเลือกผู้แทนโดยตรง นั้นใน ประเทศ ต่าง ๆ ทำกัน อยู่
๓ วิธี คือ:—

(๑) Scrutin d'arrondissement คือในจังหวัดหนึ่ง ๆ ให้ราษฎรเลือกผู้แทนได้เพียงคนเดียวจากจำนวนบุคคลหลายคนที่เสนอชื่อมาให้เลือก.

(๒) Scrutin de liste คือเลือกผู้แทนสำหรับทั้งมณฑลร่วมกันไปในคราวเดียว เช่นมณฑลหนึ่งราษฎรมีสัทธิเลือกผู้แทน ๑๐ คน

แต่มีผู้เสนอชื่อสมัครรับเลือกตั้ง ๕๐ คน ก็ให้ราษฎรทุกคนเลือกคน ๓๐ คน จากจำนวนชื่อทั้ง ๕๐ ซึ่งปรากฏอยู่ในบัญชีนั้น.

(๓) วิธีของอิตาเลียน (ฟาซัสต์) คือเลือกผู้แทนสำหรับทั้งประเทศที่เดียวพร้อมกันหมด เช่นจำนวนผู้มาชิกที่จะตั้งเลือกทั้งหมดมี ๕๐๐ คน แต่มีคนเดินชื่อมา ๓๐๐๐ ชื่อ ก็ให้ราษฎรทุกคนมีสิทธิเลือกผู้มาชิกทั้ง ๕๐๐ ตามใจสมัคร.

ส่วนการ ออกเสียงนั้นโดยมาก มักใช้วิธี ลงคะแนนลับ ซึ่ง เรียกว่า Australian Ballot System. ผู้ที่สมัครจะรับเลือกตั้งทุกคนคงไม่เสนอชื่อไว้ต่อเจ้าพนักงาน และราษฎรทุกคนที่มีสิทธิออกเสียงก็ลงชื่ออยู่ในทะเบียน. ครั้นถึงวันเลือกตั้ง เจ้าพนักงานต้องตรวจสอบชื่อผู้เลือกว่า มีอยู่ในบัญชีจริงหรือไม่ ถ้าเรียบร้อยแล้วแจกกระดาษมีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้พร้อมด้วยซองคนละ ๓ ใบ. ผู้เลือกมีหน้าที่ทำเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นกากบาทตรงกับชื่อผู้คนที่ตนพอใจจะเลือก, แล้วก็พับกระดาษนั้นได้ซองตั้งคืนเจ้าพนักงาน. เจ้าพนักงานมีหน้าที่ตรวจนับคะแนนค่าง ๆ แล้วก็ประกาศชื่อ ผู้ที่ได้รับคะแนนเป็นยอดเยี่ยม ซึ่งจะได้เป็นผู้มาชิกในรัฐสภาต่อไป.

ตามธรรมเนียมของเรา มาตรา ๓๕ การเลือกตั้งผู้แทนใด ๆ ท่านให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก. ถ้าเสียงเท่ากันท่านให้มีการเลือกตั้งครั้งที่ ๒. ถ้าครั้งที่ ๒ มีคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้คนกลางออกเสียงชี้ขาด และให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนกลางไว้.

๘๖
หมวตท ๒๒

ระเบียบการประชุมของสภา และคณะกรรมการราษฎร

บทนี้ร่างได้นำระเบียบการประชุมขององคมนตรีมาใช้ จึงควร
เทียบกับพระราชบัญญัติขององคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐ เพื่อความบริบูรณ์
ได้นำตัวบทของขรมนูญส่วนที่ ๓ มาดงไว้ดังนี้—

มาตรา ๓๘ ให้สมาชิกเดือกกัน จนนเป็น ประธาน ของสภา ๓ นาย
มีหน้าที่ดำเนินการของสภา และมีรองประธาน ๓ นาย เป็นผู้ทำการ
แทน เมื่อประธานมีเหตุขัดข้องชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ไม่ได้.

มาตรา ๓๙ เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถมาได้ ก็
ให้รองประธานเป็นผู้รักษาความเรียบร้อยในสภา และจัดการให้ได้
ปรึกษาหารือกันตามระเบียบ.

มาตรา ๔๐ ถ้าประธานและรอง ประธานไม่ อยู่ในที่ประชุมทั้ง ๒
คน ก็ให้สมาชิกที่มาประชุมเดือกตั้งกันเองเป็นประธานคนหนึ่งชั่วคราว
ประชุมนั้น.

มาตรา ๔๑ การประชุมปกติให้เป็นหน้าที่ของสภา เป็นผู้กำหนด.
การประชุมพิเศษจะมีได้ต่อ เมื่อ สมาชิกมี จำนวนรวม กันไม่น้อย
กว่า ๓๕ คนได้ร้องขอ หรือคณะกรรมการราษฎรได้ร้องขอให้เรียก
ประชุม การนัดประชุมพิเศษ ประธานหรือผู้ทำการแทนประธานเป็น

ผู้สั่งนัด. (ดูขรรมนูญบัญญัติ มาตรา ๗ ซึ่งกำหนดให้พระราชอาชญา
เป็นผู้กำหนด, บัด, เบ็ด, และตั้งเด็กประชุม).

มาตรา ๒๒ การประชุมทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่า
กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้.

มาตรา ๒๓ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้าง
มากเป็นประมาณ สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้า
มีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากันให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่ม
ขึ้นได้ข้อเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด.

มาตรา ๒๔ สมาชิกไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใด ๆ ที่ได้กล่าวหรือ
แสดงเป็นความเห็นหรือในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้หนึ่ง
ผู้ใดจะกล่าวตำหนิหรือเพราะเหตุอื่นหาได้ไม่.

มาตรา ๒๕ ในการประชุมทุกคราวประธานต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่ใน
สภาจตรายงานรักษาไว้ และเสนอเพื่อให้สมาชิกได้ตรวจแก้ไขรับรอง
แล้วให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมลงนามกำกับไว้.

มาตรา ๒๖ สภามีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่าง
หนึ่ง หรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอ
ต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงข้อหนึ่งก็ได้ ประธานอนุ
กรรมการนั้นเมื่อสภาไม่ ได้ตั้งก็ให้อนุ กรรมการ เลือกกันเองตั้ง ขึ้นเป็น
ประธานได้.

อนุกรรมการมีอำนาจเชิญบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้
อนุกรรมการ และ ผู้ที่เชิญ มาได้ รัับ สิทธิใน การ แสดง ความ เห็น ตาม
มาตรา ๒๔.

ในการประชุมอนุกรรมการนั้นต้องมีอนุกรรมการมาประชุมไม่น้อย
กว่า ๓ นาย จึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาหารือได้ เว้นแต่อนุกรรมการ
นั้นจะมีจำนวนคงจนเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมแค่ ๒ คน ก็ให้นับว่า
เป็นองค์ประชุมได้.

มาตรา ๒๗ ต่ถามีอำนาจตั้งระเบียบการปรึกษาหารือ เพื่อดำเนิร
การให้เป็นไปตามธรรมนูญ (ในชั้นแรกนี้ให้อนุโลมใช้ข้อบังคับสภา
กรรมการของคณะมนตรีเพราะที่ไม่ขัดกับธรรมนูญนี้ไปพลางก่อน)

ในที่นี้สุดควรสังเกตว่าธรรมเนียมของเรายังไม่มีบทบัญญัติ ให้สภา
ราษฎรทำการประชุมโดยเปิดเผย เพื่อให้ราษฎรเช่นคณะหนึ่งตั้งพิมพ์
เป็นต้น มีโอกาสเข้าไปฟังได้เหมือนในประเทศอื่น ๆ

ปัจฉิมกถา

(ความเห็นเรื่องธรรมนูญ)

ท่านที่ได้อ่านมาถึงเพียงนี้คงจะทราบถึงชนฮากการแห่งธรรมนูญ
ปกครองแผ่นดินสยามได้พอประมาณ ส่วนการลงเห็นเห็นว่าดีเลวอย่างไร

นั้นชอชกให้เขียนหน้าทของท่านจริงใจฉะฉานเอง. ในส่วนตัวข้าพเจ้าเห็น
 ว่าเมื่อได้ระดับถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่บังคับอยู่โดยรอบแล้ว, ธรรมเนียม
 ได้ร่างขึ้นดีเกินคาด เพราะผู้ร่างสามารถบรรจุศัพท์ซึ่งเป็นสาระสำคัญ
 ลงไปในธรรมเนียมฉบับนั้นโดยเกิดบังเอิญ. จริงอยู่เมื่ออ่านดูโดยพิถี
 พิศระหัย่อมจะเห็นข้อบกพร่องอยู่บ้างเป็นธรรมดา เช่นข้อความที่
 หลงเหลือที่กล่าวถึงประมุขแห่งประเทศนั้น มีผู้ทักอย่าง "กร๊าก" อยู่
 แต่ความจริงเหตุการณ์ก็บังคับให้เป็นเช่นนั้น เพราะในคราวเปลี่ยนแปลง
 การปกครองเช่นนี้ คนใหม่ที่เข้ามารับอำนาจแต่แรกย่อมจะไว้ใจผู้ที่อยู่
 เก่าได้ยาก จึงต้องจัดการป้องกันตัวตามควรแก่การ. เหตุนี้เองผู้เขียน
 ธรรมเนียมจึงได้ให้อำนาจอย่างมากมายไว้แก่คณะกรรมการราษฎร, แต่ก็
 เป็นความจำเป็นตามกาตัมยซึ่งเราควรเห็นใจ. ในกาตัมยเมื่อฉบับ
 เมื่อครั้งก่อนกับการปกครองแบบนั้นแล้ว คณะกรรมการราษฎรคงจะ
 แก้ไขธรรมเนียมให้คล้ายอำนาจของตนลงบ้าง และพระราชพิธีก็จะ
 ได้รับความยกย่องโดยควร. การที่จะเขียนในธรรมเนียมว่า "อำนาจสูงสุด
 ของประเทศอยู่กับราษฎร" (อย่างของเรา) หรือจะเขียนว่า "อำนาจสูง
 สุดอยู่กับพระราชพิธี" แต่ต้องทรงใช้อำนาจนั้นตามบทบัญญัติแห่ง
 ธรรมเนียม" (อย่างของญี่ปุ่น) ผลที่จะได้ก็คงเท่ากัน. ข้อที่ข้าพเจ้า
 เห็นว่าธรรมเนียมขาดไปอย่างสำคัญมีอยู่ข้อเดียว คือ อำนาจยุบสภาซึ่ง
 เป็นเครื่องประกันสิทธิของราษฎรอย่างเอก.

หนึ่งการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่งนิยมฟังเสียงราษฎรเป็นใหญ่ นั้น ถ้าไม่ระวังให้ดีก็จะถดถอยเป็นการปกครองอย่างคณาธิปไตย (Oligarchy) คือปกครองโดยบุคคลคนหนึ่ง (อันเป็นส่วนน้อย) เข้ายึดถือเอาอำนาจเด็ดขาดได้ จนเป็นเหตุให้ราษฎร ส่วน มาก ขาดความ ชี้อิสสระเหมือนอย่าง มีเจ้าชีวิต เด็ดขาด ของใครคนหนึ่งเหมือนกัน. ตัวอย่างเช่นรัสเซียซึ่งเรียกว่าประชาธิปไตยนั้น ความจริงก็เป็นเพียงคณาธิปไตยของคณะคอมมิวนิสต์ และรัฐบาลติดักก็เป็นคณาธิปไตยของคณะฟาสซิสต์ ตลอดจนประเทศจีนเพื่อนบ้านของเราเองก็อยู่ในอำนาจของก๊กมินตั๋ง. ราษฎรทุกหมู่ เหล่าหามันเสรีภาพจริงจริงไม่ เราจึงต้องพยายามหักล้างอันตรายข้อนี้ให้ได้.

นอกจากนี้แล้วต้องยอม รับว่า ความ คิดของคณะราษฎร ที่นำเอาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ เช่นการปกครองโดยมีกรรมการหลายคนเป็นผู้ใช้อำนาจแทนที่คน ๆ เดียวทุกหนทุกแห่งนั้นเป็นความคิดที่กล้ามาก. การใช้สัมมอหลาย ๆ สัมมอทำการร่วมกันคงจะมีผลดีกว่าใช้ สัมมอเดียวเป็นแน่ และข้าพเจ้าผู้ นี้มีความเห็นอย่างหนักแน่นว่า เป็นของน่าตอง. จริงอยู่ การผิดพลาดในระวางทดลองคงมีบ้าง แต่ถ้าผิดจริงก็แก้กันใหม่จะเป็นไร. สัมมอนี้เป็นสัมมอของคนหนุ่ม และธรรมดาคนหนุ่มควรกล้าเจียง. ธรรมดาคนหนุ่มควรกล้าได้กล้าเสีย. ขอแต่ให้ทุก ๆ คนมีความหวังดีคิดถึงประโยชน์ส่วนใหญ่นี้ให้ตลอดไปเถิด.

ภาคผนวก

สำนักหอสมุด

๑. ธรรมนูญประเทศรัสเซีย

(ย่อ)

อาณาจักรเดิมของรัสเซียได้แยกกันออกเป็นหลายรัฐภายหลังการ
 ฆตใหญ่ในปี ค. ศ. ๑๙๑๗ ซึ่งลัทธิปกครองแบบราชาธิปไตยได้ถูก
 เลิกล้ม. รัฐต่าง ๆ ที่แยกกันออกไปนั้นภายหลังได้กลับรวมกันเข้าอีก
 เวลานั้นมี ๗ รัฐด้วยกัน เรียกว่าสหรับบัณฑิตโซเวียตสังคมนิยมแห่งโซเวียต
 รัสเซีย (Union of Socialist Soviet Republics) ซึ่งได้นำธรรมนูญ
 ใหม่่ออกใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค. ศ. ๑๙๓๗ แล้วได้แก้ไข
 ใหม่่อีกหลายครั้ง.

ธรรมนูญนี้กล่าวว่รัสเซียเป็นสหรับบัณฑิตแห่งโซเวียต (คณะ) คน
 งาน, ทหาร, และชาวนา. กรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งสิ้นถูกยกเลิกหมด,
 ไม่ยอมให้ผู้ใดมีได้, ถ้อยคำที่ดินเป็นของ ๆ ราษฎรทั้งหมดใช้ร่วมกัน.
 ป่าไม้, บ่อแร่, ไร่นา, โรงงานอุตสาหกรรมและรถไฟต่าง ๆ นับเป็นของ
 ชาติทั้งสิ้น.

ราษฎรทุกคนมีเสรีภาพในความคิดเห็น, ในการถือศาสนา, ใน
 การขีดเขียน, และในการประชุมกัน.

อำนาจสูงสุดของประเทศ อยู่ที่ สันนิบาตใหญ่ แห่ง รัสเซีย ทั่วไป
 (All-Russian Congress of Soviets) ซึ่งประชุมกันปีละครั้ง. สันนิบาต
 ใหญ่นี้ประกอบด้วยผู้แทนโซเวียตจังหวัด และผู้แทนโซเวียตมณฑล

จังหวัดต่าง ๆ ได้ผู้แทน ๓ คนสำหรับราษฎร ๒๕,๐๐๐ คน, ส่วนผู้แทน
มณฑลนั้นกำหนดให้ราษฎร ๑๒๕,๐๐๐ คนเลือกผู้แทนคนหนึ่ง.

สันนิบาตใหญ่เป็นผู้เลือกคณะกรรมการกลาง (All-Russian Central Executive Committee) ซึ่งมีสมาชิก ๔๐๐(?)คน. คณะบริหาร
กลางนี้ประชุมกันปีละ ๓ ครั้ง และมีอำนาจเต็มที่ทางนิติบัญญัติ, ธุระ
การ, และตุลาการ. คณะบริหารกลางแบ่งออกเป็นสองสภา สภา
หนึ่งเรียกว่า สภาแห่งสหรัฐ (Union Council) มีสมาชิก ๔๕๓ คน
เลือกจากทั้งประเทศ. อีกสภาหนึ่งเรียกว่าสภารัฐต่าง ๆ (Council of
Nationalities) มีสมาชิก ๑๓๖ คน. คือรัฐหนึ่ง ๆ ส่งผู้แทนมาได้ ๕
คน กับมีผู้แทนแห่งแคว้นอิสระต่าง ๆ สัมทบด้วย. กฎหมายทั้งอัน
ต้องได้รับความยินยอมของ ๒ สภา. สำหรับกาตปคติซึ่งคณะบริหาร
กลางมิได้ประชุมกัน กรรมการแห่งคณะบริหารกลาง ๒๗ คนเรียก
ว่า Praesidium เป็นผู้ดูแลการแทนและมีอำนาจนิติที่ชาติเช่นเดียวกับ
คณะบริหารกลาง. คือมีอำนาจเจรจาการเมืองกับต่างประเทศ, ทำ
สัญญาไมตรี, เปลี่ยนแปลงเขตแดนของประเทศ, ประกาศสงคราม
และทำสันติภาพ, กับเป็นผู้ให้สัตยาบันสัญญาต่าง ๆ. แต่เมื่อคณะ
กรรมการดูแลการ จัดการไปไม่เป็น ที่พอใจของ คณะบริหารกลาง ๆ มี
สิทธิที่จะบอกยุบเสียได้.

ถัดจากคณะกรรมการดูแลการ มีคณะผู้รักษากฎ คือ เหนามตี้ ๓๓ คน (Council of the People's Commissars) ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการดูแลการ โดยตรง และยังคงรับผิดชอบต่อคณะบริหารกลางและระดับนิบาตใหญ่ด้วย. ผู้รักษากฎคนหนึ่ง ๆ มีกรรมกรอีกคนหนึ่งจะคนสำหรับช่วยดูแลการในกระทรวงคนอีกชั้นหนึ่ง.

ราษฎรทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชาย, ชาตโค, ชาตนาโค, มีสิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนได้, แต่ต้องมีอายุอย่างน้อย ๓๑ ปี และต้องเลี้ยงชีพโดยแรงงานของตนเองหรือเป็นทหารบกทหารเรือ. ผู้ที่กินดอกเบี้ยหรือใช้งานผู้อื่นในทางค้ากำไรก็ดี, นักพรตก็ดี, ตำราชักแห่งราชวงศ์เก่าก็ดี, คำรวงในสมัยราชาธิปไตยก็ดี, เหล่านี้ไม่มีเสียงในการเมืองเลย.

นอกจากการปกครองแห่งรัฐบาลกลางดังกล่าวแล้ว รัฐทั้ง ๑๗ ที่รวมกันเข้าเป็นประเทศรัสเซียปัจจุบันยังมีดินนิบาตแห่งรัฐ, คณะบริหารกลาง, กรรมการดูแลการ, และคณะเหนามตี้ของตนเองอีกทุก ๆ รัฐ.

อนึ่งควรกล่าวด้วยว่านอกจากสภาต่าง ๆ ซึ่งมีผู้แทนราษฎรดังกล่าวแล้วข้างต้น ในประเทศรัสเซียยังมีสมาคมของคณะคอมมิวนิสต์ซึ่งทำการค้ำยันไปกับรัฐบาลด้วย. คณะคอมมิวนิสต์นี้มีอำนาจมากที่สุด ในรัสเซียและกิจการใดที่คณะคอมมิวนิสต์คัดค้านแล้ว รัฐบาลกลางก็ย่อมทำตามเกือบทุกอย่าง. วิธิตำเนิรการ ของคณะนี้ก็คือใช้วิธีใดก็เพียง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาระงานของประเทศ. เนื่องจากการโต้เถียงนี้
รัฐขนาดกลางก็ได้ประโยชน์เหมือนกัน คือรัฐบาลมีโอกาสดทรวามความคิด
ของราษฎรส่วนสำคัญก่อนที่จะจัดการใด ๆ.

การปกครองประเทศที่ดีขึ้นควรเรียกได้ว่าปกครองกันโดยสภา
เพราะมีสภาและคณะกรรมการทั่วทุกหนทุกแห่ง. ทั้งนี้โดยเขาไม่มีประ
สงค์จะให้อำนาจสิทธิ์ขาดอยู่กับคน ๆ เดียวในที่ใดเลย ซึ่งพอจะเทียบ
ได้กับวิธีปกครองปัจจุบันของเรา.

๒. รัฐธรรมนูญประเทศจีน

(ย่อ)

รัฐบาลจีนแห่งกรุงนานกิงมีต้น คือรัฐบาลซึ่งเป็นผู้แทนของ
ที่กั้นตั้ง. ตามกฎหมายจัดระเบียบการของรัฐบาลระดับติดจีน ประกาศ
ใช้เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๗ การปกครองของประเทศจีนอยู่
ในอำนาจของสภา (Yuan) & สภา คือสภานิติบัญญัติ, สภา
บริหาร, สภาตุลาการ, สภาสอบไล่, และสภาควบคุมการงาน.
ประมุขสูงสุดของประเทศ คือประธานาธิบดี ซึ่งมีรัฐมนตรีเป็น
จำนวน ๑๒ ถึง ๑๖ คนเป็นผู้ช่วย. นายกและอุปนายกของสภาทั้ง ๕
นั้นได้มาจากคณะรัฐมนตรี.

สภาบริหาร (Executive Yuan) เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดทาง
 ข้าราชการของประเทศ มีหน้าที่เสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการงาน
 แผนกปกครองต่อสภานิติบัญญัติ. การทำงานประมาณ, ให้อภัยโทษ,
 ประกาศสงครามและทำสันติภาพ, ทำสัญญาไมตรี, และเจรจา
 ความเมืองนั้น สภาบริหาร ทำได้โดยความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติ.
 สภานี้มีเสนาบดีต่าง ๆ เป็นผู้ช่วย. ส่วนกิจการพิเศษของทบวงการ
 หนึ่ง ๆ อาจมีกรรมการควบคุมอีกชั้นหนึ่ง. เสนาบดีเป็นแต่เพียงพนักงาน
 คอยรับบัญชาจากสภาบริหาร.

สภานิติบัญญัติ (Legislative Yuan) เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุด
 ทางออกกฎหมาย. สภานี้มีหน้าที่อนุมัติการออกกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับ
 การทำงานประมาณ, ให้อภัยโทษ, ประกาศสงครามและทำ
 สันติภาพ, เจรจาการเมืองกับต่างประเทศ, และทำสัญญาไมตรี
 ทั่วไป. สมาชิกสภาอย่างมามี ๕๘ คน ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ตั้งโดยคำ
 แนะนำของนายกแห่งสภา. สมาชิกมีสิทธิอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี
 และผู้ที่ทำการทำงานของรัฐบาลจะเป็นสมาชิกไม่ได้.

สภาตุลาการ (Judicial Yuan) เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดทาง
 ตุลาการ มีหน้าที่จัดระเบียบการศาลยุติธรรมและควบคุมการพิจารณา
 พิพากษาทั่วไป ทั้งเป็นผู้รักษาวินัยของผู้พิพากษา และวินิจฉัย
 คดีเกี่ยวกับการปกครองด้วย. การให้อภัยโทษก็ดี, การรอกการลง

ชาชนาก็คือ การค้นศัพท์แห่งการเป็นพลเมืองก็ดี, เป็นหน้าที่ของ
นายกตถาณจะเสนอขึ้นไปยังรัฐบาลกลางเพื่อขอความอนุมัติ.

สภาสอบได้ (Examination Yuan) มีหน้าที่ควบคุมและจัด
การสอบได้ผู้ที่ประสงค์จะทำการในรัฐบาลทั่วไป. คนทำการรัฐบาล
จะต้องสอบได้ได้ตามหลักผู้ซึ่งสถานรับรองทั้งนี้.

สภาควบคุมการงาน (Control Yuan) มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้
ควบคุมการงานของรัฐบาลทั่วไปตามกฎหมาย ทั้งเป็นผู้ไต่สวน
พิจารณาข้าราชการที่ทำผิดหน้าที่ และเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีเงินของ
ประเทศทั่วไปด้วย. สมาชิกสถานนี้มีอย่างมา ๒๘ คน ซึ่งจะถูกถอด
ถอนจากตำแหน่งไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้. สมาชิก
ทั้งปวงจะมีตำแหน่งการงานในรัฐบาลด้วยไม่ได้.

สภาทั้ง ๕ นี้ยังได้ควบคุมของกักมันตงอีกคั้งหนึ่ง ซึ่ง
ประชุมกันประมาณปีละ ๓ ครั้ง.

ทั้งนี้เห็นได้ว่าประเทศจีนได้นำดีธิปไตยของชาติเข้ามาใช้ ใน
ตอนที่มีสภาหลายสภาเป็นผู้ใช้อำนาจของบ้านเมือง.

๓. ธรรมเนียมประเทศเคอร์รี่

(ย่อ)

ธรรมเนียมการปกครองปัจจุบันของประเทศเคอร์รี่ ได้ประกาศ
ใช้เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๕. ธรรมเนียมบัญญัติว่าประเทศ

เคอร์ก็เป็นที่นับถือกิตติมศักดิ์ของชาติคือยึดตาม อำนาจอสูงสุดของประเทศ
อยู่ที่ราชรัฐ แดงด์ภาผู้แทนราชรัฐ (Grand National Assembly)
เท่านั้นเป็นผู้ใช้อำนาจแทนราชรัฐได้. สภาราชรัฐใช้อำนาจทาง
นิติบัญญัติเองโดยตรง ส่วนอำนาจบริหารนั้นให้ประธานาธิบดี
และคณะเสนาบดีเป็นผู้ใช้แทนในนามของสภา. ฝ่ายอำนาจตุลาการ
ศาลเป็นผู้ใช้ในนามของสภาผู้แทนราชรัฐเช่นเดียวกัน และศาลมี
ความอิสระไม่ต้องถูกรบกวนในการนั้น. สภาผู้แทนราชรัฐเป็นผู้
ทำ, แก้ไข, และยกเลิกกฎหมายของบ้านเมือง, เจริญการเมือง
และทำสัญญากับต่างประเทศ, ประกาศสงคราม, ตรวจแก้และรับ
รองกฎหมาย, ทำงบประมาณ, ทำเงินตราออกใช้, ให้สัมปทานต่าง ๆ,
ให้อภัยโทษ, ตัดโทษ, ควบคุมการพิจารณาของศาล และเป็น
ผู้จัดการบังคับตามคำสั่งของศาลในเรื่องประหารชีวิต.

ราชรัฐที่เป็นชายอายุ ๓๗ ปีขึ้นไปมีสิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนใน
สภาราชรัฐทุกคน แต่ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกในสภาจะต้องมีอายุ
๒๕ ปีเป็นอย่างน้อย.

ในประเทศเคอร์ก็ มีการเลือก สมาชิกของ สภา ราชรัฐใหม่ หมด
ทุก ๆ ๔ ปี. สภาต้องประชุมกันอย่างน้อยปีละครั้ง และต้องนั่ง
ประชุมอย่างน้อยปีละ ๖ เดือน. ประธานาธิบดีหรือสมาชิกเป็นจำนวน

๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิร้องขอให้มีการประชุม พิเศษได้ การประชุมย่อมกระทำกันโดยเปิดเผยแต่จะประชุมลับก็ได้ สมาชิกได้รับความคิดเห็นของบางอย่างเหมือนกันในประเทศอื่น ๆ.

ประธานาธิบดีนั้นสภาราษฎรเป็นผู้เลือกจากสมาชิกของสภานั้นเอง และต้องออกจากตำแหน่งเมื่อหมดอายุของสภาหนึ่ง ๆ แต่สภาใหม่จะเลือกซ้ำอีกก็ได้. ประธานาธิบดีไม่มีสิทธิเข้าประชุมในสภาและจะออกเสียงลงคะแนนในการประชุมก็ไม่ได้. กฎหมายธรรมดาที่สภาราษฎรลงมติพร้อมกันตั้งขึ้นมาให้ประธานาธิบดีประกาศใช้นั้น ประธานาธิบดีมีสิทธิที่จะ ทักท้วง และส่ง กลับไปให้ สภา ราษฎร วิจัยใหม่ได้ ภายในกำหนด ๓๐ วัน. ถ้าสภาลงมติขึ้นตามมติเดิม แม้ประธานาธิบดีจะไม่เห็นพ้องด้วย สภามีอำนาจออกประกาศใช้กฎหมายนั้นได้ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญปกครอง ประธานาธิบดีไม่มีอำนาจทักท้วงเลย. รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ด้วยว่าประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการแห่งกองทัพบกในนามของสภาราษฎร และเป็นผู้แต่งตั้ง อัครมหาเสนาบดีจากจำนวนสมาชิกในสภา. อัครมหาเสนาบดีเป็นผู้แต่งตั้งเสนาบดีต่าง ๆ จากสมาชิกของสภาอีกชั้นหนึ่ง. คณะเสนาบดีมีความรับผิดชอบ ร่วมกันและเฉพาะตัว สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ นโยบายปกครองประเทศ ส่วนประธานาธิบดีไม่มีความรับผิดชอบเช่นนั้น. ในประเทศเคอร์ที่มีสภา รัฐมนตรี (Council of State) สำหรับทำหน้าที่

ที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาดด้วย รัฐมนตรีนั้นถ้าผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง.

การปกครองประเทศเตอร์กเหมือนกันของเราตามประการ คือ—
 (๑) อำนาจสูงสุดของประเทศอยู่ที่ราษฎร (๒) ต่ถ้าผู้แทนราษฎรมีสภาเดี่ยว (๓) ประมุขของประเทศมีอำนาจยับยั้งกฎหมายไว้ได้ ๓๐ วัน. แต่เตอร์กผิดกับเราที่ประธานาธิบดีเป็นผู้เลือกอิคริมทาเดนาบัตเซง ส่วนกษัตริย์ของเราไม่มีอำนาจดังนี้.

๔. ขรรมนุญประเทศอิตาลี

(ย่อ)

ขรรมนุญปกครองของอิตาเลียนี่ส่วนมาก คงถือตาม ขรรมนุญเก่าซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๗. ตามขรรมนุญนี้อำนาจเด็ดขาดแผนกตุระการอยู่กับกษัตริย์ ซึ่งทรงมีเสนาบดีเป็นผู้ทำการแทน, ส่วนอำนาจนิติบัญญัติอยู่ที่กษัตริย์และรัฐสภาารวมกัน. รัฐสภาแบ่งออกเป็นสองสภา คือ สภาผู้มั่งอายุได้ (Senate) กับสภาผู้แทนราษฎร (Chamber of Deputies) แต่บัดนี้ยังมีสภาคณะฟาซิสต์ (Fascist Grand Council) เข้าใช้อำนาจร่วมกันด้วย. สภาคณะฟาซิสต์มีสมาชิกสำคัญ ๔ คนอยู่ในตำแหน่งได้โดยไม่จำกัดเวลา, สมาชิกพิเศษอีก ๑๘ คนโดยมากเป็นข้าราชการชั้นเสนาบดี ซึ่งมีสิทธิเป็น สมาชิกได้ตลอดเวลาที่ยังอยู่ในตำแหน่งราชการ, กับยังมีสมาชิกอื่น ๆ อีกเป็น

จำนวนไม่จำกัด ซึ่งหัวหน้ารัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้ง แต่ให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปีเป็นอย่างมาก. สภาคณะฟาสซิสต์เป็นผู้เสนอชื่อสมาชิกสภาซึ่งคณะฟาสซิสต์เห็นสมควรให้ราษฎรเลือกตั้ง และเสนอเรื่องกฎหมายที่รัฐสภาสมควรจะนำออกใช้.

สภาผู้มีอายุได้มีเจ้าในราชตระกูล ซึ่งมีพระชนม์อย่างน้อย ๒๓ ปี กับบุคคลอื่นอายุไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีซึ่งกษัตริย์เป็นผู้ทรงเลือกตั้งให้ประจำตำแหน่งได้ตลอดชีวิต. บุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้เคยทำราชการในตำแหน่งสำคัญหรือมีชื่อเสียงในทางอื่น, หรือเป็นผู้เสียภาษีเป็นจำนวนอย่างน้อยปีละ ๓๐๐๐ ดัฟ. จำนวนสมาชิกสภาฉบับเดิม ๔๓๘ คนซึ่งเป็นเจ้าเสีย ๓๓ องค์.

ราษฎรที่เป็นชายอายุ ๒๓ ปี หรืออายุตั้งแต่ ๓๘ ปีขึ้นไป แต่ทำการสมรสแล้ว มีสิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนได้.

สภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิก ๔๐๐ คนซึ่งอยู่ใน ตำแหน่ง มีกำหนด ๕ ปีและได้รับเงินเดือนปีละ ๒๓๐๐๐ ดัฟ. วิธีเลือกสมาชิกนั้นให้สมาชิกและหมู่ราษฎรต่าง เสนอชื่อผู้สมัครไว้เลือก ขึ้นมา ๘๐๐ ชื่อ. จากจำนวนนี้ คณะฟาสซิสต์เลือกเอา ๔๐๐ คนเป็นผู้แทนคณะฟาสซิสต์แล้ว จึงให้ราษฎรทั่วไปเลือกอีกต่อหนึ่ง. จนถึงเวลานี้ปรากฏว่าราษฎรมักเลือกผู้แทนของคณะฟาสซิสต์เกือบหมด.

เสนาบดีทุกคนมีสิทธิเข้าใต้อ่างในที่ประชุมได้ทั้งสองสภา แต่

ไม่มีสิทธิออกเสียงลงมติ เว้นแต่จะเป็นสมาชิกของสภาชั้น ๆ. เสนาบดีต่างรับผิดชอบโดยตรงต่ออัครมหาเสนาบดีและต่ออภิศัตรูย์สำหรับกิจการที่ทำไปตามหน้าที่ของตนโดยฉะเพาะ. ส่วนอัครมหาเสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบต่ออภิศัตรูย์สำหรับรัฐประศาสน์นโยบายทั่วไป.

รัฐบาลของอิตาลีเห็นได้ว่าเป็นคนาธิปไตยของคณะฟาสซิสต์โดยแท้ แต่คณะฟาสซิสต์เองก็ยอมอยู่ในบังคับของหัวหน้าคนเดียวก คือ มุสโสลินี จึงมีลักษณะเป็นการปกครองโดยคน ๆ เดียวคืออำนาจเผด็จการ (Dictatorship).

๕. ธรรมเนียมประเทศอังกฤษ

(ย่อ)

การเขียนคำอธิบายธรรมเนียมปกครองของอังกฤษไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย เพราะอังกฤษเกือบจะเป็นชาติเดียวในโลกที่ไม่ได้รวบรวมธรรมเนียมปกครองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในแห่งเดียวกัน. ธรรมเนียมของอังกฤษเจตนาได้แยกย้ายกันอยู่ในที่ต่าง ๆ โดยเป็นคำพิพากษาของศาลบ้าง, เป็นคำสัญญาของอภิศัตรูย์ให้ไว้ต่อราชฎรบ้าง, เป็นพระราชบัญญัติบ้าง, ในที่สุดที่เห็นเพียงธรรมเนียมประเพณีเฉย ๆ ก็มี.

อำนาจสูงสุดแห่งประเทศอังกฤษอยู่ที่รัฐสภาปาร์เลียมেন্ট (King in Parliament) ซึ่งแบ่งออกเป็นองค์สาม คือ อภิศัตรูย์, ผู้มีบรรดาศักดิ์, และผู้แทนราชฎรสามัญ. แต่องค์หนึ่ง ๆ หนึ่งห้าอำนาจ

เสมอกันไม่. สภาราชฎรดำมัญย่อมมีเสียงเด็ดขาดมากกว่าเพื่อน
 เกือบจะเป็นรัฐาธิปัตย์ในตัวเอง. กษัตริย์เป็นผู้เรียกนัดประชุมรัฐ
 สภา และเมื่อหมดฤดูประชุมคราวหนึ่ง ๆ กษัตริย์เป็นผู้ตั้งเดือนการ
 ประชุมไปคราวหน้า. สมาชิกรัฐสภาอยู่ในตำแหน่งได้มีกำหนดคนละ
 ๕ ปีเป็นอย่างมาก คือทุก ๆ ๕ ปีต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่หมดครั้ง
 หนึ่ง และในระหว่างเวลา ๕ ปีนี้ กษัตริย์ยังมีอำนาจตั้งยุบเลิกรัฐสภาเพื่อ
 ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่ทั้งหมดได้ทุกเมื่อ.

รัฐสภาโดยตรงแบ่งออกเป็นสภาผู้มั่งมรตาศักดิ์ (House of
 Lords) และสภาผู้แทนราชฎรดำมัญย (House of Commons).

สภาผู้มั่งมรตาศักดิ์มีสมาชิกประมาณ ๗๕๐ คน ซึ่งมีสิทธิอยู่ใน
 ในตำแหน่งดังนี้ คือ (๑) โดยสืบตระกูล, (๒) โดยกษัตริย์ตั้ง
 แต่งเป็นผู้มั่งมรตาศักดิ์, (๓) โดยตำแหน่งหน้าที่ เช่น เป็นผู้พิพากษา
 ศาลฎีกา, หรือมีสมณศักดิ์เป็นมหาสังฆราช (๒ คน) หรือสังฆราช
 (๒๔ คน) (๔) โดยเป็นผู้มั่งมรตาศักดิ์รับเลือกมาจากไฮร์แดนส์,
 (๕) โดยเป็นผู้มั่งมรตาศักดิ์จากัดกยศแดนส์รับตั้งซึ่งกำหนดอายุของ
 รัฐสภาหนึ่ง ๆ.

สภาผู้มั่งมรตาศักดิ์ไม่มีสิทธิเสนขอหรือทักท้วงกฎหมายที่เกี่ยวกับ
 การเงิน แต่อาจยับยั้งกฎหมายนี้ได้ ๓ เดือน. ส่วนกฎหมายธรรมดา
 นั้น สภาผู้มั่งมรตาศักดิ์ มีสิทธิส่งกลับตงไปให้สภาราชฎรดำมัญยวินิจฉัย

ใหม่ แต่ถ้าสภาสามัญส่งกฎหมายนั้นคืนไป ๓ ครั้งและเวลาดังเวลายไป
แล้วได้ ๒ ปีนับแต่วันเสนอครั้งแรก แม้สภาผู้มั่งรเวรตาศักดิ์จะไม่ยินยอม
ด้วย กษัตริย์ก็มีอำนาจออกประกาศใช้กฎหมายนั้นได้. จึงเห็นได้ว่าสภา
ผู้มั่งรเวรตาศักดิ์เกือบไม่มีอำนาจโดยตรงเหลืออยู่เลย. บัดนี้คงทำหน้าที่
ที่แต่เป็นผู้ทักท้วงชี้ตแหน่ง, และแก้ไขข้อบกพร่องของสภาสามัญเท่านั้น.

สภาพระราชวังสามัญ มีสมาชิกประมาณ ๖๑๕ คนซึ่งเป็นผู้แทน จัง
หวัด, มณฑล, หรือมหาวิทยาลัย. ผู้จะเป็นสมาชิกต้องมีอายุ ๒๐ ปีเป็น
อย่างน้อย และบุคคลเหล่านั้นจะนั่งในสภานี้ไม่ได้คือ: -นักพรตของคริสต์
ศาสนิกายต่าง ๆ, ผู้รับเหมากรงานจากรัฐบาล, เจ้าพนักงานผู้
นับคะแนนออกเสียงในตำบลที่ตนเป็นเจ้าของ. นอกจากนี้ผู้เป็น
สมาชิกของ สภาพระราชวัง สักดิ์ ก็ถูกห้ามมิให้นั่งในสภาพระราชวังสามัญด้วย.
ส่วนสตรีที่มีสิทธิเป็นสมาชิกได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๓๘ และสตรีคนแรกถูก
เลือกเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๘.

สมาชิกของสภาพระราชวังสามัญที่ไม่ได้รับเงินเดือนจากรัฐบาลโดย
ทางอื่นแล้วได้เงินเดือนซึ่งปีละ ๕๐๐ ปอนด์ ส่วนสมาชิกสภาผู้มั่งรเวรตาศักดิ์
ไม่ได้รับสิทธิรับเงินนี้.

ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๒๘ เป็นต้นมาพระราชวังทั้งชายและหญิงมีสิทธิออก
เสียงเลือกผู้แทนโดยเสมอภาคกัน แต่ผู้เลือกทุกคนต้องมีอายุ ๒๑
ปีเต็ม และเป็นผู้อาศัยอยู่ในบ้านซึ่งคิดค่าเช่าอย่างน้อยปีละ ๑๐ ปอนด์.

ผู้ที่ได้ปริญญาของมหาวิทยาลัยในประเทศ อังกฤษ ยังมีสิทธิออกเสียง
เลือกผู้แทนของมหาวิทยาลัยอีกเสียงหนึ่งด้วย.

ส่วนผู้ที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกผู้แทน คือสมาชิกสภาผู้
บรรดาศักดิ์, ผู้เยาว์, ชนต่างด้าว, บุคคลล้มละลาย, ผู้ไร้หรือ
เสมือนไร้ความสามารถ.

การโหวตเลือกสมาชิกทั้งหมด ของสภาใหม่นั้นต้อง กระทำในวัน
เดียวกันทั่วทั้งประเทศ เว้นแต่ในมณฑลออกซฟอร์ด, เซ็ตแดนต์, และ
ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้น จะไม่เลือกพร้อมกับที่อื่น ๆ ก็ได้. ในบั
นราชรัฐอังกฤษมีสิทธิเลือกผู้แทนโดย ตรงสำหรับเข้านั่งในสภาราชรัฐ
สามัญ โดยราชรัฐ ๗๐๐๐๐ คนได้ผู้แทน ๓ คน. ในปี ค.ศ. ๑๙๒๙
ราชรัฐที่มีสิทธิออกเสียงเช่นนี้มีจำนวนประมาณ ๒๗,๘๕๐,๐๐๐คน (พล
เมืองอังกฤษในปีนั้นรวมทั้งเวสต์, สก็อตแลนด์ และเกาะไกลด์เคียงด้วยมี
๕๒,๙๑๙,๗๓๐ คน).

ตามหลักถือว่าอำนาจบริหารอยู่ที่กษัตริย์ แต่ความจริงคณะ
เสนาบดีซึ่งมีอัครมหาเสนาบดีเป็น หัวหน้าเป็นผู้ ใช้อำนาจเกือบทั้งสิ้นใน
นามของกษัตริย์ตลอดจนอำนาจภัยโทษ. อัครมหาเสนาบดีโดยมาก
ก็คือประธานแห่งคณะกรรมการเมืองที่มีเสียงมากที่สุดใกรัฐสภาในเวลาหนึ่งๆ
และอัครมหาเสนาบดีเป็นผู้เลือกตั้งคณะ เสนาบดีจากหมู่ สมาชิกของรัฐ
สภา โดยพระราชานุญาตของกษัตริย์. ส่วนอัครมหาเสนาบดีเอง
นั้นกษัตริย์ทรงเป็นผู้ตั้ง.

การงานของเมืองอังกฤษดำเนินไปได้ดีเพราะคณะเสนาบดีเป็นส่วน
 หนึ่งของรัฐสภา ซึ่งแปลว่าอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติกับขบวนการกตม
 เกิดด้วยกัน. กฎหมายต่าง ๆ นั้นโดยมากคณะเสนาบดีเป็นผู้เสนอร่าง
 และถ้าเช่นนั้นเรียกว่า Public Bill แต่ต่อมาขบวนการคณะเสนาบดี
 กฎหมายบ้างก็ได้ และร่างกฎหมายเช่นนั้นเรียกว่า Private Bill. ข้อ
 ที่ควรสังเกตเรื่องคณะเสนาบดีอังกฤษคือ ด้วยเหตุที่รัฐสภาเป็นผู้
 ตั้งคณะเสนาบดีโดยแท้จริง คณะเสนาบดีจึงต้องอยู่ในความควบคุม
 ของรัฐสภา และโดยปกติ ถ้าสภาไม่มีความเชื่อถือแล้ว คณะเสนาบดี
 ต้องออกจากตำแหน่ง. แต่บางครั้งที่คณะเสนาบดีกับรัฐสภาเกิดขึ้น
 ไม่ตรงกันเช่น ถ้าคณะเสนาบดีเข้าใจว่าราษฎรส่วนใหญ่เข้าข้างตน
 คณะเสนาบดีอาจขอให้กษัตริย์ตั้งยุบสภาเสีย และเดี๋ยงัดมาชิกสภา
 ใหม่ได้. ด้วยเหตุที่ต่างฝ่ายต่างมีอำนาจควบคุมกันอยู่เช่นนั้น การ
 งานของอังกฤษจึงดำเนินไปได้โดยสะดวกเป็นสายกลาง เพราะผู้ใช้อำ
 นาจอฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารไม่ใคร่ขัดกันเหมือนที่เป็นอยู่ในอเมริกา
 เสมอ ๆ.

ส่วนอำนาจทางตุลาการนั้นแยกไว้ให้โรงศาล ซึ่งมีอำนาจและ
 ความอิสระเต็มที่. หมายของศาลทั้งต้นออกเป็นพระบรมราชโอง
 การของพระเจ้าแผ่นดิน ใครขัดหมายก็เท่ากับ ขัดพระราชาอำนาจ,

แต่ในเมืองอังกฤษไม่มีกระทรวงยุติธรรม. แต่ตุลาการสูงสุดของประเทศอังกฤษซึ่งเรียกว่า Lord Chancellor นั้นเป็นสมาชิกแห่งคณะเสนาบดีด้วยเหมือนกัน.

๖. ธรรมเนียมประเทศฝรั่งเศส

(ย่อ)

ธรรมเนียมปกครองประเทศฝรั่งเศสปัจจุบัน ซึ่งเดิรตามหลักธรรมเนียมอังกฤษนั้น ได้ประกาศใช้ตั้งแต่ปี ค. ศ. ๑๗๘๕ แต่ได้เพิ่มเติมแก้ไขอีกหลายครั้ง. ตามธรรมเนียมอำนาจทางนิติบัญญัติอยู่กับสภาผู้มิฮาอุโล่และสภาผู้แทนราษฎร ส่วนอำนาจฝ่ายบริหารมอบไว้กับประธานาธิบดีและคณะเสนาบดี.

ประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๗ ปี โดยสภาผู้มิฮาอุโล่กับสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรวมกันนั้นเป็น สภาสำหรับชาติ (National Assembly) เป็นผู้เลือก. ประธานาธิบดีมีหน้าที่ประกาศใช้และควบคุมการใช้กฎหมาย, มีอำนาจตั้งข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน, ให้อภัยโทษเฉพาะบุคคล, และทำสัญญากับต่างประเทศ. แต่การทำสัญญาที่กระทบกระเทือนถึงอาณาเขตของฝรั่งเศสไม่ว่าที่ใดก็ดี การประกาศสงครามก็ดี ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาเสียก่อน. ประธานาธิบดีอายุบสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของสภา

ผู้มีอายุได้ เพราะฉะนั้นอำนาจยุบสภาจึงเกือบไม่ได้ใช้เลย. เมื่อตำแหน่ง
ประธานาธิบดีว่างลงเมื่อใดให้รัฐสภาารวมกันเลือกตั้งคนใหม่ขึ้นทันที.

อัครมหาเสนาบดีนั้นประธานาธิบดีเป็นผู้เลือกจากหมู่สมาชิกของรัฐสภา
และอัครมหาเสนาบดีกับประธานาธิบดีช่วยกันเลือกคณะเสนา
บดีอีกคั้งหนึ่ง. เสนาบดีโดยมากเป็นสมาชิกของรัฐสภา แต่ไม่จำ
ต้องเป็นตังหั้นเสมอไป เช่นบางครั้งก็ให้นายทหารเป็นเสนาบดีกตงาใหม่
เสนาบดีต่างคนต้องรับผิดชอบเพราะตัวต่อรัฐสภาสำหรับการงานในกระ
ทรวงของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งคณะสำหรับรัฐประศาสน์ใน
บายของรัฐบาต.

ราษฎรทุกคนที่เป็นชายและมีอายุ ๒๓ ปี มีสิทธิออกเสียงเลือก
ผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎร. สภานี้มีอายุอย่างมาก ๔ ปีแต่ก็ตั้ง
เลือกสมาชิกใหม่หมด. ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งต้องมีอายุอย่างน้อย ๓๕ ปี.
วิธีเลือกเดี่ยวนั้นใช้ Scrutin d'arrondissement คือราษฎรคนหนึ่ง ๆ
มีสิทธิเลือกผู้แทนประจำจังหวัดของตนคนเดียว เวลานั้นสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรมี ๒๓๒ คน.

สภาผู้มีอายุได้มีสมาชิก ๓๓๔ คน ซึ่งต้องมีอายุ ๔๐ ปีเป็น
อย่างน้อย สมาชิกนั้นอาจอยู่ในตำแหน่งได้คนละ ๘ ปี และ ๓ ใน ๓
แห่งสมาชิกทั้งหมดต้องมดัดเดรกันออกจากประจำการทุกปี.

รัฐสภาทั้งสองต้องประชุมกันทุกปี ๆ หนึ่ง ๆ ต้องนั่งประชุมมีกำ
10/08/2565

หนด ๕ เดือนเป็นอย่างน้อย. นอกจากนี้ประธานาธิบดีหรือสมาชิกครั้ง
จำนวนของสมาชิกทั้งหมดอาจร้องขอให้มีการประชุมพิเศษได้. ประชา
นาธิบดีมีสิทธิที่จะตั้งเดือนการประชุมไปคราวละไม่เกิน ๓ เดือน.

ร่างกฎหมายธรรมดา^๕นั้นทั้งต้องสภาอาจเสนอได้เหมือนกัน แต่
กฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินต้องเสนอจากสภาผู้แทนราษฎร. ร่าง
กฎหมายนี้เป็นของคณะเสนาบดี^๕ ของสมาชิกสามัญ^๕ เหมือนใน
อังกฤษ.

สภาผู้มาตุภูมิ^๕มีอำนาจตุลาการน้อยหนึ่ง คือเป็นศาลสำหรับ
พิจารณาคดีที่มีผู้ถูกกล่าวหาว่าพยายามจะทำลายรัฐบาล หรือเปลี่ยนแปลง
การปกครองใหม่.

สมาชิกของรัฐสภาทั้ง ๒ ได้เงินเลี้ยงชีพคนละ ๖๒,๐๐๐ แฟรงก์ต่อปี.
นอกจากนี้ในฝรั่งเศสยังมีสภารัฐมนตรี (Conseil d'Etat) ตั้ง
ขึ้นโดยพระโอรส^๕ ๓ ด้วย. สภานี้มีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ
ปกครองประเทศทั่วไปเมื่อรัฐบาลปรึกษา และเป็นศาลสูงสุดในคดี
ปกครองด้วย เพราะในประเทศฝรั่งเศสได้แยกศาลธรรมดาออกเป็น
ส่วนหนึ่งต่างหากไม่เกี่ยวแก่การปกครอง ส่วนคดีที่เกี่ยวแก่เรื่องปก
ครองจำกัด^๕ ศาลพิเศษ. ทั้งนี้โดยยึดหลักแบ่งแยกอำนาจตุลาการ,
ตุลาการ, และนิติบัญญัติของประเทศออกเป็นส่วน ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้อง
กัน (Separation of Powers.)

๗. ธรรมเนียมประเทศสหภาพอเมริกา

(ย่อ)

ธรรมเนียมปัจจุบันของสหภาพอเมริกาได้ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๗๗ และได้เพิ่มเติมแก้ไขมาแต่ ๓๘ ครั้ง.

ในอเมริกาทุก ๆ รัฐเป็นอิสระแก่กันทั้งสิ้น ต่างมีอำนาจปกครองตนเองได้ตามชอบใจ เว้นแต่ที่ได้มอบไว้ให้รัฐบาลกลางจัดทำ. รัฐบาลกลางมีอำนาจเกี่ยวกับการเก็บภาษีทั่วไป, เจริญความเมืองและทำสัญญาต่อกับต่างประเทศ, จัดการทหารบกทหารเรือและทหารรักษาดินแดน, ควบคุมการค้าระหว่างรัฐต่าง ๆ และกับต่างประเทศ, จัดการไปรษณีย์, ทำเงินตราออกใช้, ออกมาตรา ฎัด, ช้าง, ทอง, และจัดการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับสัตตติภาพของสหรัฐ.

อเมริกาได้ดำเนินวิธีการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ, บริหารบัญญัติ, และตุลาการออกโดยเด็ดขาดตามลัทธิของ มอนเตสกิเออ (Montesquieu).

อำนาจนิติบัญญัติของประเทศอยู่ที่รัฐสภา (Congress) ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วนเรียกว่าสภาผู้มั่งคั่ง (Senate) กับสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives). อำนาจบริหารอยู่กับประธานาธิบดี และอำนาจตุลาการอยู่กับศาล.

ประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปี นับจากปีที่ถูกเลือก.

ดิฉันเลือก คือ รัฐหนึ่ง ๆ เลือก ผู้แทน เท่ากับ จำนวน ผู้แทน ของ สภา ผู้
มีอายุได้ และสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรัฐนั้นชอบที่จะเลือกได้ และผู้แทน
ทั้งต้นนั้นรวมกันเลือกประธานาธิบดีอีกคนหนึ่ง, ผู้จะเป็นประธานาธิบดี
ต้องมีอายุอย่างน้อย ๓๕ ปี และต้องอยู่ในประเทศมาแต่ ๑๔ ปี.
ถ้าประธานาธิบดีตายในวาระที่ยังไม่ครบกำหนด ๔ ปี ให้รองประธานา
ธิบดีเลื่อนขึ้นเป็นประธานาธิบดีแทน.

ประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทัพบกเรือและกอง
รักษาดินแดน, และมีอำนาจให้อภัยโทษได้. ประธานาธิบดีมีหน้าที่ทำ
สัญญากับต่างประเทศและเป็นผู้ตั้งข้าราชการทั้งปวงตั้งแต่เด็นามตี, ทูต,
และกงสุลลงมา ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้มั่งอายุได้, และทำ
หน้าที่เป็นอัครมหาเด็นามตีโดยตนเอง. ประธานาธิบดีกับเด็นามตีทั้ง
ต้นเมื่อตั้งแล้วก็อยู่ในตำแหน่ง จนหมดกำหนดเวลาใครจะเอา ออกไม่ได้
และไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ใดสำหรับนโยบายปกครองของประเทศ. แต่ถ้า
ทำผิดในหน้าที่ ก็ให้สภาราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องและให้สภาผู้มั่งอายุได้เป็น
ศาลพิจารณา. ถ้าพิจารณาได้ความว่าผิดจริงก็ไม่มีโทษอย่างอื่นเว้น
แต่ต้องออกจากตำแหน่ง.

ประธานาธิบดีไม่มีอำนาจนิติบัญญัติเลย แต่อาจพูดในรัฐสภา
ได้เมื่อแรกเปิดประชุม เพื่อออกความเห็นให้รัฐสภาออกกฎหมาย
ต่าง ๆ แต่รัฐสภาจะออกหรือไม่ออกก็แล้วแต่. ประธานาธิบดีและ

เสนาบดี ทำการไม่ เป็นที่พอใจ รัฐสภา ๆ ก็เอา ออกจาก ตำแหน่งไม่ได้. ต่างเป็นอิสระแก่กันและเกิดขัดกันบ่อย ๆ เพราะเสนาบดีไม่ใช้สมาชิก ของสภา ด้วยเหตุนี้ในอเมริกาคนดี ๆ จึงไม่ใคร่เข้าอยู่ในสภา.

รัฐสภาต้องประชุมกันปีละ ๑ ครั้งเป็นอย่างน้อย.

สภาผู้มาอายุได้ประกอบด้วยสมาชิกจากรัฐต่าง ๆ รัฐละ ๒ คน เข้า อยู่ในตำแหน่งได้คนละ ๖ ปี และ ๓ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งต้น ต้องผลัดเวรกันออกทุก ๆ ๒ ปี. สมาชิกสภานั้นต้องมีอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป และต้องอยู่ในอเมริกามาแล้วอย่างน้อย ๗ ปี.

สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกเลือกจากรัฐต่าง ๆ ตาม จำนวนราษฎร. ในปี ค.ศ. ๑๘๓๐ มีอยู่ ๕๓๕ คน สมาชิกเหล่านี้ ต้องมีอายุอย่างน้อย ๒๕ ปี.

การ เปลี่ยนแปลง ขรรมนูญ การ ปกครอง จะทำไม่ได้ เว้นแต่ สภา ราษฎรแห่งรัฐต่าง ๆ มีจำนวน ๓ ใน ๔ ของรัฐทั้งหมดจะยินยอมด้วย ข้อสำคัญที่สุดที่ควรสังเกตคือ อำนาจตุลาการของอเมริกาเขา แบ่งออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก เด็ดขาดจากอำนาจระกรกว่าใน ประเทศอื่น ๆ ทั้งหมด. ศาลมีความอิสระเต็มที่และไม่มีกระทรวง ยุติธรรม. ศาลมีอำนาจที่จะชี้ว่ารัฐสภาและประธานาธิบดีทำการเกิน อำนาจหรือฝ่าฝืนขรรมนูญ และอาจพิพากษาว่าการนั้น ๆ เป็นโมฆะใช้ ไม่ได้.

เหตุที่ชาวอเมริกัน แบ่งแยก อำนาจ สำคัญ ของ ประเทศ ออก เป็น
ส่วน ๆ ต่างหากจากกันเช่นนี้ เพราะกลัวว่าถ้าขึ้นรวมกันไว้จะมีคนใช้
อำนาจกดขี่ราษฎรได้ แต่ผลที่ได้รับนั้นคืออำนาจทั้งสามของประเทศ
อาจขัดกันหมดโดยง่ายจนต่างคนต่างทำอะไรไม่ได้ และในคราวจำเป็น
จะหาผู้ใช้อำนาจสิทธิขาดก็หาไม่ได้.

๘. รัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น

(พิศดาร)

หมวดที่ ๑

สมเด็จพระราชาธิราช

มาตรา ๑ อาณาจักรญี่ปุ่นต้องมีสมเด็จพระราชาธิราชทรงราชย์
และปกครองโดยสืบสันตติวงศ์ไม่ขาดสายชั่ววันหนึ่ง.

มาตรา ๒ ผู้สืบราชบัลลังก์ต้องเป็นชาย ตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายเทียบขาด.

มาตรา ๓ สมเด็จพระราชาธิราช เป็น ที่เคารพ บูชา อัน คือกตีสถิติ
ใครจะละเมิดพระบรมเดชานุภาพมิได้.

มาตรา ๔ สมเด็จพระราชาธิราชทรงเป็นประมุขสูงสุดแห่งอาณาจักร
มีอำนาจรัฐาธิปัตย์อยู่ในพระองค์ และทรงใช้อำนาจนั้นตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญการปกครองนี้.

มาตรา ๕ ส้มเด็จพระราชาธิราช เป็นผู้ใช้อำนาจ นิติบัญญัติ ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา.

มาตรา ๖ ส้มเด็จพระราชาธิราชทรงอนุมัติในการ ออกกฎหมาย และทรงตั้งให้ประกาศและใช้กฎหมายต่าง ๆ.

มาตรา ๗ ส้มเด็จพระราชาธิราช เป็นผู้ทรงเรียก ประชุมรัฐสภา, เปิด, ปิด, ให้หยุดประชุมได้ชั่วคราว และจะยุบเลิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้.

มาตรา ๘ ในกรณีที่มีเหตุการณัอันฉุกเฉิน เพื่อความจำเป็น ที่จะรักษาความปลอดภัยแห่งประชาชน หรือช่วยทุกข์ภัยของราษฎร เมื่อรัฐสภามิได้ประชุมกันอยู่ ส้มเด็จพระราชาธิราชอาจออกพระราชกฤษฎีกาใช้แทนกฎหมายได้.

กฤษฎีกาเช่นว่า นั้นต้องเสนอ ต่อรัฐสภาใน การ ประชุมคราว หน้า เมื่อสภาไม่เห็นชอบด้วย รัฐบาลต้องประกาศว่ากฤษฎีกานั้นใช้ไม่ได้ ในเวลาดังไป.

มาตรา ๙ ส้มเด็จพระราชาธิราชอาจระออก หรือจัดการให้ ออกกฤษฎีกาที่จำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมาย หรือเพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทำนุบำรุงความดีของ พดเมือง แต่กฤษฎีกานั้น ๆ ต้องไม่เบียดเบียนแปลงกฎหมายที่ใช้อยู่ใน เวลานั้น.

มาตรา ๓๐ สมเด็จพระราชาธิราช เป็นผู้วิจารณ์ ระเบียบ ตำราต่าง ๆ แห่งการปกครอง, ทรงกำหนดอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนและทหารทั่วไป, และทรงตั้งหรือถอดถอนข้าราชการเหล่านั้น. เมื่อมีข้อยกเว้นที่กำหนดไว้เป็นพิเศษในธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่น ๆ ก็ต้องให้เดินไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ๆ.

มาตรา ๓๑ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้บัญชาการอันสูงสุดแห่งกองทัพบกทัพอเรือ.

มาตรา ๓๒ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้วิจารณ์การตัดสินของทัพบกทัพอเรือในยามสงบ.

มาตรา ๓๓ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้ประกาศสงคราม, ทำสันติภาพ, และสัญญาทางพระราชไมตรี.

มาตรา ๓๔ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้ประกาศใช้กฎอัยการศึก. เจื่อนไขและผลแห่งการใช้กฎ อัยการศึก นั้น จะต้องมีกฎหมายกำหนดไว้.

มาตรา ๓๕ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้ให้บรรดาศักดิ์, ยศ, เครื่องราชอิสริยาภรณ์, และเครื่องหมายเกียรติยศอื่น ๆ.

มาตรา ๓๖ สมเด็จพระราชาธิราชเป็นผู้สั่งให้ยกโทษโดยทั่วไป หรือโดยเฉพาะบุคคล ทั้งอาจทรงลดหย่อนผ่อนโทษ และลบดำโทษได้.

มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งผู้ดำรงราชการแผ่นดิน ต้องเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น.

ผู้ดำรงราชการแผ่นดินต้องใช้อำนาจเท่าที่สมเด็จพระราชาธิบดี
มอบ ในพระนามแห่งสมเด็จพระราชาธิบดี.

หมวดที่ ๒

สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

มาตรา ๑๘ ข้อใช้ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมือง ญีปุ่นนั้นต้องมี
กฎหมายกำหนดไว้.

มาตรา ๑๙ ภายในข้อใช้แห่งกฎหมาย และ ข้อบังคับ คณะกรรมการ
พลเมืองญีปุ่นอาจได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการพลเรือนหรือทหารเต็ม
หน้ากัน และอาจเข้ารับตำแหน่งหน้าที่อย่างอื่นอันเกี่ยวแก่ประชาชนก็ได้.

มาตรา ๒๐ พลเมืองญีปุ่น ต้องเข้ารับราชการในกองทัพบก และ
กองทัพเรือ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย.

มาตรา ๒๑ พลเมืองญีปุ่นมีหน้าที่ต้องเสียภาษี ตามบทบัญญัติ
ของกฎหมาย.

มาตรา ๒๒ พลเมืองญีปุ่นมีเสรีภาพที่จะอยู่และเปลี่ยนที่อยู่
ได้ ภายในบทบังคับของกฎหมาย.

มาตรา ๒๓ พตเมืองญี่ปุ่น จะไม่ถูกจับ ถูกขัง ถูกพิพากษา หรือถูกลงโทษ เว้นแต่ที่เป็นไปตามกฎหมาย.

มาตรา ๒๔ พตเมืองญี่ปุ่น จะไม่ถูกคัดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา พิพากษาโดยตุลาการ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย.

มาตรา ๒๕ นอกจากในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ใครจะเข้าไปหรือค้นบ้านของพตเมืองญี่ปุ่น โดยไม่ได้รับความยินยอมของ เจ้าบ้านไม่ได้.

มาตรา ๒๖ นอกจากในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ความลับ ในจดหมายของพตเมืองญี่ปุ่น ทุกคน คงเป็นสิ่งที่ผู้ใดจะละเมิดไม่ได้.

มาตรา ๒๗ สิทธิในทรัพย์สินส่วนตัวของพตเมืองญี่ปุ่น ทุกคนนั้นใคร จะละเมิดไม่ได้ เมื่อมีเหตุจำเป็นที่จะต้องทำการเพื่อสาธารณประโยชน์ กฎหมายจะต้องระบุได้เป็นพิเศษ.

มาตรา ๒๘ พตเมืองญี่ปุ่น ย่อมมีเสรีภาพ ที่จะ ถู ศาสนาใด ๆ ได้ ในเมื่อการนั้นไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพตเมือง.

มาตรา ๒๙ ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย พตเมืองญี่ปุ่น ย่อมมีเสรีภาพที่จะพูด เขียน โฆษณา ประชุมกันในที่สาธารณ ถัดกัน และตั้งสมาคมได้.

มาตรา ๓๐ พลเมืองผู้มีฐานะร่ำรวยกว่าได้ แต่ต้องทำโดยความเคารพ ตามระเบียบที่ตั้งไว้สำหรับกรณีนั้น ๆ.

มาตรา ๓๑ ข้อความต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ย่อมไม่ขัดขวางต่อการที่สมเด็จพระราชาธิราช จะทรงใช้อำนาจในเวตาสงครามหรือในเหตุการณ์ฉุกเฉินของชาติ.

มาตรา ๓๒ บทบัญญัติในหมวดนี้ที่กล่าวไว้แล้ว ทุก มาตรา ย่อมใช้บังคับแก่ทหารบก ทหารเรือ ทุกชั้น หากไม่เป็นการขัดกับกฎหมาย, ข้อบังคับ, หรือวินัยของกองทัพบกทัพเรือ.

หมวดที่ ๓

รัฐสภา

มาตรา ๓๓ รัฐสภาแบ่งแยกออกเป็น ๒ สภา คือ สภาบรรดาศักดิ์ และสภาผู้แทนราษฎร.

มาตรา ๓๔ สภาบรรดาศักดิ์ นั้น ย่อม ประกอบด้วย พระราชวงศ์, ชุนนาง, และบุคคลที่สมเด็จพระราชาธิราชทรงแต่งตั้ง ตามกฎข้อบังคับว่าด้วยสภาบรรดาศักดิ์.

มาตรา ๓๕ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยบุคคลที่ราษฎรได้เลือกขึ้น ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการเลือกผู้แทน.

มาตรา ๓๖ ผู้หนึ่งผู้ใดจะเป็นสมาชิกทั้ง ๒ สภาในเวลาเดียวกัน
ไม่ได้.

มาตรา ๓๗ กฎหมายทุกฉบับจะต้องได้รับความเห็นชอบของ
รัฐสภา.

มาตรา ๓๘ สภาทั้งสองจะต้องออกเสียงลงมติกฎหมายที่รัฐบา
ดได้เสนอร่างขึ้นมา และสภานั้น ๆ จะเสนอร่างกฎหมายขึ้นเองก็ได้.

มาตรา ๓๘ ร่างกฎหมายฉบับใดที่สภาใดสภาหนึ่งได้ลงมติขอ
บับัดแย้ง จะรื้อกลับขึ้นมาพิจารณาในฤดูประชุมคราวเดียวกันไม่ได้.

มาตรา ๔๐ สภาทั้งสองอาจเสนอความเห็นต่อรัฐบาลในเรื่องออก
กฎหมาย หรือเรื่องอื่นก็ได้ แต่ถ้าความเห็นที่เสนอนั้นไม่เป็นที่ต
กลงกัน จะเสนอเป็นครั้งที่สองในฤดูประชุมคราวเดียวกันไม่ได้.

มาตรา ๔๓ รัฐสภาจะต้องประชุมกันทุกปี.

มาตรา ๔๒ ฤดูประชุมคราวหนึ่งของรัฐสภานั้น มีกำหนดสาม
เดือนเมื่อมีการจำเป็นจะยัดเวลาประชุม ออกไปอีกก็ได้โดย พระบรมราช
โองการ.

มาตรา ๔๓ เมื่อมีเหตุจำเป็นและฉุกเฉินเกิดขึ้น อาจมีการประชุม
พิเศษเพิ่มขึ้นมาจากการประชุมธรรมดาได้ ระยะเวลาประชุมพิเศษนั้นจะ
ได้กำหนดโดยพระบรมราชโองการ.

มาตรา ๔๔ การเปิด การปิด การยัดเวลาประชุมออกไปหรือ
10/08/2565

การงดประชุมของรัฐสภา นั้น จะต้องกระทำพร้อมกันทั้งสองสภา ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรถูกตั้งให้ยุบเลิก สภามหาดศึกก็จะต้องงดการประชุมพร้อมกัน.

มาตรา ๔๕ เมื่อสภาผู้แทนราษฎร ถูกตั้งให้ยุบเลิกแล้วจะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรใหม่โดยพระบรมราชโองการ และสภาใหม่ที่เกิดขึ้นจะต้องประชุมกันภายในกำหนดห้าเดือน นับจากวันที่สภาเก่าถูกยุบเลิก.

มาตรา ๔๖ การประชุมปรึกษาในรัฐสภาทั้งสองสภา การลงมติก็ทำกันไม่ได้ เว้นแต่จะมีมติสมาชิกจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดมาประชุมอยู่ด้วยกันเป็นอย่างน้อย.

มาตรา ๔๗ การลงมติในสภาทั้งสองนั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานลงมติเข้าข้างใดข้างหนึ่ง.

มาตรา ๔๘ การประชุมของรัฐสภาทั้งสอง จะต้องกระทำโดยเปิดเผย แต่ถ้ารัฐบาลได้ร้องขอ หรือสภาได้ตกลงกัน จะมีการประชุมลับก็ได้.

มาตรา ๔๙ รัฐสภาทั้งสองจะทำคำกราบบังคมทูลไปยังสมเด็จพระราชาธิบดีได้.

มาตรา ๕๐ รัฐสภาทั้งสองจะรับฎีกาที่พลเมืองยื่นมาก็ได้.

มาตรา ๕๑ นอกจากที่ได้กล่าวไว้ตาม บทบัญญัติแห่งขรรคม ญูญี่
และในกฎหมายว่าด้วยสัญญาแล้ว สัญญาที่ลงชื่อออกกฎข้อบังคับสำหรับ
รักษาระเบียบการภายในของสภาได้.

มาตรา ๕๒ สมาชิก ของสภา หนึ่งสภาใดไม่ต้องรับ ผิดภายใน นอก
สภา สำหรับข้อคำใด ๆ ที่ได้กล่าวเป็นความเห็นหรือในการออกเสียง
ลงคะแนนในที่ประชุม แต่ถ้าสมาชิกได้แสดงความเห็นอย่างเปิดเผย
โดยกล่าวสุนทรพจน์ในที่สาธารณะชนประชุมกันก็ดี โดยขีดเขียนหรือ
พิมพ์หรือโดยวิธีอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันก็ดี สมาชิกนั้นมีความรับผิดชอบ
ตามกฎหมายทั่วไป.

มาตรา ๕๓ ในระหว่างฤดูการประชุมของรัฐสภา นั้น สมาชิกมีสิทธิ
ที่จะไม่ต้องถูกจับกุม เว้นแต่สภาจะยินยอม นอกจากได้กระทำความผิดที่
เห็นอยู่ต่อศาล หรือที่เกี่ยวกับความผิดภายในหรือในการดำเนินงานกับ
ต่างประเทศ.

มาตรา ๕๔ เสนาบดีและผู้แทน ของรัฐบาดอาจเข้านั่ง ประชุมและ
พูดในสภาหนึ่งสภาใดได้ทุกเมื่อ.

หมวดที่ ๔

เสนาบดีและองคมนตรีสภา

มาตรา ๕๕ เสนาบดีเจ้ากระทรวงทุกคนมีหน้าที่ถวายคำแนะนำต่อ
สมเด็จพระราชาธิบดี และต้องรับผิดชอบในการนั้น.

พระราชบัญญัติกักตุน พระราชกฤษฎีกากักตุน พระบรมราชโองการกักตุน ที่เกี่ยวกับราชการแผ่นดินนั้น เสนาบดีต้องลงนามกำกับด้วยคนหนึ่ง.

มาตรา ๕๖ ของคมนตรี จะสภาจะ ต้องประชุมปรึกษากันใน เรื่องสำคัญของประเทศ เมื่อสมเด็จพระราชาธิบดีราชทรงหาหรือ ตามบทบัญญัติแห่งการจำกัดของคมนตรีสภา.

หมวดที่ ๕

ศาล

มาตรา ๕๗ อำนาจตุลาการนั้น ศาลหลวงทั้งหลายพึงใช้ตามกฎหมายในพระนามของสมเด็จพระราชาธิบดีราช ส่วนการจัดระเบียบศาลจะได้มีธรรมนุญกำหนดไว้.

มาตรา ๕๘ ผู้พิพากษา นั้นจะตั้งได้ จาก บรรดา บุคคลที่ ประกอบด้วยคุณลักษณะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้.

ผู้พิพากษาจะไม่ถูกปลดออกจากตำแหน่ง นอกจากถูกตั้งโทษอาชญา หรือตั้งโทษทางวินัย กฎข้อบังคับเกี่ยวกับการตั้งโทษทางวินัยนั้น จะต้องมิกฎหมายกำหนดไว้.

มาตรา ๕๙ การพิจารณาพิพากษาคดีใน ศาลหลวง จะต้องเป็นไปโดยเปิดเผย เว้นแต่ในกรณีใดมีเหตุฟังกล่าวว่าการเปิดเผยนั้นจะขัดกับสันติสุขและความสงบราบคาบ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็

อาจทำการโดยเปิดเผยได้ภายในบทบัญญัติของกฎหมาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาล.

มาตรา ๖๐ กรณีทุกเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลพิเศษนั้น จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ.

มาตรา ๖๑ บรรดากรณีที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ ฝ่ายราชการฐานใช้อำนาจหน้าที่โดยผิดด้วยกฎหมายนั้น ย่อมอยู่ในอำนาจของศาลคดีปกครอง ซึ่งได้มีกฎหมายตั้งไว้เป็นพิเศษส่วนหนึ่ง. ห้ามไม่ให้ศาลธรรมดารับฟ้อง.

หมวดที่ ๒

การคลัง

มาตรา ๖๒ การเก็บภาษีใหม่ก็ดี การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีเดิมก็ดี จะต้องออกประกาศเป็นกฎหมาย

แต่ค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับแผนกปกครองก็ดี การเก็บเงินอันมีลักษณะเป็นค่าทดแทนอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ย่อมไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งข้อความในวรรคก่อน.

การกู้เงินสำหรับชาติก็ดี การใด ๆ อันจะก่อให้เกิดภาระแก่การคลังประเทศก็ดี นอกจากที่ได้ระบุไว้ในงบประมาณแผ่นดินแล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๖๓ ภาษีที่เก็บอยู่ ณ บัดนี้ ซึ่งยังไม่มียกกฎหมายใหม่มาเปลี่ยนแปลงนั้น ให้คงเก็บไปตามแบบเดิม.

มาตรา ๖๔ รายรับรายจ่ายของประเทศนั้น ต้องได้รับความยินยอมของรัฐสภา โดยทำเป็นงบประมาณประจำปี.

รายจ่ายทั้งสิ้นทั้ง ปวงนอกเหนือ ไป จากที่ได้ระบุไว้ในหัวข้อใหญ่ น้อยของงบประมาณก็ดี หรือที่มิได้ระบุไว้ในงบประมาณก็ดี จะต้องได้รับความอนุมัติของรัฐสภาในภายหลัง.

มาตรา ๖๕ งบประมาณแผ่นดินนั้นต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ก่อน.

มาตรา ๖๖ ค่าใช้จ่ายสำหรับพระราชวงศ์ นั้นให้จ่ายจากคลังของชาติ ตามจำนวนซึ่งได้กำหนดไว้ และไม่จำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมของรัฐสภา เว้นแต่ในกรณีที่ต้องเพิ่มเงินนั้นขึ้น.

มาตรา ๖๗ เงินรายจ่ายที่ได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งบรรรมญ์ยินยอมให้อยู่ในอำนาจของสมเด็จพระราชาธิราชจะจับจ่ายก็ได้ เงินรายจ่ายนั้นจะเป็นผลเนื่องมาจากกฎหมายใด ๆ ก็ได้ หรือจะเป็นผลเนื่องมาจากหนังสือรัฐบาลก่อนก็ได้ รัฐสภาจะปฏิเสธไม่ยอมรับ หรือจะดัดแปลงไม่ได้ เว้นแต่รัฐบาลได้ตกลงด้วย.

มาตรา ๖๘ เมื่อมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้น รัฐบาลอาจขอความยินยอมของรัฐสภา เพื่อให้มีเงินจำนวนหนึ่งที่จะพึงใช้จ่ายได้เต็มชไปในช่วงระยะเวลาที่จะได้กำหนดไว้ก่อนเป็นรายมี.

มาตรา ๖๘ เพื่อจะมีให้เงินในงบประมาณขาดมือในคราวจำเป็น
 ชนไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ และเพื่อกรณีที่จะมีความต้องการพิเศษอันมิ
 ได้ระบุไว้ในงบประมาณ จะตั้งกำหนดเงินสำรองไว้จำนวนหนึ่งใน
 งบประมาณ.

มาตรา ๗๐ เมื่อเรียกประชุมรัฐสภาไม่ได้ เนื่องจากพฤติการณ์
 ภายนอกหรือภายในประเทศก่อกำเนิดความจำเป็นอันรีบร้อนที่จะต้อง
 รักษาความปลอดภัยของประชาชน รัฐบาลมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับการ
 การเงินได้ แต่ต้องประกาศพระราชกฤษฎีกา.

ในกรณีที่กล่าวมาในวรรคต้น ต้องนำเรื่องขึ้นเสนอต่อรัฐสภา
 ในการประชุมคราวหน้า และจะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา.

มาตรา ๗๑ ในเมื่อรัฐสภายังมิได้ลงมติเรื่องงบประมาณ หรือ
 เมื่องบประมาณนั้นยังมีได้ทำขึ้น รัฐบาลต้องจัดการตั้งงบประมาณ
 ปักถอน.

มาตรา ๗๒ บัญชีฉบับสุดท้ายเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของประเทศ
 นั้นจะต้องมีกรมการตรวจรับรอง และรัฐบาลจะต้องเสนอบัญชีนั้นต่อ
 รัฐสภา พร้อมกับรายงานการตรวจบัญชีของกรมการที่กล่าวมานั้น.

การจัดตั้งและอำนาจของกรมการผู้ตรวจบัญชีต้อง มีกฎหมาย
 กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก.

หมวดที่ ๗

บทบัญญัติเพิ่มเติม

มาตรา ๗๓ เมื่อ มี ความจำเป็น ที่ จะ ต้อง แก้ไข บทบัญญัติ แห่ง
ธรรมนูญฉบับนี้ จะต้องมีพระบรมราชโองการให้เสนอร่างต่อ
รัฐสภา.

ในกรณีดังกล่าวแล้ว สภาทั้งสองจะเปิดประชุมพิจารณาถ้อยคำ
ได้ เว้นแต่จะมีจำนวนสมาชิกต้องในสภาของสมาชิกทั้งหมดประชุม
พร้อมกันอยู่ และข้อแก้ไขต่าง ๆ จะใช้ไม่ได้ นอกจากจะได้รับมติ
ข้างมากจากสองในสภาของสมาชิกที่มาประชุมเป็นน้อยนัย.

มาตรา ๗๔ การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับ ไม่จำเป็นต้องเสนอขึ้น
ปรึกษาในรัฐสภา.

กฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งธรรมนูญไม่ได้.

มาตรา ๗๕ บทบัญญัติแห่งธรรมนูญที่ กัด แห่งกฎหมายเกี่ยวกับ
กัต จะแก้ไขเพิ่มเติมไม่ได้ ในระหว่างที่มีผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน.

มาตรา ๗๖ บรรดากฎหมายที่ ปวงเจแดน ที่ เรียกว่าพระราช
บัญญัติ ข้อบังคับ หรือโดยนามอื่นกัต ให้คงใช้ต่อไป หากไม่เป็น
การขัดต่อบทบัญญัติแห่งธรรมนูญ.

บรรดาสัญญา และการตั้งของทงปวง ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่

รัฐบาล และซึ่งเกี่ยวข้อง้วยจ่ายของแผ่นดินนั้น ให้ถือว่าเข้ามาภายใน
ขอบเขตแห่งมาตรา ๖๗ (แปลจาก Japan Year Book 1929).

หมายเหตุ :— ขรมนูญฉบับ^๕นั้นพระราชกฤษฎีกาประกาศออกใช้
เอง ในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ โดยราชทูตมิได้ร้องขอ. เหตุนี้รัฐบาลจึงได้มี
ข้อตั้งฉันทิทธิ^๕ได้มาก แต่อำนาจของพระราชกฤษฎีกานั้น แท้จริงคณะ
เสนาบดีเป็นผู้ใช้เกือบทั้งสิ้น เพราะการกระทำของกษัตริย์ที่ไม่มี
เสนาบดีตั้งนามกำกับย่อมเป็นโมฆะใช้ไม่ได้.

จบ.

บัญชีหนังสือของกรุงเทพมหานคร
ถ้าท่านสั่งซื้อตั้งแต่ ๕ เล่มขึ้นไปจะส่งให้ โดยไม่คิดค่าไปรษณีย์
สำหรับเอเยนต์ต่างจังหวัดเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร

แผนกกฎหมาย.

๑. กฎหมายลักษณอาญา ร.ศ. ๑๒๗ กับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม เรื่องพิมพ์ด้วยตัวฝรั่งเศส มีศัพท์กฎหมายไทย-อังกฤษอยู่ท้าย ปกอ่อน ๑.๒๕ บาท ปกหนังสือพิมพ์ ๒.-บาท.
๒. คำแปลกฎหมายลักษณอาญา (ภาษาอังกฤษ) ปกอ่อน ๒.-บาท ปกหนังสือพิมพ์ ๓.-บาท.
๓. กฎหมายลักษณอาญา พร้อมด้วยคำแปลพิมพ์ใหม่ เดิมเดียวกัน ภาษาไทยอยู่ด้านซ้าย อังกฤษอยู่ด้านขวา ปกอ่อน ๔.-บาท ปกหนังสือพิมพ์ ๕.-บาท (เป็นครั้งแรกที่ได้มีการพิมพ์กฎหมาย เทียบกับคำแปลอย่างนี้.)
๔. คำแนะนำหัวข้อกฎหมายอาญา ของ เฮนรี โลว์ริง ที่ปรึกษากฎหมาย และเคยเป็นอาจารย์สอนกฎหมาย ณ โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๒ ปกอ่อน ๓.-บาท

๕. ตำนาน กฎหมายไทยของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรง ฯ ปกอ่อน ๕๐ สดางค์.
๖. อธิบายธรรมเนียมปลูกครองแผ่นดินสยามเทียบกับต่างประเทศ โดยหลวงจักรปาณี ฯ (วิสุทธิ ไกรฤกษ์) เติบั้นเกิดสยามและอังกฤษ, บี. เอ. มหาวิทยาลัยออกสฟอร์ด. ปกอ่อน ๑.๕๐ บาท.
๗. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑-๒ ปกอ่อน ๑.-บาท. คำแปล ๔.-บาท.
๘. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ปกอ่อน ๑.๕๐ บ. คำแปล ๔.-บาท.
๙. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๔ ปกอ่อน ๒๕ สดางค์ คำแปล ๕๐ สดางค์.
๑๐. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑-๒ และคำแปลในเล่มเดียวกัน ไทยอยู่ด้านซ้าย อังกฤษอยู่ด้านขวา ปกอ่อน ๔.-บาท ปกหนึ่งผิวส้ม ๕.-บาท.

๑๑. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๔ และ
คำแปลในเล่มเดียวกัน ไทยอยู่ด้านซ้าย อังกฤษ
อยู่ด้านขวา ปกอ่อน ๑.๒๕ บาท ปกหนังสือ
สั่ม ๒.๕๐ บาท.

๑๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไทยล้วน รวม
เขียนในเล่มเดียวกัน บรรพ ๑-๒-๓-๔ ปก
หนังสือสั่ม ๔ บาท; อังกฤษล้วน ปกหนังสือ
สั่ม ๑๐ บาท.

หนังสืออื่น ๆ ที่ให้ความรู้

๑๓. วิชาแม่เหล็กไฟฟ้าของ อามัตย์โท หลวงนพนาท
วิชาคุณ B. Sc. ปกอ่อนลดราคา เหลือ ๑.-บาท.

๑๔. วิชาไฟฟ้าอย่างพิสดารของ อ.ท. หลวงนพนาท
วิชาคุณ (นพ ดัชนีจรัญ) ปริญาทางวิทยา
ศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ และนาย
สำราญเผ่าบุญธรรม ขนาด ๘ หน้ายกมีรูป ๔๖๕ รูป
พิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดีเล่มหนาประมาณ ๒ นิ้วฟุต
(ราคาเดิม ปก อ่อน ๗-บาท-ปก หนังสือ สั่ม ๘.-
บาท) ลดราคาปกอ่อนเหลือเล่มละ ๕-บาท ปก
หนังสือสั่ม ๖.๕๐ บาท ค่าส่ง ๘๐ สตางค์.

๑๕. กำลังไฟฟ้าของไฟฟ้าหลวง โดยจอมมรตุนารักษ์
ประกาศนียบัตรวิชาแสงไฟฟ้าแห่งบริษัทเวสต์อิงเฮาส์
๒.-บาท

ลดราคาพิเศษสำหรับหนังสือของ ม. จ. อากาศดำเกิง

โดยกรุงเทพบรรณาการได้ซื้อขาดจากท่านเจ้าของ

๑๖. ตะครแห่งชีวิต โดย ม.จ. อากาศดำเกิง ๒.-บาท.

๑๗. ผิวเหลืองผิวขาว ,, ,, ๑.๕๐ บาท.

๑๘. วิมานทลาย ,, ,, ๒.-บาท.

ลดราคาพิเศษสำหรับหนังสือหลวงวิจิตรวาทการ

โดยกรุงเทพบรรณาการเป็นผู้มีลิขสิทธิ์

๑๙. มั่นสมอง โดยหลวงวิจิตรวาทการ ๑.๕๐ บาท.

๒๐. จิตตานภาพ ,, ,, ๑.๕๐ บาท.

๒๑. มหาบุรุษ ,, ,, ๑.๕๐ บาท.

หมายเหตุ. ตะครแห่งชีวิตลดน้อย, จิตตานภาพ และ
มหาบุรุษกำลังพิมพ์ครั้งที่ ๔ จะแล้วในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.
๒๔๗๕ เป็นอย่างช้า.